

భారతి

మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

డిసెంబరు 1971

సంపుటము : 48 :

సంచిక : 12 :

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

డిసెంబరు 1971

అమృతధాని	శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి	1
తెలుగు లిపి	శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు	3
పనికిరాని పాఠాలు	శ్రీ మంచిరాజు వెంకటరావు	15
సిరిపోడివూడ్డి తామ్రశాసనము —మడికిజేకులు	శ్రీ ముసునూరి సాంబశివరామమూర్తి	29
మృత్యోర్మా	శ్రీ నూతలపాటి గంగాధరం	49
ఆధునిక నవల : అశీరనాయకుడు	శ్రీ ఆర్. ఎన్. సుదర్శనం	52
తిక్కన అనువాదసరణి	శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు	57
కంప్యూటర్	డా. విశ్వనాథ అరుణాచలం	61
గ్రంథవిమర్శలు		69

అ మృత ధాని

శ్రీ తెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

పాడినపాటనే గళ ర

వంబును మార్చి నవత్వమంచు నే
బాడుదునా ! మనోరుహ వి
పంచిని వంచి రసించి పాడనా !!
బీడులలోన పైరు మొలి
పించగ కన్నులనీరు వెట్టి—ఏ
గోడునులేని జీవు లొడ
గూడి చరింపగ గోలవెట్టి—నే!!

బ్రదుకుట కోసమే బ్రదుకు
పాటను—బాటను—నూటగా, గుదుల్
గుదులగు నంతరాయ తిమి
రోగ మహాగ్రహ దుష్టశక్తులన్
ఎదలెదురొడ్డు బాధితుల
కే—పశితాధ్వలకే—పడాళ్ళకే—
రుదితులకే—అనాథులకే—
లోగిన కాల మిదంచు నేరరా !!

ఇక తలనంచజాలను ను
మీ అధికార హద ప్రహేళకున్ !
ఇకవయి దీనులే—అధము
లే—మరి నీకొర కుండరోయి ! ముం
దుకు మునుముందుకున్ అడుగు
తో నడుగున్ గలుపంగవచ్చు వా

రికి తరుణమ్మిదే ! ఉదయ
రేఖల తమ్ముల తోరణాలవే !!

భావము త్రోవకే వదలి
పాటకు మాటలు మీటి కొత్త యం
చే విధ మేమిలేని గమ
నేచ్చయె యౌనో స్వతంత్రతంత్ర మో
యీ ! విలసింపువోలె పల
సింపును ప్రశ్నము--నూత్నమాను ! త
ద్భావన భావమే అమృత
ధాని యగున్ అదె నేను బాడెదన్ !!--

శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావు

3

యావద్భారతవర్షమున, తెలుగుభాష సంస్కృతమును, జీవద్భాషగా నిత్యవ్యవహారములో ప్రవర్తిల్లునట్లు నిల్చినది. సంస్కృతము 'మృతభాష' గాదు 'అమృతభాష' అని నిరూపించినది దేశభాషలలో తెలుగే—

లిపితత్త్వము

భాష ధ్వని ప్రధానమైనది. ఉచ్చారణ వలన ధ్వనులనుండి వర్ణము లేర్పడును. అప్పుడవి శ్రవణ గోచరములు. అనగా చెవితో వినదగినవి. అట్టి వర్ణ స్వరూపమును రేఖావిన్యాసముచే ప్రదర్శించునది లిపి. అప్పుడది నయనగోచరము. అనగా కంటికి కనబడునది. వర్ణములకు సింహితము గల్గించునది లిపి. అదియే గ్రంథములకు మూలమై సారస్వత రూపమున శాశ్వతత్వము గడించినది. వర్ణసమామ్నాయమే భాషగావున - భాష—లిపి—సారస్వతము — అవినాభావ సంబంధము గలవి.

ఇది శాస్త్ర విషయము — చారిత్రకము — ఆధునికము.

ఇక సనాతన సంప్రదాయ దృష్టితో బరిశీలించిన తెలుగులిపి తత్త్వము మహాగంభీరమైనది. తెలుగులిపి సంస్కృతభాషతో నైకృత చెందినది గావున—ఆధ్యాత్మికమని యీ వజ్రకే తెలిపితిని.

వర్ణములకు మాతృకలని పేరు గలదు. మాతృకాస్వరూపమే వాగ్దేవి. మాతృకలైన వర్ణములే లిపి కాబట్టి — వాగ్దేవి లిపి స్వరూపిణి. అఖిలవర్ణమయియుగ నామే మూర్తిని అప్పకవి యిట్లు వర్ణించియున్నాడు—

పీ. అస్వర మపుదల యా ఫల మిద్వయ
శ్రవణ యుగ్మం బుకారములు రెండు
కన్నులు బుత్వయుగంబు చెక్కులు యి వ
ర్ణద్వంద్వ ముభయ దంతచ్ఛదములు
వక్రమూర్త భుజములు వక్రతమాక్షరం
బులు కక్షములు నున్న లలితగళము
పటువిసర్గము లారోభసమాచకంబులు
కచవర్గములు పాణి కరరుహములు

గీ. టాదుత్తైదును గూడఁ బృష్ఠము చతుర్థ
వర్ణ ముదరంబు పంచమ వర్ణజములు
జఘన మంతస్థలిపులు నూష్ఠములు సంఘ
లే వఘామణి కట్టి వాగ్దేవి గొలుతు

(అప్పకవీయము—2—393)

సరస్వతి లిపి స్వరూపిణి

సంస్కృత వర్ణ సమామ్నాయము 50 అక్షరములు

అ	తలకట్టు
ఆ	నుదురు
ఇ ఈ	చెవులు
ఉ ఊ	కన్నులు
ఋ ౠ	చెక్కులు
ౡ ఌ	దంతములు
ఏ ఐ	భుజములు
ఒ ఔ	కక్షములు
అం (ం)	కంఠము
అః (ః)	స్తనములు 16

క వర్ణము క, ఖ, గ ఘ, ఙ } చేతులవేళ్లు 10
చ వర్ణము చ, ఛ, జ, ఝ, ఞ

ట వర్ణము ట, ఠ, డ, ఢ, ణ } వృష్ణము 10
త వర్ణము, త, థ, ద, ధ, న

ప వర్ణము ప, ఫ, బ, భ, మ ఉదరము 5

అంతస్తలు ఊష్మములు } పాదములు 9
యరలవ, శ, ష, స, హ, ళ

50

సరస్వతి లిపిస్వరూప. ఒకచేత నామెకు పుస్తకము2 గలదు. 'పుస్తం కస్యాది కర్మణి' అని అమరము. లిపిస్వరూపము పుస్తకము—అదియే సరస్వతీ స్వరూపము. ఇందువలన విజయదశమినాడు మనము

2. పుస్తకబద్ధమున కప్రత్యయము చేర్చుటచే—పుస్తకమైనది. పుస్తకబద్ధము ఒకప్పుడు తెలుగున వాడుకలో నుండెనేమో. పుస్తకబద్ధభవము—పాత్రము.

సరస్వతీప్రతికమగు పుస్తకము నర్పించుచున్నామనగా లిపి నర్పించుచున్నాము—లిపిపూజ చేయుచున్నాము— అని తాత్పర్యము.

దీనివలన—సంస్కృతమునగల పంచాశద్వర్ణములు సమ్మేళనము చేసికొన్న తెలుగులిపి ఆధ్యాత్మికత్వము మన కవగాహనము కాగలదు.

లిపి సౌందర్యము

తెనుగు సాహిత్యములో తొలుత లిపి ప్రసక్తి తెచ్చినవాడు మంచెన. అతడు తన కేయూర బాహు చరిత్రలో కృతిపతి గుండమంత్రి ప్రతిభను యిట్లు వర్ణించినాడు.

‘సీ. వాచకత్వము, లేఖనోచితత్వము ‘సంధ్ర
లిపి’ రీతిగా సర్వలిపులయందు
ఫణితి జాతియుఁ దీప్తభంగియును దెనుంగు
బాస పోలిక సర్వభాషలందు
వదన వికాసంబు.’ (1-46.)

క్రీ. శ. 1260 ప్రాంతమునకు—‘అంధ్ర లిపి’ కొక ప్రత్యేకత దక్షిణదేశభాషలలో నేర్పడినది.

గుండమంత్రి తెలుగులిపిరీతిగా, తక్కిన భాషా లిపులను విశదముగా, ‘తీవ్రభంగి’ అనగా మేముగాను వ్రాయగల సామర్థ్యముగల వ్రాయసకాడని మనకు తెలియుచున్నది.

క్రీ. శ. 1400 ప్రాంతముల జక్కన వీక్ష మార్క చరిత్రమున - కృతిపతియగు వెన్నలకంటి సిద్ధసమంత్రి ‘వ్రాతనైపుణ్యమును ఇట్లు ప్రశంసించినాడు.

సీ. పా. ఆణిముత్యముల సోయగము మించిన వ్రాలు
వరుసతో నిరుగల వ్రాయనేర్పరి

తెలుగు లిపిని — ఆణిముత్యములతో పోల్చిన మొదటి కవి జక్కనయే. ఆణిముత్యములతో నక్షరములను పోల్చుటయనగా, తెలుగులిపి చక్కదనమును గుర్తించుటయని యర్థము.

‘చక్కనైన వాగ్వైఖరిగల జక్కన
చొక్కమైన తెలుగువ్రాతతోని
చక్కదనము నొక్కి వక్కాణించినాడు.’

నాటినుండియు, అతని వ్రాలు—ముత్యాలకోవ వలె నున్నవి అను నానుడి యేర్పడినది.

తెలుగులిపిలో నక్షరముల గుండ్రదమునకు తోడు గుణితక్రమమున హల్లులకు చేర్చబడు స్వరసమాపక చిహ్నములు—(అచ్చులు) శరీరమునందలి యవయవములవలె, నొకదానికొకటి యవినాభావముగ నతుకుకొని యుండుటచేతనే, నీ లిపి కిట్టి యపూర్వ సౌందర్య మితర భాషలలో లేనిది—కలుగుట తటస్థించినది.

గుణితక్రమము సరిగా పాటించి వ్రాసిన వ్రాత తెల్లండునో, తెనాలి రామకృష్ణకవి పాండురంగ మాహాత్మ్యమున కృతిపతి వేదాద్రి మంత్రి—వ్రాయసమును వర్ణించుచు తెలుగులిపి స్వరూపము నిట్లు విశద పఱచినాడు.

సీ. పల్లె, వట్టువయును, బరిపుష్టి, తలకట్టు,
గుడి, సున్న, కియ్యయు, సుడియు, ముడియు
నైత్తంబు నేత్తంబు నందంబు మందంబు
గిలకయు బంతులు నిలుపు పాలుపు
నయము నిన్పందేహతయు నొప్పు మురుపును
ద్రచ్చివ్రేసినయటు తనరుటయును

3. ఇచ్చట ‘నిరుగల వ్రాయనేర్ప’ అన్నది గమనింపదగినది. సిద్ధసమంత్రి—కుడిచేతితోనేగాక, ఎడమ చేతితోను నంతచక్కగా శీఘ్రముగా వ్రాసెడువాడట.

4. దీనినే వాడుకలో గుణితము అందురు. అందువలన వేని పదమునే వాడినాను.

5. వ్రాయసము ఈపదము ‘రాయసము’ గా మార్పరాదు. ‘వ్రాయు’ తమిళమున వర్తె ధాతువు నుండి యేర్పడినది. కన్నడమున ‘బరదె—తెలుగున గూడ బరి, బరులు—అనుపదములు గలవు.

వాడుకలో—‘నీకైదు బర్లువచ్చునా’.

వ్రాయుక్రియ ‘రాయు’ అన్నచోనేటి యర్థ వ్యత్యాసము గలుగునో—‘వ్రాయసము రాయసముగా మార్చినయట్టి యర్థ వ్యత్యాస మే గలుగును. వ్రాయు—జన్య పదము లన్నియు వకార రకార సంయుక్తములు.

షడ్వర్గశుద్ధియు, జాతియోగ్యతయును
వృద్ధి ప్రియత్వంబు విశదగతియుఁ

గీ. గీలుకొన వ్రాయనంబులు వ్రాలువాయు
గొంకు కొనరును చేతప్పు గొనకయుండ
లలిత ముక్తాఫలాకారవిలసనమున
మతి మరున్మంత్రి వేదాద్రి మంత్రివరుండు
(1-71)

ఈలిపి సాంకేతికములను మన మీనాడు మఱవి
నాము. పట్టె అనగా గీత; వ్రటువ—గుండ్రన;
పరిపుష్టి—నిండుదనము; కియ్య—యావత్తు; సుడి
వ్రటువసుడి; ముడి—మాముడి, తాముడి (మావత్తు
తావత్తు); గీలక—వలపలిలక (౯); షడ్వర్గములనగా
స్వర్గము లైదువర్గములు; య ర ల వ మొదలగునవి
ఆఱవవర్గము.

తెలుగువ్రాలు ముత్యములవలె నుండుటయేగాక
ద్రచ్చివేసినట్లు—అనగా ముద్రకై చెక్కినట్లుండెడివి.
వ్రేదాద్రిమంత్రి అంత చక్కగా వ్రాసెడివాడు.

పూర్వము బడులలో—గుణితమును నేర్పు
నపుడు, పిల్లలకు నోటితో గుణితమును పలి
కించి, గుంటలలోనున్న ఆ అక్షరములను దిద్దించేవారు.
కా—కాగుడిస్తే 'కి'—గుడిదీర్చుమిస్తే 'కి'—కాకు
కొమ్మిస్తే 'కు'—కొమ్మిదీర్చుమిస్తే 'కూ'—కాకేత్వమిస్తే
'కే'—కాకైత్వమిస్తే 'కై'—కాకోత్వమిస్తే 'కో'—కాకు
తాముడిస్తే కత 'క్త'—కాకు మాముడిస్తే కమ
'క్మ'—ఇత్యాదిగా అభ్యాసము చేయించే విధాన
ముండుటవలన—వారు పెద్దవారైన తరువాత—
వ్రాతలలో నేవిధమైన దోషములు—చేతప్పులు—నుండె
డివి కావు. వ్రాతయు నచ్చుగుద్ది నట్లుండెడిది.—

గుణితము — స్త్రీవర్ణన

గుణితముతో స్త్రీవర్ణనచేసిన మహాకవి
ప్రౌఢిమ చూడుడు.

సీ. తలకట్టువలెమించు డళుకొత్తు నెన్నోసో
దీర్ఘమైవాలగ్ననూ తేజరిల్లు

గుడుసాను నతనాభి గుడిదీర్ఘముగు నారు
కొమ్ము నా గేర్దోయి కొమరు మిగులు
వ్రటువనుడివోలె వఱలు మే ల్జనునంబు
నేత్వమై బడపొంక మెనగు నైత్వ
మట్లూరులొ నొత్వమట్లగు కనుబొమ్మ
లొత్వంబువలె వీను లమరుమండు

గీ. నున్న నడుము వినర్గలు చన్నదోయి
వలపలిలకయే భుజములు ననంగ
నలరు 'గుణితంబు' నైఖరి జెలంగు నంగ
సౌష్ఠవముతోడనున్న దీ సకియ యనుచు.

అకారాది గుణితముతో స్త్రీవర్ణన పైపద్యమున
చేయబడినది.

తలకట్టు (✓) నొసలు
దీర్ఘము (—) కనుదోయి
గుడును—గుండ్రము (౨) నాభి
గుడిదీర్ఘము (త్రి) నూగారు
కొమ్ము (౪) రెండు చేతులు
వ్రటువనుడి (౫) నితంబము
ఏత్వము (—) జడ
ఐత్వము (—) తొడలు
ఒత్వము (—) కనుబొమలు
ఔత్వము (—) చెవులు
నున్న (౦) నడుము—(శూన్యము)
వినర్గ (ః) స్తనములు.

వలపలిలక (౯) భుజములు. ఇట్లు గుణితమువలె
నీమె యవయవము లమరియున్నవి.

స్త్రీవర్ణన—యిట్లు గుణితముతో చేయు
టలో నెంతో చమత్కారమున్నది.

గుణితము లిపి స్వరూపమును తెలుపునుగదా:
అది స్త్రీయవయవములతో నన్యయింపబడినది. ఇది
సహేతుకమే. సంస్కృతభాషలో 'లిపి' శబ్దము
స్త్రీలింగము—'లిప్యంతయో పత్రం లిపిః, లిభిశ్చ.
ఇ. సీ. లిపి ఉపదేహా'. దీనిచేత పత్రము పూయ

బడును గనుక లిపి. ఇ. సీ—ఇ. సీ. అనగా ఇకారాంత స్త్రీలింగము — (అమరకోశము ద్వితీయకాండ క్షత్ర పర్వము. పుట. 477).

ప్రబంధములలో స్త్రీవర్ణనలన్న నేవగించుకొను నీనాటిచారికి, ఆ వర్ణనలలో నెట్టి విశేషములున్నవో వారికి పాఠకలోకమునకు వెల్లడిచేయుటకై పై పద్యము నుదాహరించినాను. ఇది మన విమర్శకులు శృంగార గ్రంథముగా నిషేధించిన హంసవింశతిలో (5—174) నున్నది. హంసవింశతిలో నిరవైఅయిదు కథలున్నవి. ఈ 25 కథలు నాయకలకు సేవబంధించినవే. అనగా ఒకే గ్రంథమున నిరుపదియైదు పర్యాయములు స్త్రీవర్ణన చేయవలెను. చేసిన వర్ణన చేయకుండ - హంసవింశతిలో, తత్కర్త 25 స్త్రీవర్ణనలు చేసినాడు. ముచ్చటగా, మూడాశ్వాసములలో మూడు మారులు స్త్రీవర్ణన చేసిన -చేమకూర విజయవిలాసమునకు మనము మురిపోవుదుము. కాని వింశతి పర్యాయములు వైవిధ్యముతో, స్త్రీవర్ణన గవించిన అయ్యలరాజు నారాయణమాత్యుని విశిష్టప్రతిభను మనము విస్తరించినాము. హంసవింశతి—16, 17 శతాబ్దులనాటి ఆంధ్రుల సాంఘికచరిత్ర తెలుసుకొనుట కొక గని వంటిది. ఇట్టిదే ఒకసప్తతి—దానికి హంసవింశతివలె నిషేధముద్ర యున్నది. స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్న ఈశాదైనను, వాని పర్యావృత్తమైన పరిశీలన జరుగలేదు. మనమేమి చేయగలము? 6.

తెలుగు ప్రబంధములలో స్త్రీ వర్ణనలను గూర్చి ప్రత్యేక పరిశోధనచేసిన - ఎన్నోఅపూర్వ-అద్భుత విషయములు బయలుపడగలవు.

చాటువులు

ప్రబంధాలలోనేగాక—చాటుపులలోను మన లిపిని గూర్చి—గుణింతాన్నిగూర్చి పృథ్వీములైన పద్యాలున్నవి. కొన్ని ఉదాహరిస్తాను.

‘వ్రాతివిగో గనుంగొనుము

పన్నియ మీఱంగ వ్రాలకేమి నా

(వ్రాలు సుధారసాలు కవిరాజుల

తెల్ల మనోహరాలు వ

బ్రాలు సరస్వతీవిమలచారు

కుచాగ్రసరాలుఁ జూడఁ జి

త్రాలు మిటారి మోహనకరాలు

నుతించ దరంబె యేరికిన్

‘చేకొని రాయని భావఁడు

కాకాలు గుణించు పిదపకాలమునాడే

లాకేత్వ మియ్యనేరఁడు

దాకును కొమ్మియ్య డిట్టి ధన్యుఁడు గలఁడే

లాకేత్వము, దాకు కొమ్ముఅనగా ‘లేదు’.

‘ఏవ్రాలైనను వ్రాయును

దా వ్రాయఁడు వ్రాసెనేని నవ్వుచునైనన్

సీ వ్రాసి తావడియ్యఁడు

భావజ్ఞుడు రాయనార్యభాస్కరుఁ డెలమిన్.

‘నా’ వ్రాసి ‘సీ’ కి తావడి (తావత్తు)యిచ్చిన నాస్తి’ అగును. ఈరెండును దానమునకు మహా ప్రసిద్ధికెక్కిన రాయని భాస్కరుని గూర్చునవి—అతడెప్పుడును లేదు, ‘నాస్తి’ అని పలికేవాడు—కాదు—వ్రాసేవాడు కాదు.

కవుల వాదప్రతివాదాల్లోను గుణింతము ప్రయుక్తమవుతుంది.

నకారగుడి

పూర్వము నియోగిఅయిన అడిదము నూరకనికి, వైదికుడయిన—రేకవల్లి సోమవృశాస్త్రికి వాగ్వి

6. కీర్తిశేషులు సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు — తమ ఆంధ్రులసాంఘికచరిత్రలో వీని రెండింటి ప్రాశస్త్యమును తెలిపియే యున్నారు. వారా చరిత్ర రచించునాటికి పై రెండింటికి స్థుపరిష్కృత ముద్రణలులేవు. నేడు ప్రకటితమైనవి. కావ్యతీర్థ మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి హంస వింశతి (వాచిక్క ముద్రణము) నే నుపయోగించినాను. వారికి నా కృతజ్ఞత.

వాదము జరిగింది. వైదికుడయిన సోమప్పశాస్త్రి ఓడిపోయి వ్యంగ్యంగా సూరకవినిట్లా ఎత్తి పాడివి నాడు.

‘బిలిబిలి పలుకులవెలదీ!

పలుగాకి ‘సకారగుళ్ళ’ పాలయితిగదే

ఇలలో వైదికవిద్య

త్తిలకంబుల కేది దారితెల్పితి వమ్మా.

సకారగుడి అనగానియోగి-‘స’కు గుడిస్తే-‘సి’.

సూరకవి ఊరుకుంటాడా? వెంటనే-‘ఆత్మ స్తుతి వరనిందా ఎఱుగని నాకూ పావలాయించి ఆ పలుగుముండకొడుక్కి పావలా యివ్వడం ఏం న్యాయంగా ఉందయ్యా’ అన్నట్లుగా ఉంది అని వ్యాఖ్యానం చేశాడు.

చ కార గు డి

సీ. గీ. ఇతరులకు మేలుకీడుల నెంచడోక

కాని పనిచేయువేళ చకారగుళ్ళు

తగులకుండగ బోవునే ధరణిజేశ!

భండనారాతిభీమ కోదండరామ!

అని చాట్రాతి లక్ష్మీనరసకవి తన భండనారాతి భీమాశతకములో ‘చకారగుడి’ అని ‘చివాట్లకు’ నుపయోగించినాడు. ‘చ’ కు గుడిస్తే ‘చి’⁷.

గుణితము నిత్యవ్యవహారములోకూడా వాడుకలో నున్నది అని చూపుటకు పై యుదాహరణలుమాఫీనాను.

ఇంతచక్కని చిక్కనైన తెలుగులిపిని మన పూర్వులు ‘శరవేగము’ తో వ్రాసేవారు - అదీరాయని భాస్కరుని కాలమునుండి వచ్చినది.

ఒకనాడు నారదుడు తండ్రియైన బ్రహ్మ పద్ధకు వెళ్ళినాడు. వారిద్దఱకు సీక్రింది విధముగా సంభాషణ జరిగినది-అది పద్యరూపముతో నున్నది.

నారదుడు-మ., సరి బేస్తే రిపుడేల భాస్కరులు భాషానాథ!

పన్నెండు సరిసంఖ్యగల సూర్యులు-బేసిసంఖ్యయై వారెందువలన (11) అని ప్రశ్న.

బ్రహ్మ: పుత్రా! వసుంధరయం దొక్కడు మంత్రి యయ్యె

పైత్రా భూమిలో ఒక సూర్యుడు (భాస్కరుడు) మంత్రియై యున్నాడు.

నారదుడు: వినుకొండన్ రాయనామాత్య భాస్కరుడో

అతడు వినుకొండయందు - రాయనామాత్య భాస్కరుడా?

బ్రహ్మ-ఔ-

అవును.

నారదుడు-అయినన్ సహస్రకరశాఖల్లేవే-

అయితే-ఈ భాస్కరునికి సహస్ర(కర) శాఖలు -వేయి కిరణములు లేవే -

బ్రహ్మ-అవే యున్నవే-తిరమైదానము చేయుచో

రిపుల హేలివ్వేయుచో వ్రాయచోన్-

ఈ భాస్కరునికిసహస్రకరములు-వేయి చేతులు

గలవు-శత్రువులను ఖండించునపుడు, వ్రాత

వ్రాసేటప్పుడు వేయిచేతు లాతనికున్నవి -

అనగా ఒక్క చేతితోనే, వేయి చేతులతో చేసి

నంత కార్యమును వేగముగా నెరవేర్చగలడు-

అని భావము. బాణమును చేతులతో గదా

ప్రయోగింతురు - ఒక్కచేతితో వేయి బాణము

లను (శరములను) ప్రయోగించునట్లుగా-

నంత వేగముతో వ్రాయగలడు అని యర్థము-

పద్యమిది.

మ. సరి బేస్తే రిపుడేల భాస్కరులు భాషానాథ! !

పుత్రా! వసుం

ధర యందొక్కడు మంత్రియయ్యె

వినుకొండన్ రాయనామాత్య భా

స్కరుడో; ఔ; అయినన్

సహస్రకర శాఖల్లేవే-అవేయున్నవే-

7. ఇవి యింకా విఘంటువుల కెక్కలేదు- శబ్దరత్నాకర సంస్కరణములో నిట్టివానిని చేర్చినాను.

తిరమైదానము సేయుచో రిపుల
హేలిన్ వ్రేయుచో వ్రాయుచోన్! 8
లిపి రక్షణ - లేఖకులు
శిష్టుకరణ కులజులు

తెలుగు లిపి సౌందర్యమును తరతరములుగా
వంశపారంపర్యముగా, చెక్కుచెదరక నిల్చి, సంరక్షించిన
వారు శిష్టుకరణకులజులు. వీరాంధ్రదేశమున —
ఉత్తరమున నేటి శ్రీకాకుళమండలములో నున్నారు.
వీరు చిత్రగుప్త వంశీయులగుటచేత - తెలుగు లిపిని
ఒక కళగా నుపాించినవారు. వీరి తాళపత్ర లేఖన
నైపుణ్య మనమానమైనది. వీరి సామర్థ్యమును
గూర్చి యొక చాటువును చూడండి.

ఉ. మేదినాథు డల్గినను
మించిన కార్యము చక్కసేయ న
మోద మెల్లరంగా గణక ముఖ్యుని
నఖ్యము లెన్న యెట్లనన్
ఆదట కాలు డల్గియు 'గ'తాయువ
టన్ననుఁ జిత్రగుప్తుఁ డా
'గ' దొలగించి 'శ' మొదట
గక్కునవ్రాసి సజీవుఁ జేయఁడే.

యముడొక జీవిని—గతాయువుగా చేయమని
ఆజ్ఞ యిచ్చినా—చిత్రగుప్తుడు—ఆ 'గ'తాయువులోని
'గ'కు బదులు—'శ' వ్రాసి—ఆతనిని 'శ'తాయువు
చేయనట.

లేఖకులు

శిష్టుకరణకులజలేగాక, ఆంధ్రదేశమున నాది
కాలమునుండియు, లేఖకులే లిపి సౌందర్యమును
సంరక్షించినవారు. పూర్వకాలమున—కవి కెంత ప్రాధా
న్యముగలదో లేఖకున కంతప్రాధాన్యము గలదు.
మునుపు కవిత్వము చెప్పట—లేఖకుడు వ్రాయుటే
గాని—కవి స్వయముగా వ్రాయు నాచారములేదు.
తిక్కనకు కుమ్మరి గురునాథుడను లేఖకు డుండినట్లు
మనకు తెలియుచున్నది. అల్లసాని పెద్దన—'ఊహ
దెలియంగల లేఖకుల' నుట్టంకించిన సంగతి

యంద తెలుగుదురు. తెలుగులిపి సౌందర్యమునకు
ముగ్ధులై, తంజావూరి మహారాష్ట్ర రాజులు—
వారిలో ముఖ్యముగా శహజీ మహారాజు తెలుగు లేఖ
కులకు రాజ్యాంగమున నొక ప్రత్యేక నిబంధనము
చేసియున్నాడు. వందలకొద్దీ తాళపత్ర ప్రతులను
వ్రాయించినాడు.

ఈనాడు తంజావూరిలోనేగాక మదరాసు
(ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారములో (నే డిందలి
తాళపత్ర గ్రంథములు తిరువతిలోనున్నవి) మన్న తాళ
పత్ర గ్రంథములలోనున్న ముద్దులుమూట గట్టెడు
తెలుగులిపిని చూచినట్లయితే—వానిని కన్నుల కద్దు
కొన వలసినదే.

ఇంతనాకును ప్రభుత్వమువారుగాని యితర
సాహిత్య సంస్థలుగాని—ఆగ్జుల వారుగాని—తెలుగు
లిపి సౌందర్యమును వెల్లడించు తాళపత్రలేఖనములకు
ఛాయా చిత్రములను దీయించి, వానిని ప్రదర్శించు
ప్రణాళిక తలపెట్టలేదు.⁹ అట్టిది ఫలవంతమైన—
తెలుగులిపి సౌందర్యము భారతీయభాషలలోనేగాక
ప్రపంచభాషలలో నేభాషకులేదని నిరూపించవచ్చును.

లేఖకు డింత చక్కగా వ్రాసియు, తన తప్పు
లను త్సమింపుమని పాఠక లోకము నిట్లు వేడు
చున్నాడు.

మ, తలక ట్టిత్వము కొమ్ము నేత్వమును
నైత్వం బేత్వమున్ బొట్టులున్
బలుసంయుక్తపుటక్షరంబులు
విరామ ప్రాస శబ్దాదు లిం
దులఁ జేతప్పినదప్పు నజ్ఞుడను నన్
దూషింప కా తప్పు లొ

8. ఈ పద్య 'మప్పకవీయము' తృతీయాశ్వాస
మున అనుస్థంభ సంబంధ యతులకు లక్ష్యముగా
నుదాహరింప బడినది.

9. తెలుగులిపి సౌందర్యమును—తిరుపతి దేవ
స్థానమున భద్రపాణివారి తాళ్లపాకవారి సంకీర్త
నల లిఖింపబడిన రాగిరేకులపై చూడవచ్చును.

ప్పులుగా దిద్దుడు పెద్దలార మిము
నే (ప్రొద్దుం బ్రశంసించెదన్'

తేలుగులు లిపి సాందర్య రక్షణమున నెంత
యభినివేశము గలవారో పైవద్యము దెలుపును.

తెలుగులిపి సాందర్యము తెనుగుభాషవలె దివ్య
త్వము నందినది.

నన్నయ—అక్షర రమ్యత

తెలుగున నన్నయ కావ్యవ్యాకరణచ్చందస్సంప్ర
హాయములకేగాక, తెలుగులిపిసాందర్యము నావిష్క
రించుటయందు ప్రథమాచార్యుడు. నన్నయకు పూర్వము
తెలుగు కన్నడభాషల కొకే లిపి యుండెడిది. 'వేంగీ
చాళుక్యలిపి' అని దానిపేరు. నన్నయకుముందు శాసనము
లన్నియు వేంగీచాళుక్యలిపిలోనే వ్రాయబడుచుండెడివి.
ఆ లిపి చతురస్రముగాను, తలకట్టు గీతలవలె
నుండుటచేతను, వ్రాతసాధనములు మాటుటచే
సంస్కరణము అవశ్యకమయ్యెను.

నన్నయ కాలమునకే తాటాకు గంటము వ్రాతకు
ప్రధాన సాధనములుగా నేర్పడినవి. తాటాకుపైని
గంటముతో వ్రాయునప్పుడు తలకట్టు అడ్డుగీతలుగా
వ్రాసిన తాటాకు చిరిగిపోవును. తలకట్టు—అనగా
అకారమునకేగాక, ఆ దీర్ఘము వ్రాయవలసివచ్చినప్పుడు,
ఆ దీర్ఘమును నిప్పటిసలె — వ్రాయక, —
అని నిలచుగీతగా వ్రాసెడివారు. ఒకార చిహ్నముగు
కొమ్ము 'అ' 'ఆ' అని గీతగానే యుండెడిది.
వర్గసంహత్యరములతో సంయుక్తాక్షరములు —
బ్బ, బ్బ, బ్బ, న్న, మ్మ—అను రీతిగా వ్రాసెడి
వారు. ఇట్టివి తాటియాకుపై వ్రాయుట కష్ట
సాధ్యము.

నన్నయ—వీనిని పరిశీలించి, తెలుగు లిపిని
చతురస్రస్వరూపమునుండి గుండ్రదనము నీ క్రింది
మార్పులుచేసి—సుందరస్వరూపము నేర్పఱచినాడు.

1. తలకట్టు — గాక ✓ ఇట్లు వంపుతో
వ్రాయుట.

2. కొమ్ములు— గాక — ,

3. బ్బ—బ్బ—బ్బ—న్న మ్మ—అనునవి పంక—
చంచ—ఖండ—నంద—డింబ—అనురీతి పూర్వ
బిందువులుగా వ్రాయుట.

4. రకార సంయుక్తాక్షరములను 'ర్క' 'ర్
' 'ర్' మొదలగునవి అర్క—అకక; కర్—
కతక; తర్—తవ— అనునవి 'క' ఈ
చిహ్నముతో వ్రాయుట. ఈ చిహ్నమునకే
'వలవలగిలక' యనిపేరు.

ఈ 'వలవలగిలక' వలన రకార సంయుక్తాక్షర
వర్ణములేవియు సంయుక్తాక్షరములుగానుండక—ఏకాక్ష
రములుగా నుండును. ఇందువలన లిపికి సమత
యేర్పడును.

5. అంతకుపూర్వమున్న—'ట' అను నక్షరమును
తొలగించి (ఇది బండి 'జా' కన్న భిన్నమై
నది—'ష' అను నుచ్చారణ గలది) 'డ' గా
వ్రాయుట.

పై మార్పులవలన—తెలుగు లిపికి గుండ్ర
దనము, సాందర్యము చేకూరినవి. తెలుగు లిపియందు
పైమార్పులు చేయుటయేగాక నన్నయ, తాను
స్వయముగా వ్రాసిన నందంపూడి శాసనమున—తాను
ప్రతిపాదించిన సంస్కరణలిపిని ప్రవేశపెట్టి—ఆ
వెనుక తాను వ్రాసిన మహాభారతము నా లిపిలోనే
వ్రాసియున్నాడు.¹⁰ తెలుగక్షరములకు, సంతకు
ముందులేని — రమ్యతను — లేక మనోహరత్వమును
తాను ప్రతిపాదించుటచేత—నన్నయ—

'సారమతింగవేంద్రులుఁ బ్రసన్న
కథా కలితార్థయుక్తి లో'

10. నన్నయ్య తనకాలమున తాను ప్రవేశ
పెట్టిన—లిపితో భారతము నెల్లు వ్రాసినాడో—
భారతమున మొదటి ఆరు గద్య పద్యముల కీర్తి
శేషులు—చిలుకూరి నారాయణరావు, భావరాజు కృష్ణ
రావుగార్లు వ్రాసి చూపివారు — చూ. రాజరాజ
నరేంద్ర పట్టాభిషేక సంచిక-పుట 43. (1922)

నారసి మేలువా నితరు 'లక్షర
రమ్యత' వాదరింప'

అని తెలుగులిపిసౌందర్యమును వ్యక్తపఱచి
నాడు. అర్థముక్తి శబ్ద సంబంధమైనది—అక్షర
రమ్యత లిపి సంబంధమైనది—రెండింటి సమ్మేళ
నము నన్నయ కవితలో గలదు.

యతులు ప్రాసలు-లిపి

యత్రి ప్రాసలు—కేవలము ఛందస్సునకు సంబం
ధించినవి కావనియు, అవి వ్యాకరణమునకు—లిపికి
సంబంధించినవని తన భారతము మూలముగా నిరూ
పించిన కవిత్వాస్పష్ట నన్నయయే. ఇంతవఱకు ఛందస్సును
గూర్చి వ్రాసిన వారెవరు నీ విషయమై తడవనేలేదు.
చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణమున 'పాదంబునం
(బ్రహ్మ ద్వితీయాక్షరములు వలి ప్రాసంబులు
నాబడు' (ప్రకీర్ణపరిచ్ఛేదము—23 నూ) అనుఛంద
శాస్త్రమునకు సంబంధించిన సూత్రము వ్యాకరణము
నందెట్లు ప్రవర్తింపజేసెనో వ్యాఖ్యానకారు లెవ్వరును
విశదీకరింపలేదు.

యతి ప్రాస ల లో

యతులు—స్వరములు—అచ్చులు
ప్రాసలు—వ్యంజనములు—హల్లులు

అచ్చుల, హల్లుల సమ్మేళనమే శబ్దము.
యతి ప్రాస నియతి గలది పద్యము. పద్యములలో,
ఏయే స్వరవ్యంజనముల కాయా స్వరవ్యంజనములతో
మాత్రమే యాస్థానములలో నియతముగా మైత్రి
యుండవలెను. ఇందువలన వ్యాకరణమునకు ఛందస్సునకు
సవినాభావసంబంధము గలిగినది.¹¹

యత్రి ప్రాసలు పై వర్ణమైత్రి మూలమున—
శబ్దస్వరూపమును నిర్ధారణ చేయును. వ్యాకరణమున
సంధి, ఆగమము, ఆదేశము, మున్నగు సమస్త
కార్యములు—కవి ప్రయోగములలో యత్రి ప్రాసల
మూలమున నిర్ధారకములగుచేత—తన వ్యాకరణమున
చిన్నయసూరి పై సూత్రము ననుసంధించినాడు.

చిన్నయసూరి పై లక్షణమునకు—లక్ష్యము నన్నయ
కవితయే —

పై వివరణమునుబట్టి యత్రి ప్రాసలు వర్ణ
సమామ్నాయమునకు సంబంధించినవనుట స్పష్ట
మైనది. లిపి వర్ణ సమామ్నాయ ప్రదర్శకమే గావున
లిపికి—యత్రి ప్రాసలకు సవినాభావసంబంధము గలిగి
నది.¹² ఈ విషయము నిరూపించుటకు నన్నయ
కవితనుండి యొక్క యుదాహరణము చూపు
చున్నాను.

వలపలగిలక యతి

నన్నయ తనకాలమున—లిపిలో వలపలగిలకను
నిర్దేశించెనని యీ వఱకే తెలిసియున్నాను. తానట్లు
స్వయముగా శాసనమున వ్రాసిమాపుటయేగాక, తన
భారతమున నీ యతిసంప్రదాయమును విధిగా పాటించి
యున్నాడు.

ఒక సంయుక్తాక్షరమున—మొదటి హల్లు
రేఫగానుండి రెండవ హల్లు మజియొక హల్లుగా
నున్నప్పు డట్టి సంయుక్తాక్షరమునకు, రెండు హల్లు
లకు యతి వేయవచ్చును.

ఉదా. 'ధర్మ' అని 'ర్మ' యతిలో నున్నది. అందు
రకారమునకు, మకారమునకు రెండింటికి యతి చెల్లిన
వచ్చును. ఇది సంయుక్తాక్షరయతి.

11. సంస్కృత భాషా కవితలో యతి
ప్రాసలు నియతములు కావు. అందు ఛందశ్శాస్త్రము
వేటు : వ్యాకరణ శాస్త్రము వేటు.

12. యత్రి ప్రాసలకు లిపికి గల సంబంధమును
గూర్చి యంతవఱకు నెవ్వరును పరిశోధించ లేదు.
నేను ప్రథమముగా పరిశీలించి 'భాషాశాస్త్ర పరిశోధన—
యత్రి ప్రాసతత్త్వము' అను వ్యాసమున నా సిద్ధాంతము
లను వెల్లడించితిని. (Annals of Oriental
Institute—Madras University. Vol. XV,
Nos. 182—1958—1959: 38 పుటలు.

ఇక అట్టి రేఫసంయుక్తాక్షరమునే వలవల గలక సంప్రదాయమున వ్రాసిన—అది సంయుక్తము గాక—ఏకాక్షరమే యగును.

ధ మః

వలవలగలక లిపిలో పైరీతి వ్రాసినయెడల— నిందు ఒక్క 'మ'కారమునకే—యతి వేయవచ్చును గాని—రకారమున కెంతమాత్రము వేయవీలులేదు. 'రేఫ' అర్ధాచ్చు గావున—అది హల్లుతో సమ్మేళనము జెందును. సంయుక్తముగా వ్రాసిన—'ర'కారధ్వనికి ప్రాధాన్యముగాని, వలవలగలకగా వ్రాసిన—రకారధ్వని లీనమైన హల్లునకే ప్రాధాన్యముగలిగి—భాషాపరిణామ తత్త్వము విశదముచేయును.

రకారసంయుక్తాక్షరమైనప్పుడు, యతితో రెండువిధములైన ధ్వనులుండి—అవి శ్రవణసౌఖ్యము గలిగింపనేరవు. వలవలగలకలో నొకేవిధమైన ధ్వని యుండుటచేత, ఆ యతికి శ్రవణసుభగత గలుగును.

నన్నయ, యిట్టి సూక్ష్మము, గంభీరమునగు శబ్దధ్వనితత్త్వముననుసరించి, తన భారతభాగమున నీ వలవలగలక యతి నియమమును అసిదారావ్రతముగా పాటించియున్నాడు. కొన్ని ఉదాహరణలు చూపు చున్నాను.¹³

దుర్బర	భౌ	పద్య	ఆది 1-21
ర్ధార్జున	జౌ	శోభి	1-49
నిర్జాత	ఘౌ	క్షత్రో	1-78
దుర్బద	మౌ	మత్తు	సభా 1-53
మార్గము	గౌ	గావు	2-181
పర్వత	వౌ	వంతు	అరణ్య 2-311
నార్దన	డౌ	దర్ప	3-167
కర్పూర	పూౌ	పూర	4-142

దీక్షాత్రముగా చూపితినిగాని నన్నయలో నిట్టి వలవలగలక యతులు రెండువందలకు పైగానున్నవి.¹⁴ ఇందువలన నన్నయ కవిత చెవుల కింపగుటయేగాక — నన్నయ లిపి కన్నుల పండువైనది.

నన్నయ యతిప్రాసతత్త్వమును జీర్ణించు కొన్న శివకవులు—(పండిత మల్లయ, నన్నెవోడ, పాల్కురికి సోమన—యథావాక్కుల అన్నమయ్యలు)పై వలవలగలక యతిప్రాస¹⁵ సంప్రదాయమును చక్కగా పాటించినారు. ఇప్పటికే వ్యాసము, పెద్దదియైన కారణమున్న నిందు, వలవలగలక ప్రాసలనుగూర్చి వివరింపలేదు.

తిక్కనాది కవులీ వలవలగలక యతి పాటించనే లేదు—ఉదా.

‘ధ ర్మరతుంైన యజాత శత్రునకు

నింద్రప్రసక్త మిమ్ముంచు

ఇవట ‘ర్మ’లోని ‘ర’కు ‘ద్ర’లోని ‘ర’కు యతి.

(భీష్మ 3 - 435)

‘ర్మ’ ‘మః’ అని వలవలగలక సంప్రదాయ మున లిఖించిన యతి తప్పును. దీనినిబట్టి—నన్నయ యతిప్రాసలతో ప్రతిఅక్షరమును నెంతజాగరూకతతో, విచారణచేసి పరిశీలించవలెనో తెలియగలదు.

తెలుగు సాహిత్య ప్రపంచమున—భాషా, ధ్వని, లిపి, శాస్త్ర నియమములను సంపూర్ణముగా నాకళించు

13. అన్ని ఛందోగ్రంథములను పరిశీలించి— యతులన్నింటిని యిచ్చినానని చెప్పుకొన్న అప్పకవిగారి అప్పకవీయమున—నీ ‘వలవలగలక’ యతిప్రస్తావనయే లేదు. అప్పకవీయమునుగూర్చి వెలువడిన విమర్శలలో నిది అంతకంటె మృగ్యము.

14. నన్నయ యతులను గుఱించి యింత వఱకు కూలంకషమైన వ్యాసంగము జరుగనే లేదు. నేను ప్రథమముగా, నన్నయయతులను ప్రాసలను గూర్చి పరిశీలించి— నన్నయ ప్రయోగములను పర్శీకరించి—నన్నయయతులనుగూర్చి పండితుల సప మార్గమున బెట్టిన అప్పకవీయమును—విమర్శించి సప్రమాణికమైన గ్రంథము రచించియున్నాను.

15. వలవలగలకప్రాస—అప్పకవీయమున లక్ష్య లక్షణములతో ప్రత్యేకముగాలేదు.

కొని, వానిని యతిప్రాసలమూలమున—తెలుగు కవి తలో నిబంధించి, తన కవితను శోతవర్ణముగానే కాక నేత్రవర్ణముగాచేసినది నశ్చయయే. నన్నయ సృష్టించిన యీ కవితామార్గమును, తరువాతి వారెవరును ననుసరింపలేకపోయిరి. కావున, వ్యాసరచిత భారతమున కొతడు వ్యాసుడుగాక 'వాల్మీకి' యయ్యెను.

యతిప్రాసలలోనేగాక కావ్యములలో కవులు మన లిపిస్వరూపము నెట్లు శాశ్వతముగా వెలయ జేసిరో తెలియజేయుట కొక యుదాహరణ చూపి దీనిని ముగించుచున్నాను.

శ్రీ కారము

నన్నయమొదలు చిన్నయవఱకును కావ్యము లన్నియు 'శ్రీ'తో ప్రారంభము¹⁶—'శ్రీ'తో ప్రారంభించి, మంగళమహాశ్రీవృత్తముతో కావ్యము-సమాప్తమయ్యెడిది. నన్నెవోడ మహాకవి కుమారసంభవముతో—ప్రార్పతిసాందర్యవర్ణనలో ఆమె వీనుల నిట్లువర్ణించి యున్నాడు.

క. సారము లాశిత భాషా

సారము లాసకలవస్తుసంపూర్ణాలం

కారంబులు శ్రీ వర్ణా

కారంబులు చెవులు సుకవికావ్యము వోలెన్

(3—67)

ప్రార్పతీదేవి చెవులను, 'శ్రీ' వర్ణముతో పోల్చి యున్నాడు.

నన్నెవోడ మహాకవి యిట్లు చెవులను శ్రీకారముతో పోల్చుటయం దెంతో అర్థము గర్భికృతమై యున్నది.

నన్నెవోడని కాలమునాడు 'శ్రీ'కారము ప్రస్తుతమున్న రీతిని అనగా 'శ్రీ' అనునట్లు ప్రాసెడివారు కారు. దానిని 'శి' అనురీతిగా లిఖించేవారు. ఇది చెవియొక్క ఆకారమును పోలియుండుటచే కవులు చెవులను శ్రీకారముతో పోల్చినారు.¹⁷

దీనినిబట్టి యీవర్ణన లిపిసంబంధమైన దగుట స్పష్టము. శబ్దమును—గ్రహించునది 'చెవి'.

సంస్కృతమున — చెవికి వర్ణాయ పదములైన — శ్రోత్రము, శ్రవణము, శ్రుతి అను శబ్దముల వ్యుత్పత్తిచూచిన నిది తెలియును.

'శ్రోత్రము' — శ్రుణో త్యనేన శ్రోత్రం—; శ్రుతిః సీ. శ్రవణం శ్రవశ్చ న. న శ్రు, శ్రవణే — దీనిచేత విందురుగనుక.

శ్రోత్రము

శ్రుతి

శ్రవణము

శ్రవస్సు—

అనునది — చెవులపేళ్లు. (అమరము ద్వితీయ కాండ - మనుష్యవర్గ). కావ్యము శ్రవ్యము—అనగా విన దగినది కాబట్టి. అది శ్రీ శబ్దముతో ప్రారంభమగుట ఎంతయు సార్థకమైయున్నది. కావ్యము శ్రీ తో ప్రారంభించి, మంగళమహాశ్రీ వృత్తముతో ముగించు వాచార ముండెడిదని యీ వఱకే తెలిపితిని. అది 'శ్రీ' తో అంతమందు 'శ్రీ' యున్నచో, నదియు చెవి యొక్క ఆకారముతోడనే లిఖింపబడుచుండెడిది గావున—

'తెలుగుకావ్యము అదినుండి అంతము వఱకూ వినదగినది—వినవలయును'—

అన్న కావ్యభర్మము ప్రతిపాదిత మైనది.

ఇదియే పురాణశ్రవణము. కావ్యరూపమున నున్న మన

16. నవ్యకవిత్వమున ఖండకావ్యములు దీని కవవాదము—అయిన ప్రాచీన సంప్రదాయానుసారము రచింపబడిన నేటి కావ్యము లన్నింటియందు, శ్రీకార మాదియం దున్నది.

17. అనాటి శిలా భాగ్రము శాసనాదు లన్నింటి యందు శ్రీకార మిట్లే యుండెడిది. చూ. గోకర్ణ దేవుని శిలాశాసనము—కీ. శ. 1127. ఈ శాసన ప్రతిబింబము—భారతి—సం. 3. పం. 3 (మార్చి 1927 లో) కీ. శే. మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ గారు ప్రకటించినారు. అందు 'శ్రీ' చెవి ఆకారముతో నున్నది. దీనిని గూర్చి అందు వివర మున్నది.

పురాణము లన్నియు పురాణపద్యముని మనము విను నవియేగాని సాహిత్యముకొరకు చదువునట్టివిగావు.

సంస్కృతమున నే పురాణముగాని, కావ్యనాటకములుగాని శ్రీతో ప్రారంభముకావు. అట్టి నియమము లేనలేదు. తెలుగున సట్లుగాక, ప్రతికావ్యమేగాక సాహిత్యప్రక్రియ లేరూపముననున్నను అవి 'శ్రీ'తో ప్రారంభము కావలెనదే¹⁸.

అప్పకవీయమున నీ శ్రీ'కారప్రభావము చాలగా వర్ణితమైయున్నది. అది శుభప్రదము.

వేదములకెల్ల నోంకార మాదియైన
కరణి కృతులకునెల్ల శ్రీకార మాది
గాన కవివరులెల్లను దాని దక్క
నితర వర్ణంబు లిడరు సత్కృతుల మొదల
(2-354)

ఇట్లున్నను సంస్కృతమున—'శ్రీ' శబ్దము నక—శుభము—లక్ష్యప్రదము అని మాత్రమే అర్థము లున్నవిగాని — శ్రవణ పర్యాయముగాలేదు.

'సంపత్తి శ్రీశ్చ లక్ష్యశ్చ.'

శ్రీః—ఈ—నీ—శ్రయతి హరి మితి శ్రీః—
విష్ణువు నాశ్రయించునది.

శ్రీయతే జన్మైరితి శ్రీః—ఈ—నీ—శ్రీః—
సేవాయాం—జనులచే నాశ్రయింపబడునది.

లక్ష్యతే లక్ష్యే—ఈ—నీ— లక్ష దర్శనాంక
నయో—జనులచే జూడఁబడునది.

అమరము—ప్రథమకాండ—32 పుట.

ద్వితీయ కాండ—513 పుట.

సంస్కృతమున లక్ష్య పర్యాయపదముగు —
శ్రీ శబ్దమును తెలుగులిపిమూలమున 'శి)'—శ్రవణ

పర్యాయముగా నర్థస్పష్టి చేసినవారు తెలుగు కవులు.
ఇది తెలుగువారి లిపి నిర్మాణప్రతిభకు నికహాపలము.

శ్రీ శబ్దమునకు తెలుగులిపిమూలమున నేర్పడిన 'శ్రుతి' అను అంతరార్థమును గ్రహించియే నన్నయ—తెలుగు మహాభారతము, పంచమవేదము కావున—శ్రుతి — వేదముతో — సమానమైనది అన్న లోకోత్తరార్థమును—

'శ్రీవాణి గిరిజాశ్చిరాయ

దధతోవక్ష్వ ముఖాంగేషు యే'

అని శ్రీకారముతో ప్రారంభించి, ఆంధ్రభాషా కావ్య శ్రీకి—శ్రీకారము చుట్టినాడు. తెలుగు కావ్యము—శ్రుతివలె—ఆచంద్రార్కము శబ్దజ్యోతిని వెలిగించుచున్నది.

ప్రాచీనసాహిత్య కావ్యపఠనమునం దభినివేశము క్రమముగా క్షీణించి, విస్మృతము కాబోవుచున్న యీ సమయమున వానియందెట్టి యమూల్యాంశము లున్నవో తెలిపి, వానివైపు దృష్టి మరల్చుటయే యీ వ్యాసోద్దేశము.

ప్రాచీన సాహిత్యమునుగూర్చి కూలంకషముగా కృషిచేయుట కనువగు ప్రణాళిక నేర్పఱచి—ప్రాచీనాంధ్రభాషా సాహిత్య సంస్కృతులను, పునరుజ్జీవింపజేయుట అత్యంతావశ్యకమని ఆంధ్ర విద్యలోకమునకు వినయముతో విన్నవించుచున్నాను.

18. ఈ 'శ్రీ'కారమునుగూర్చి — తెలుగు కావ్యములలో వాని ప్రసక్తినిగూర్చి—నా ఉదాహరణ వాఙ్మయమున విపులముగా వివరించినాను. చూ. పుటలు—41—44—నూతన ముద్రణము (1968).

పనికిరాని పాతాలు

శ్రీ మంచురాజు వెంకటరావు

సుబ్బరామయ్యగారి చిన్నతనంలో అనేకమంది దైవజ్ఞులు చెప్పారు : 'వీడువట్టింది బంగార మౌతుంది. వీడియిల్లు నాలుగిళ్ళొస్తుంది. వీడన్న మాట రాజశాసనం.' ఇలా జ్యోతిష్కులు చెప్పినప్పు డల్లా 'సుబ్బరామయ్య' ముక్కుపుటా లెగరేసేవాడు.

'నా మీద అభిమానంకొద్దీ మీ రలా అంటున్నారు గాని, ఈ చదువు చదువులో రాణించటం లేదండీ,' అనేవారు వాళ్లనాన్న రంగయ్యగారు.

'మనిషిన్న వాడికి తారాబలం, చంద్రబలం వుండాలిగాని, చదువెందుకండి రంగయ్యగారూ. మన సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు సంస్కృతాంధ్రాల్లో మహావిద్వాంసుడు. వేదపురాణాలు ఆమూల్యగంగా, వ్యాఖ్యానసహితంగా చదివేశారు. అయితేయేం, చెంబు తెల్లగాతోమి మీ యింటికి మా యింటికి యాయ వారానికి రానిరోజు డొక్కాడదు. చదువెందుకండీ, దిక్కుమాలిన చదువు!' అని జ్యోతిష్కులు వక్కాణించే వారు. రంగయ్యగారు గర్వంగా మీసాలు వాడేసుకునే వారు.

జ్యోతిష్కాస్త్రిని తిరస్కరించేవారికి, సుబ్బ రామయ్య వృద్ధిలోకివచ్చిన తీరు చెప్పుదెబ్బగా పరిణ మించింది. స్కూలుఫైనల్ ఐదవసారి తప్పిన సుబ్బ రామయ్య, రంగయ్యగారిలో నిష్కర్షగా ఒకమాట చెప్పాడు : 'నాన్నా, ఏటి కెదురీదటం నాకిష్టమేగాని, ఆ పని ఈ చదువనే ఏటిలోకాక మరి దేంట్లో నైనా చేస్తాను. నా బుర్ర పోనిదాంట్లో న న్నిరి కించి చంపకు.'

'అయితే లక్షణంగా పెళ్ళిచేసుకుని యింటి పట్టున పడుండు' అన్నారు రంగయ్యగారు. సరే నన్నాడు సుబ్బరామయ్య.

భార్య కావరానికివచ్చిన కొద్దిఏళ్లకే సుబ్బ రామయ్య రాజకీయాల్లో ప్రవేశించాడు. కాని అప్పట్లో చాలామంది తెలివితక్కువవాళ్లలాగ కళ్ళమూసుకుని దూకలేదు. ఆయాచితంగా అతని వాళ్ళో—నిజానికి తండ్రి వాడితో—వాలిన సదవకాశాన్ని చక్కగా విని యోగించుకున్నాడు. మద్రాసురాష్ట్రపు ఎసెంబ్లీకి ఆ యేడాది ఎన్నికలయ్యాయి. ఆ యెన్నికల్లో కాంగ్రెస్ అభ్యర్థిగా ఒక యువనాయకుడు నిలబడ్డాడు. వయస్సులో తక్కువయినా ఆ నాయకుడు అప్పటికే దేశవ్యాప్తంగా పెద్ద పేరు సంపాదించుకున్నాడు. అతనికి ప్రత్యర్థిగా, జస్టిన్పార్టీవారు, ఒక యువ తరం పెద్దమనిషిని నిలబెట్టాలని వెతకటం ప్రారంభించారు. జస్టిన్పార్టీ అభ్యర్థికి కావలసినవి మూడే అర్హతలు ప్రకటించారు.

ఒకటి : అభ్యర్థి స్వంతఖర్చుతో ఎన్నికల ప్రచారం చేసుకోవాలి.

రెండు : యువకుడు—ముప్పైలోపు వాడుగా వుండాలి.

మూడు : ఆ ప్రాంతాల్లో ప్రాబల్యం కలిగిన కులానికి చెంది వుండాలి.

ఈ అర్హతలన్నీ సుబ్బరామయ్యలో కనిపించాయి. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా జస్టిన్పార్టీ ఎన్నికల తతంగం నడుపుతున్న రావుబహదూర్ సూర్యారావు నాయుడుగారు స్వయంగా వచ్చి రంగయ్యగారిని అడిగారు. ఆయన చప్పరించేసి, 'అవతల నిలబడేవాడు వయస్సులో చిన్నవాడైనా మేధావి. మావాడికి ఆయనకి వయస్సులో తప్పిస్తే పోలికలేదు. నేనా పెట్టని ఎన్నికకివిగిరి డబ్బుతగలెయ్యటం నా మతం కాదు.' అన్నారు.

అంత సుళువుగా పోనిచ్చే వారైతే నాయుడు గారు రావుబహద్దర్ అయ్యేవారే కాదు.

‘రంగయ్యగారూ, మీ పిల్లవానికి యేది వుండినా లేకపోయినా సుబ్బరమైన కులం వున్నది’ అన్నారయన తెచ్చిపెట్టుకున్న యానతో.

‘అదేమిటండీ, కాంగ్రెస్ అభ్యర్థికి కులం తక్కువేమిటి? బ్రాహ్మణు!’ అన్నారు రంగయ్యగారు.

‘అదే కులంతక్కువంటే!’ అని అర్థమవుతంగా దళసరి అద్దాల కళ్ళజోడు మెరిపించారు నాయుడుగారు. ఆయన మేధావిఅని భయపడకండి. మేధస్సు వోటర్లకు అర్థంకాదు. కులం అర్థమవుతుంది. కొద్దిపాటి డబ్బుఖర్చుకు వెనుకొడబోకండి. పిల్లవాడి జాతకం మంచిదికనుకనే నేను స్వయంగా మీ యింటికి వచ్చానని భావించండి. నామాట కాదనబోకండి.’

ఆ యెన్నికల్లో ఎక్కడమాసినా కాంగ్రెస్ అభ్యర్థులు వోట్లన్నీ పూర్చేసున్నారు. జస్టిస్ పార్టీ అభ్యర్థులు కలికంలోకి లేకుండాపోయారు. కాని సుబ్బరామయ్యమాత్రం, నాయుడుగారి వాగ్బలం మూలానో, తన జాతకబలంమూలానో కులం బలం మూలానో కాంగ్రెస్ అభ్యర్థిని కొద్దివోట్ల తేడాతో వోడించాడు.

అప్పటినుంచీ సుబ్బరామయ్యజాతకం చక్కటి దాఖలా యిచ్చింది. ఎసెంబ్లీ రద్దుకావటంతో, సభ్యత్వం ఎక్కువకాలం నిలవలేదుకాని, సుబ్బరామయ్య త్వరలో జిల్లాబోర్డు సభ్యుడు అయ్యాడు. రాష్ట్రం మొత్తంలోనే అతను జిల్లాబోర్డు సభ్యులందరిలోనూ చిన్నవయస్సువాడుగా పేర్కొనబడ్డాడు. గవర్నరుగ వృద్ధిలోకి వచ్చేవాడుగా అతన్ని వొకకంట కనిపెట్టి వుంచేవారు. త్వరలో జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంట్ కూడా అయ్యాడు. అప్పటినుంచీ ‘సుబ్బరామయ్యగారు’గా వ్యవహరింపబడ్డాడు.

పదిహేను సంవత్సరాలు జిల్లాబోర్డు చైర్మన్ గిరీ చలాయించి సకాలంలో సుబ్బరామయ్యగారు జస్టిస్

పార్టీ వదలిపెట్టి కాంగ్రెస్ లో జేరిపోయారు. స్వతంత్రం వచ్చేనాటికి ఆయన వొక కాంగ్రెస్ నాయకుడుగా, గొప్ప జాతీయవాదిగా పరిగణించబడ్డారు. ఒకటి రెండు సవత్సరాలు మంత్రిపదవి కూడా లిలంకరించారు గాని, ఆయన జిల్లా రాజకీయాల్లోనే ఎప్పుడూ శ్రద్ధ వహించేవారు. ‘జిల్లా వదలి రాష్ట్ర స్థాయికి వెళ్లే రాజకీయవాది నేలవిడిచి సాము చేసినట్లే. రాష్ట్రం వదలి కేంద్రానికి వెళ్ళటం తనదేలి గొడ్డలితో తన కాళ్ళ నరుక్కున్నట్లే’, అని ఆయన సిద్ధాంతం.

రాజకీయాలు అధికారానికీ, తద్వారా వ్యక్తిగత సౌకర్యానికీ మార్గంగా మ్రాతమే పరిగణించిన రాజకీయ వాదుల్లో మనదేశంలో మొదటి వర్గానికి చెందినవారు సుబ్బరామయ్యగారు. ఇందులో ఏవిధమైన ఆదర్శవాదిదృక్పథమూ కలగలవు చేయలేదాయన.

అందుకే, తన ఏకైకపుత్రుడు రంగారావు కమ్యూనిస్టుపార్టీలో పదిహేనవయటనే జేరాడని విని ఆయన ఎక్కువగా మనశ్శాంతి పోగొట్టుకోలేదు. పైపెచ్చు అదొక హాస్యకర విషయంగా తీసుకుని, ‘హహ్లాహ్లా, నేను జస్టిస్ పార్టీ పవర్ ఫుల్ సున్నపుడు జస్టిస్ లోనూ, కాంగ్రెస్ పవర్ ఫుల్ కొచ్చాక కాంగ్రెస్ లోనూ వోవెలుగు వెలిగను. నా జిల్లాలో ఎప్పుడూ నేనెన్ని అక్రమాలు చేసినా, అధికారం నాది గానే వుంది. రాబోయేది కమ్యూనిస్టు తారేమో యెవరికి తెలుసు! నా వారసుడు నా కొడుకేమో! సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచేత వాడి జాతకం రాయి చాలి. ఇన్నాళ్ళూ అతడంచేశాను’ అన్నారు భార్యతో.

కమ్యూనిస్టులతో తిరుగుతున్నందుకు రంగారావుని ఆయనెప్పుడూ మందలించలేదు. పైగా అనేకసార్లు తన సహజ హాస్య ధోరణితో రాజకీయ చతురత మేళనించి చిన్న చిన్న పిడివాదాలుకూడా వేసుకునేవారు.

ఒకరోజు రంగారావు చాలా కోపంగా మాట్లాడు

డాడు తండ్రితో: 'నాన్నా, మొన్న నువ్వుచేసిన ఫెారం క్షమించరానిది' అని ప్రారంభించాడు.

'ఒరేయ్, పాడుపుకథల్లా మాట్లాడ్డం మానే య్యరా, తండ్రి. మొన్నటిరోజు నేను ఒక్కగా నొక్క ఫెారంచేసుంటే, అదేమిటా నాకు వెంటనే తెలిసేది. మా వృత్తిలో తెల్లారితే అనేక ఫెారాలు చేస్తూవుంటాం. ఏ ఫెారమో విడుమర్చి చెప్పక పోతే యెలా తెలుస్తుంది? ఒకవేళ మొన్న నొక్క ఫెారమేచేసినా, అది నిన్నచేసిన ఫెారాలకింద మణిగి మాయమైపోతుంది.' అని పల్లకిలించారు సుబ్బరామయ్యగారు.

'నువ్వు చెబుతోన్న మాటలు నిజమని తెలియకపోతే నాకూ నవ్వొచ్చేది' అన్నాడు రంగారావు ముక్కుపుటా లెగరేసి. 'నేను మాట్లాడుతున్నది పెద్దచెరువుఫెారం గురించి.'

పెద్దచెరువుకింద ఇరవై ముప్పైమంది చిన్న రైతులు వంద యెకరాలు వ్యవసాయం చేసుకుంటూ వుండేవారు. కాని వెంకటేశ్వర్లు అనే పెద్దరైతు ఆ వందయెకరాల ప్రక్కగా 70 ఎకరాలు కొన్నాడు. బుల్డోజర్లు తెప్పించి ఆ భూమి పల్లించేయించాడు. చెరువునీరు తన కియ్యవలసిందని అధికారుల్ని కోరాడు. ఇదివరకు చెరువుకింద నీరువయోగించు కుంటున్న వాళ్ళకి లేకుండా చెయ్యటానికి కలెక్టరు వాస్తుకో లేదు. కలెక్టరు బదిలీ చెయ్యబడ్డాడు. రెవెన్యూ బోర్డు మెంబరు అడ్డువేస్తే ఆయనకూడా బదిలీ అయ్యాడు. వెంకటేశ్వర్లుగారి పొలానికి నీరివ్వాలని గవర్నమెంటు ఆర్డర్లుకూడా జారీ అయ్యాయి. ఇదంతా సుబ్బరామయ్యగారి మద్దతు వెంకటేశ్వర్లుకి లభించటంవల్లే జరిగిందని అందరికీ తెలిసింది.

సుబ్బరామయ్యగారు మళ్ళీ లేలిగ్గా నవ్వేశారు: 'నీకీ దేశవాళీ కమ్యూనిజం బాగా వంటబట్టి నట్లుందిరా అబ్బాయ్! ఏదో 'ఫెారం' అంటే, నిజంగానే యేదో కంట్రాక్టుసంగతో, పాలిపాడి సంగతో, ఎరువుల పంపిణీసంగతో, బియ్యం రవాణా సంగతో అనుకున్నాను. ఈ చిన్న విషయాన్నికూడా

'ఫెారం' అని వర్ణించావంటే, నువ్వు శబ్దరత్నాకరం తిరగరాసేలాగున్నావురా రంగా!'

'కాకుల్నికొట్టి గ్రద్దలకి వెయ్యటంకన్నా ఫెారం ఏం కావాలి?' అన్నాడు రంగారావు ఉద్రేక పడి.

'వెంకటేశ్వర్లుగారూ ఆశపాతకుడూరా. వాడి ఆశ వాణ్ణి కొడుతుంది. నాకేం మధ్యలో?'

'మీ ప్రమేయం లేకుండానే ఆర్డరేయించు కున్నాడా వెంకటేశ్వర్లు?'

'నా ప్రమేయం లేకుండా ఈ జిల్లాకి సంబంధించినంత వంకూ గవర్నమెంటు కాంపౌండ్లో గడ్డి పోవకూడా కదల్చురా బాబిగా!'

'మరి?'

'మరిలేదు, గిరిలేదు. వెంకటేశ్వర్లు కోర్టులో ఎల్లాగా వోడిపోతాడు. ఈ లోపల పార్టీ ఫండుకి వా డెంఠిచ్చాడో నీకు తెలియదు.'

'పార్టీఫండు, పార్టీఫండు! దానికోసం మీ పార్టీవాళ్ళ చెయ్యని అత్యాచారాలు ప్రపంచకంలోనే లేవు.'

'మమ్మల్ని మరీ అంతగా మెచ్చేసుకోకురా రంగా! ప్రపంచకంలోనే లేవనటం కేవలం అతిశయోక్తి.' అన్నారాయన బిడియంగా. 'రష్యన్లు హంగరీని ఆక్రమించుకోటం పార్టీకోసం కాదంటూ వేమిటి—కొంపతీసి? స్టాలిన్ చేసిన హత్యలూ ఆక్రమాలూ పార్టీకోసమేగాని, ఆయనకేం అవ్వరం?'

'కావచ్చు కాకపోవచ్చు. పార్టీ ఫండ్కోసం మాత్రంకాదు. కొద్దిడబ్బు కాశించి బీదసాదల్ని పొట్టలు కొట్టడం మీ పార్టీకేం లాభం? రేపు వాళ్ళ వోట్లు మీకు వేస్తారా పోనీ?'

'ఓరి వెర్రివాడా, మోతుబర్చని ఆకట్టుకోకుండా బీదవాళ్ళవోట్లు పడతాయనుకుంటున్నా వేమిటి? ఇల్లాగయితే రాజకీయాల్లో నువ్వున్నారానికి మారవురా వెర్రినాయనా. మీ పార్టీ పెద్దల్నే చూడరాదూ, ఈ వూళ్ళో పార్టీలో ముందు నిన్ను జేర్చు

కున్నారుగాని, మన సత్తెయ్యగారి సూరీళ్ళి జేర్చు కున్నారా ?'

'వాడు జేరితే వాద్దంటారేమిటి ?'

'వాద్దనెందు కంటారు ? పోస్తర్లంటించటానికి, తడికలు మొయ్యటానికి, అరవటానికి పోట్లాటేదేనావాస్తే బుర్రలు వగలగొట్టించుకోవనికి కొంతమంది వాజమ్మల్ని జేర్చుకొనూ వచ్చు కాని నాయకత్వానికి నీబోటిగడే వుండాలి.'

'ఏమిటో నా ప్రత్యేకత ! మీ అబ్బాయిని కాబోలు !'

'సరిగ్గా చెప్పుకున్నావు! పంతులమ్మల్ని కోరిన చోటికి బదిలీలు చేయించి, కంట్రాక్టర్లకి లాభ సాటిగా కంట్రాక్టింగ్ ప్రించి, బియ్యం యెగుమతి పర్మిట్లు సరిసమానంగా సరఫరా చేయించి, అన్ని విధాలా పార్టీ ఫండు సవ్యంగా వసూలయ్యేందుకు తగిన పరిస్థితులు కల్పించి, ఒక జీవితకాలం ప్రజాసేవచేసి నేను కొంత డబ్బూ పలుకుబడి మూటకట్టాను. రేపు ఈ డబ్బూ పలుకుబడి నీకువయ్యగిస్తాయని మీ పార్టీ పెద్దల అంచనా. మీ లాత మోతుబరి గనకనే నన్ను జస్టిస్ పార్టీ వాళ్ళు ఎన్నికల్లో నిలబెట్టారు. నేను మోతుబరిని కనకనే కాంగ్రెస్ వాళ్ళు, నా తప్పులన్నీ క్షమించి నన్ను జేర్చుకున్నారు. మీ పార్టీవాళ్ళు వచ్చే ఎన్నికల్లో నామీద పోటీకి నిన్నే నిలబెట్టినా నేను ఆశ్చర్యపోను.'

'నువ్వు చిత్తుగా వోడిపోయినా ఆశ్చర్య పోవనుకుంటాను' అన్నాడు రంగారావు కసిగా.

సుబ్బరామయ్యగారు గట్టిగా నవ్వారు.

* * *

ప్రపంచ రాజకీయాల్లో కమ్యూనిజానిదే పైచెయ్యవుతుందని రంగారావు ఒకరోజు జోస్యం చెప్పాడు.

'అయితే మంచిదేలేరా రంగా ! అప్పుడేనానరే, నువ్వుమాత్రం జిల్లా రాజకీయాలు వాడలకు.

కాంగ్రెస్ రాజ్యంలో అయితే పైకెళ్ళినవాళ్ళు పలుకుబడే పోగొట్టుకుంటున్నారు గాని, కమ్యూనిస్టు హయాంలో తలకాయే పోగొట్టుకుంటారు - బెరియా లాగ !'

ఆయన బెరియా విషయం ఎత్తడం రంగారావుకి కొంచెం కోపకారణం అయింది : 'బెరియా దేశద్రోహి. మీరందరూ చేస్తోన్న ఘోరాలకి, కమ్యూనిజం వాస్తే -మీకూ మీ అనుచరులకీ అదేగతి పడుతుందేమో చూసుకోండి' అన్నాడు.

ఆయన కొడుకుకోపానికి చాలా ఆనంద పడ్డారు :

'అబ్బాయ్, ఎవడు దేశద్రోహి, ఎవడు దేశోద్ధారకుడూ అన్న ప్రశ్న ఎవడిమెడ ఎవడు ముందు దొరికించుకున్నాడూ అన్న దానిమీద ఆధారపడుతుంది. ఖైషెన్ మెడ బెరియాకి దొరికిపోతే, మీ రందరూ బెరియా భజనలుచేసి, ఖైషెన్ ని దేశద్రోహి అని ప్రచారం చేసేవారు. ఇంక నా మెడంటావా, నువ్వు పార్టీలో వున్నావుగాబట్టి దానికేమీ ప్రమాదం రాదు. నా అనుచరులంటావా, ఒకటే జ్ఞాపకం వుంచుకో ! మనదేశం చేరేసరికి మతాలన్నింటికీ వడదెబ్బ తగిలి పోతుంది.'

కొడుకు : హిందూమతం తప్ప.

తండ్రి : పొరపాటు. హిందూమతం మతంకాదు.

కొడుకు : అబద్ధం.

తండ్రి : ఒకప్పుడు మతమేమోకాని ఇప్పుడుమాత్రం కాదు. మతం అన్నదానికి మూడు లక్షణాలున్నాయి : ఒకటి: దాని అనుయాయులు దాని వ్యాప్తికిగాని రక్షణకుగాని ప్రాణాలు ఇమ్మటానికిగాని తియ్యటానికిగాని తయారుగా వుండాలి. రెండు : వాళ్లందరూ రోజూగాని, వారం వారంగాని, ఒకచోటజేరి మత విషయాలు చర్చించాలి. మూడు : గురువులు ఎప్పుడేది చెప్పితే అదే నిజమని ఒక దృఢ మైన నమ్మకం కలిగివుండాలి.

కొడుకు : నాలుగోది చెప్పలేదు. దేవుడుగాని, అనేక మంది దేవుళ్ళుగాని ఉన్నారని నమ్మకం వుండాలి.

తండ్రి : అబ్బే అక్కర్లేదు. బాధమతం అనల్లో నాస్తికమతంబ తెలుసా. భేవుడున్నాడా లేడా అన్న దానిమీద నిశ్చితాభిప్రాయంకూడా అవ సరంలేదు. మతగురువులమీదమాత్రం నమ్మకం ముఖ్యం. మూఢనమ్మకమైతే మరీ మంచిది.

కొడుకు : మతం గురించి నీ సిద్ధాంతాలు వింటూ కూర్చోడానికి నాకు ఓపికలేదునాన్నా ! ఇంకా అన్నంకూడా తినలేదు. కమ్యూనిజం గురించి మాట్లాడుతూ మధ్యలో మతం గోలలోకి దిగుతా వెందుకు ?

తండ్రి : కమ్యూనిజం ఒకమతం గనక ! వేనిప్పుడు చెప్పిన మూడు లక్షణాలూ దాని కున్నాయి గనక !

కొడుకు : కమ్యూనిజం మతమేమీకాదు. మాకు మత మంటే పూర్తిగా చుక్కెదురు తెలుసా ?

తండ్రి : చుక్కెదురు నిజమే. అది మీకు పరమత సహనం లేదన్న నిజాన్ని నిరూపిస్తుంది.

కొడుకు : అయితే మా మతానికింకా వడదెబ్బ తగల్గే దన్నమాట, ఇండియా చేరినప్పటికీ !

తండ్రి : చేరిందిగాని వేరూనలేదుగా. కొద్దిరోజులు వోపికపట్టు. హీనయానం, మహాయానం, శైవం, వైష్ణవం, ద్వైతం, అద్వైతం, విశిష్టాద్వైతం, — గుర్తు విశిష్టాద్వైతం, Y గుర్తు విశిష్టాద్వైతం, ఇలా చీలి పోతుంది.

కొడుకు : మీక్కావల్సినదే. కాని మీ కోరిక తీరదు రెండి.

ఈ వాదనల్లో తుది మాట కొడుకుదే అవటం సుబ్బరామయ్యగారికి చాలా యిష్టం. ఆయన నవ్వేసి మాట్లాడ కూరుకున్నారు.

* * *

సుబ్బరామయ్యగారి 'కోరిక' అనుకోనంత త్వరలో తీరింది. కమ్యూనిస్టుపార్టీ మొదట్లో

రెండుగా చీలింది. తరవాత మూడయ్యింది. త్వరలో ఐదయింది. ఈ చీలికల్లో తన కొడుకు క్రమేణా అతివాద వర్గాలవైపుకే మొగ్గుతూవుండటం ఆయనకు మొదట్లో చాలా అందోళన కలిగించింది. ఖుషేవ్ స్టాలిన్ ని దుయ్యబట్టిన క్రొత్తలో తన గదిలో గోడకి వ్రేలాడుతున్న స్టాలిన్ ఫోటో తీసివేశాడు రంగారావు. అంతేకాక ఖుషేవ్ పటం అదే మేకుకు తగిలించలేదు. ఈ మార్పులుచూసి ఆయన కొడుకు పార్టీమంచి విముఖుడవుతున్నాడేమో ననుకున్నాడు. కాని లెనిన్ గోర్కీలపటాలు కదల్చక పోవటంతో ఆయన మనస్సులో కొంత అనుమానం మిగిలి పోయింది.

ఒకరోజు రంగారావు ఒక పెద్దపటం వంటి వస్తువు చంకలో పెట్టుకుని ఇంటికి రావటంతో, 'ఎవరిదిరా అది, ఖుషేవ్ దా ?' అన్నారాయన ఆత్రంగా. 'ఇవాళ పేపరు చదవలేదేమిటి? ఖుషేవ్ ని కోసిగిన్ తోసిరాజన్నాడు.

'ఖుషేవ్ పోటోకూడా పెట్టాలి! దౌర్భాగ్యుడు!' అన్నాడు రంగారావు పొగలుకక్కుతూ.

'చా చా, యాభైయేళ్ల కమ్యూనిస్టు హయాంలో హాస్యనరళివున్న నాయకు డొకడు బయల్దేరితే, తిట్టిపోస్తావు, ఏంపాపం చేశాడూరా !'

'ఏం చేశాడా, పార్టీకి పుట్టగతులు లేకుండా చేశాడు ! ముప్పైయేళ్ల ప్రపంచ కమ్యూనిస్టు నాయకుడుగా పున్నవాణ్ణి రక్తపిపాసి, రాక్షసుడు, అని ప్రచారంచేస్తే పార్టీకి ఎంతదెబ్బ !'

'ఖుషేవ్ నిజం చెప్పాడేమోనని ఎందు కనుకోవురా ?'

'పార్టీకి దెబ్బతగిలేనిజం ఏ కమ్యూనిస్టు చెప్పడు !'

'గోర్కీ నవలలూ, కథలూ, నాటికలూ చదివావు కదూరా !'

'ఆ, చదివాను.'

‘నిజం అన్నింటికంటే ముఖ్యం అని రాశాడేమో?’

‘రాసుండావు. ఇప్పుడు గోర్కీ గొడవెందుకు?’

‘అబ్బే, నువ్వు నిజంకంటే కమ్యూనిజం ముఖ్యం అంటుంటేను!’

‘నీకీ గోర్కీ భక్తి ఎన్నాళ్లనుంచి కలిగిందేమిటి?’

‘అబ్బే, మాకు గోర్కీ ఎందుకురా, మేం గాంధీగారి శిష్యులం.’

‘ఆ, తెల్లారితే మీ పార్టీవాళ్లు ఆడే అన్ని నిజాలు గాంధీగారు కూడా ఆడుండరు.’

‘అవేరా, మీరు హింసాయుతంగా గోర్కీని హత్య చేస్తాంటే, ఇంచక్కామేం అహింసాయుతంగా గాంధీని హత్య చేసుకుంటున్నాం.’ అని తన హాస్యానికి తనే పెద్దగా నవ్వారు సుబ్బరామయ్యగారు.

‘మీ గోర్కీల్ని గాంధీల్ని నెహ్రూల్ని మీ బూర్జువా విలువల్ని నిలుపులోతులో ఊరదొక్కే రోజులు దగ్గర పడుతున్నాయి లెండి.’

‘ఊరదొక్కితే మంచిదేలేరా. నువ్వు నాయకుడి నైపోతే నేను పింఛను పుచ్చుకుంటాను. నువ్వు మాత్రం జిల్లాస్థాయి వాడలకు!’

‘నీలా ఎడవికోసం పాకులాడటం నా కలవాటు లేదు. నేను నమ్మిందానికి ప్రాణం ఇస్తాను.’

‘ఇప్పుడే నిజం ఒక బూర్జువా విలువకింద జమ కట్టేశావు. ఇంతలోనే నమ్మిందానికి ప్రాణం ఇస్తానంటావు. ఇది కూడా బూర్జువా తత్వమేనేమో ఆలోచించు. ఒరే రంగా, నా అంత అయ్యేదాకా భగవంతుడు నీకు ఆయుర్దాయమే యిస్తే నమ్మిందానికంటే ప్రాణం అనేకరెట్లు విలువైనదని తెలుసుకుంటావు. ఇతరుల ప్రాణంకంటేకూడా స్వంతప్రాణం విలువైనదనికూడా తెలుసుకుంటావు. మీ నాయకులందరూ ఈ సత్యం గ్రహించినవారే. ప్రస్తుతం నువ్వేదో దురభిప్రాయంలో పడివున్నా, ఇంత విలువైన ప్రాణం

యిచ్చేముందు, ఆ నమ్మిందేమిటో ముందు తేల్చుకో. మొన్నటిదాకా కోటలా దుర్భేద్యంగావున్న ప్రపంచ కమ్యూనిజం, నిన్న చిల్ల పెంకులా పగిలింది. అందులో ఏ ముక్కకోసం నీ ప్రాణం ఇచ్చేస్తావో కొంచెం నిదానించి మురి చూసుకో. అటుమొన్న లెనిన్ భజనా, మొన్న స్టాలిన్ భజనా, నిన్న ఖ్రెష్చేవ్ భజనా, ఇవాళ కోసిగిన్ భజనా చేసుకుంటూ పోయారు. రేపింకోడు బయల్దేరి, ‘వీళ్లందరి భజనా శుద్ధ తప్పు, నాభజన చెయ్యండం’టాడేమో ఆలోచించు. మావో అప్పుడే అనేకాడు కూడాను.’

‘నువ్వు చేసినంతమంది భజనలు నేను చెయ్యలేదు. కర్జన్ మంచి రిస్కితోగోనుంచి వేవెల్తునుంచి మౌంట్ బాటెన్ నుంచి నెహ్రూవరకూ అడ్డమైన వాళ్లు భజనలూ మీరు చెయ్యగాలేంది, మేం నమ్మిన నాయకుల భజన మేం చేసుకుంటే తప్పేమిటి?’

‘తప్పులేదు, చెయ్యండి. కాని ఊణికమూ బుద్ధురసాయమూ అయిన ఈ నమ్మకాలవనమూ ఈ నాయకుల కోసమూ సత్వరమైన ఆత్మని త్యాగం చేసుకోకు అర్జునా!’ అన్నారు సుబ్బరామయ్యగారు గీతోపదేశం చేస్తున్న కృష్ణభగవానుడి భంగిమను అనుకరిస్తూ. ‘రాజకీయవాది ఎప్పుడు ఎవరి భజన చేసినా అది పదవిఅనే కైవల్యపదానికి తాత్కాలికమైన మార్గమని నమ్ముతాడు. ఆ నమ్మకం ఒకటే రాజకీయవాదికి మోక్షదాయకమని నా జీవితచరిత్రే నిరూపిస్తోంది, ఓ కౌంతేయా!’ అని ముగించారాయన భంగిమం కొంచెం మార్చి.

అయిన భంగిమలు చూసి నవ్వుకుండా వుండలేక పోయాడు రంగారావు. ‘నీకు ఏదంటేనూ నమ్మకం లేదు, నాన్నా. చివరికి నీ నల్లమందు భగవద్గీతని కూడా వెక్కిరించకుండా వుండలేక పోయావు. మానవ స్వభావంలోనే మీకు నమ్మకంలేదు. నీతో వాదన అనవసరం.’ అంటూ తనగదిలోకి వెళ్లిపోయాడు రంగారావు.

హూ! మానవ స్వభావం! నేను చూసినంత మానవ స్వభావం వీడు చూసుంటే ఇలా మాట్లాడ్డు.

బళ్ళగ్యంలో దొర్లుతూ కొద్దిపాటి డబ్బుకోసం కూతుళ్ళని ముసలాళ్ళకి అమ్ముకునేవాళ్ళా, ఎలక్షన్లలో కొద్దిపాటి వోట్లకోసం బుర్రలు బద్దలుకొట్టేవాళ్ళా, ఎన్నికల మానవ స్వభావాలు కళ్ళారా చూశాను! అని తనలో తాను వితర్కించుకుంటూనే రంగారావు వెనకాల వెళ్ళారు. ఎందుకంటే అది ఎవరిపటమో తెలుసుకోటం చాలా ముఖ్యమని తోచిందాయనకి. గోడకి కొత్తగా తగిలించిన పటం చూసి నిర్వాంత పోయారాయన! అది మావ్ ట్రీటంగ్ ది!

గోర్కి ఫోటో గోడనుంచి తీసెయ్యటంలో నిమగ్నుడైవున్న రంగారావు తండ్రి రాకని గమనించ లేదు. 'నీ సిద్ధంతాలు ఇక్కడికి చేరుకున్నాయన్న మాట చివరికి!' అని ఆయన ప్రారంభించేసరికి రంగారావు త్రుళ్ళిపడ్డాడు. గిర్రున వెనక్కితిరిగి ఆయనకేసి నేరస్తుడలాగ చూశాడు ఒక్కనిమిషం.

'కొంచెం దేశభక్తి అలవాటు చేసుకోండిరా! నిన్నగాక మొన్న మన జవాన్లని అంతమందిని పట్టు నెట్టుకున్నవాడి భజన చెయ్యటానికి చేతులెలా వొచ్చాయిరా!' అన్నారాయన చాలాకోపంగా. 'సామాజ్య వాదుల్ని తిడుతూనే టిబెట్ నీ కలుపుకున్న మహాత్ముడు ఇప్పుడు నీ దేవుడు!' ఇదీవరకు ఆయన రంగారావుతో వాచన వేసుకున్నప్పుడల్లా హాస్యపోరణి వ్యంగ్యమూ ప్రయోగించేవారేకాని కోపం చూపించలేదు. ఈసారి వ్యంగ్యం రంగారావు దయించి :

'చేతకాని యుద్ధాలకిపోయి తన్నులుతిన్న మీ నెహ్రూగార్నీ మీనన్ గార్నీ తిట్టుకోండి' అన్నాడు.

'నెహ్రూ మావాడూ మావో మీ వాడూను! ఏం మాట్లాడుతున్నావో వోళ్ళాపై తెలుసుకుని మాట్లాడు.' అన్నారాయన చాలా కోపంగా.

" 'డెమోక్రటిక్ సోషలిజం' అని అరిచినంత మాత్రాన నెహ్రూ సోషలిస్టుయిపోడు. హిట్లర్ నా అన్నాడు 'నేషనల్ సోషలిజం' అని!"

ఆయన కోపం అవధులు దాటింది. 'ఇంకా సిగ్గు లేకపోతే సరి! నెహ్రూని హిట్లరుతో పోలు స్తున్నావు. నిన్నటిదాకా మాస్కో, ఇప్పుడు పీకింగ్ ను నీ స్వర్గధామాలు! ఇల్లా నీ కమ్యూనిస్టు స్వర్గంలో జాతీయనాయకుణ్ణి గురించి మాట్లాడితే, బయటికి తీసికెళ్లి, పిచ్చికుక్కని చంపేసినట్లు చంపే ద్దురు. ఆ ఫోటో తెల్లారగానే పట్టుకు పోకపోతే, కిరీటనాయిలుపోసి తగలేస్తాను' అని వెనుదిరిగా రాయన.

'మీ యింట్లో తెల్లారేదాకా వుంచుకోనక్క ర్లేదు. ఇప్పుడే పట్టుకుపోతాను. మావో ఫోటో వుండకూడనిచోట నేనూ వుండను.' అని గోడనున్న పటం తీసుకుని సుడిగాలిలాగ ఇంట్లోనించి వెళ్లి పోయాడు రంగారావు. తల్లి వెనకనుంచి, 'వారే రంగా, వారేరంగా, వొక్కమాట వినరా,' అంటూనే వుంది. కాని రంగారావు చీకట్లోకి నిష్క్రమించాడు.

'ఒక్కగా నొక్క కొడుకుని అర్ధరాత్రి ఇంట్లోంచి వెళ్లగొట్టడానికి మీ ప్రాణం ఎలా వొప్పిం దంటి.' అంది ఎప్పుడూ ఆయన కెదురాడి ఎరగని భార్య.

'నేను వెళ్లగొట్టలేదు. ఆ ఫోటో ఇంట్లో పెట్టుక్కుర్చుని వాడితోపాటు నేను కూడా జైలుకు వెడితే నీ కళ్ళు చల్లగావుంటాయా?' అన్నారాయన.

'మీదంతా చిత్రం, ఫోటోకోసమే జైలుకు పంపిస్తారా!' అని గొణుక్కుంది ఆవిడ.

ఆ తరవాత మూడురోజులు ఆమె నోరువిప్పి మాట్లాడలేదు. అన్నం తినలేదు. ఆయన కిట్టో అర్ధరాత్రి వెక్కిరిస్తూ యెప్పు వినిపించింది. ఇంక ఈ పరిస్థితి భరించలేక నాలుగోరోజు పొద్దుట కొడుక్కు కబురంపించారాయన : తల్లి పరిస్థితి ఇలా వుందనీ, మావోపటంతోనహో ఇంటికి రావలసిందనీ. ఆ రోజు చీకటిపడేసేళకి మావోతోనహో రంగారావు ఇంటికి జేరుకున్నాడు. 'నేను చచ్చిపోయాననుకునే అర్ధరాత్రి అల్లా వెళ్లిపోయావుట్రా రంగా! అని పెద్దగా తల్లి ఏడుపు వినిపించి, కొడుకు ఇంటికి జేరు

కున్నాడని ప్రక్కగదిలోపున్న సుబ్బరామయ్యగారు తెలుసుకున్నారు.

* * *

ఈ ఉదంతం జరిగినతరువాత ఆయన కొడుకును గురించి అందోళనపడటం ప్రమేదా తగ్గించి వేశారు. అతని రాజకీయా లేవయినప్పటికీ రంగారావు చదువులో ఎప్పుడూ వెనకబడేవాడుకాదు. బియ్యే ఆఖరి ఏడాదిదాకా మంచిచూర్పులతోనే రాగలిగాడు. పెద్ద వక్షికుడా యిచ్చేశాడ. కుటుంబంలో ఎవరికీ అబ్బునంత చదువు రంగారావుకి అబ్బుటం ఆయనకి చాలా గర్వకారణం అయింది. అతని భవిష్యత్తు విషయంలో ఆయన మానసోద్యానంలో అంతులేని ఆశలు చిగిర్చాయి. ఇండియాకి మొదటి కమ్యూనిస్టు ప్రధానమంత్రి తన కొడుకే అవుతాడని ఆయన కలలు కనేవారు. రాజకీయాలు తమ వంశరక్తంలోపుందని ఆయన నమ్మకం. రాజకీయాలంటే చాచకకమ్మనూ సమర్థతా పున్నాళ్ళు చేబట్టేవృత్తిని ఆయన దృఢనమ్మకం. అందుచేత తన కొడుకు తప్పకుండా చాచకకమ్మనూ సమర్థతా పున్నవాడే అవుతాడుకదా! తను చిన్న వయస్సులో, అనుభవంలేకపోయినా, వేసవి వెనకబట్టగానే అప్పుడే రెక్కలుమొల్లిన కోకిల ఉత్తరాదిని వెతుక్కుంటూ పోయినట్లు, నెగ్గే పార్టీలోకే దారితీస్తూ పోలేదా? నిన్న మొన్న కాంగ్రెస్ చీలినప్పుడుకూడా, తను కొత్తకాంగ్రెస్లోనే జేరాడుకాని కొంతమంది తన స్నేహితుల్లాగ పాతకాంగ్రెస్లోజేరి పతనం కొని తెచ్చుకోలేదు. పైగా కాంగ్రెస్ 'N' అంటే 'నెగ్గే కాంగ్రెస్' అనీ 'O' అంటే 'ఓడిపోయే కాంగ్రెస్' అనీ చమత్కరించేవాడుకూడా. ఒక జీవితకాలం ఏ సహజ చాతుర్యం తనను నెగ్గేవైపుకే ఉంచగలిగిందో అదే సహజచాతుర్యం తన కొడుకునుకూడా అతివాదకమ్యూనిస్టుల్లోకి మళ్లించివుంటుందని ఆయన సరిపెట్టుకున్నారు.

అందుకే, రంగారావు చేతులో 'రెడ్ బుక్' అనే మావో సూక్తిముక్తావళి చూసినప్పుడుకూడా ఆయన ఎక్కువ ఆందోళన వ్యక్తంచెయ్యలేదు. మావో నటం

విషయంలో తన సహజహాస్యధోరణి వదలి కోపం చూపించటం పెద్ద పొరపాటయిపోయిందని ఆయన అనుకున్నాడు.

'ఒరే రంగా, వినటమేగాని ఈ రెడ్ బుక్ ఎప్పుడూ మాసేవాగ్యం కలగలేదురా. ఓసారి చూడేయ్యి.' అని తీసుకుని కొన్ని మావో సూక్తులు పఠించాడాయన: 'అధికారం తుపాకిగొట్టంలో పుట్టి పెరుగుతుంది.' అని చదివి 'ఓహోహో, ఏమి సూక్తిరా! తుపాకి గొట్టంలోంచి అధికారమే అన్న మాటేమిటి? పాగ పుట్టదూ? గంధకం కంపు పుట్టదూ? హత్యా, దోపిడీ, గృహదహనం, మానభంగం, ఇత్యాదయః అన్నీ అందులోనే పుడతాయి, పెరుగుతాయి. అధికారం అన్నావా, అప్పుడప్పుడది వోట్ల పెట్టెలోంచి కూడా పుడుతుంది. కావాలంటే మీ సంబూద్రిపాద్ ని అడుగు. అచ్యుతమీనన్ నేనాసరే! చివరికి నన్నేనాసరే! తుపాకి మొహం చూడకుండా, దాని అవసరంలేకుండా, నలభైయేళ్ళ అధికారం చవిచూశాను. మరో సూక్తి: 'పల్లెలు పట్టణాల్ని చుట్టుముట్టడిస్తాయి' ఈ మాట నిజమే. ఈ సత్యం నేను మావో రచనలు చదవకుండానే గ్రహించాను. అందుకే నేను జిల్లా స్థాయి వాదలకూడదన్నాను. బస్తీల్లో యేముందిరా! నేలవిడిచి సాము తప్పేస్తేను!'

'నావ్వా, మావోని వెక్కిరించే తాహతు నీకు లేదు. ఏసూక్తులూ సిద్ధాంతాలూ మీ పార్టీవాళ్ళని కట్టెయ్యలేవు. 'సోషలిజం' మీ సూక్తి. బీదా బిక్కిని దోచుకోటం మీ సిద్ధాంతం. మీ రోజులు దగ్గరపడ్డాయని మీకు తెలుసు' అన్నాడు రంగారావు పళ్ళకొరికి.

ఆయన నవ్వురు. 'రంగా, పళ్ళకొరకటం మంచితక్షణం కాదురా. పాట్లలో నులిపురుగు లున్నా యేమో చూసుకో. మేం బీదాబిక్కిని దోచుకుని వాదిలేస్తామేమోగాని, మీరు స్వప్రయోజనాలకోసం వాళ్ళని అంతూ దరిలేని యుద్ధాల్లోకి దింపి మాటల్తో అరిచేతుల్లోనూ చేతల్తో బొందితోనూ స్వర్గం చూసిస్తారు. పోనీ పునర్జన్మా స్వర్గమూ దేవుడూ

అంటేనమ్మకంవున్నవాళ్ళయితే, వీరస్వర్గం అలంకరిస్తారని అనుకునేవాళ్ళు వెనక. మీకా సమ్మకాల్లేవుకదా, మీ విప్లవాల్లో, మీరు నెత్తిమీద చెయ్యిపెట్టిన దేశాల్లో సగం జనాభా చచ్చుక, చచ్చినవాళ్ళకీ ఏం నష్టపరిహారం ఇస్తారో చెప్పరా!’

‘ముందుతరాలవాళ్ళు బాగుపడతారు.’

‘ముందుతరాలవాళ్ళ మాటాడలేదు. చచ్చిన వాళ్ళ కేం లాభమో చెప్పనోయ్!’

‘మీలాంటి నాయకుల ధర్మపాలనలో పెద్ద చెరువు రైతుల్లా సగంచచ్చిబతక్కుండా ఒక్కసారి చావటమే మంచిది.’

‘అబ్బాయ్, మీ మతపిచ్చి వంటబట్టనివాళ్ళ నెవళ్ళనేనా అడుగు. అంతలోఅంత బతకటమే మంచి దనుకుంటారుగాని, మన స్వరణలోవున్న వాళ్ళైనరూ చావటం మంచిదనుకోరు. లేకపోతే, యావత్తీవ శైదీలూ బానిసలూ, మీ కమ్యూనిస్టు స్వర్గంమంచి సైబీరియాకి ఎగుమతైపోయిన మందభాగ్యులూ ఆత్మ హత్యలు చేసుకుందురు. పెద్దచెరువు సంగ తెత్తావు గనక చెబుతున్నాను : ప్రజాస్వామ్యంలోవున్న అందం అదే. హైకోర్టుగా చిన్నరైతులు నెగ్గలేదా? నే నానాడే చెప్పాను వెంకటేశ్వర్లు ఆశ వాణ్ణి కొడుతుందని.’

‘ఈలోపల కొన్నేళ్ళ బీదవాళ్ళకి నీళ్ళలేకుండా చేసి వాళ్ళని సగం చంపలేదా?’

‘అదే నే చెప్పేది. మీరైతే పూర్తిగా చంపేవా మంటారు. మాకూ మీకూ తేడాయే అది.’

రంగారావు మొహం మళ్ళీ ఎర్రబడింది: ‘మోతుబర్ల మద్దతుతో వోట్లులాగే, పెద్దవాళ్ళు ఎగవేసిన పన్నులభారం చిన్నవాళ్ళమీద రుద్ది, బియ్యం రవాణా పెర్మిట్లమీద ఎన్నికల చందాలు వసూలుచేసి, మీరు ప్రజల్ని దోచుకోకపోతే విప్లవాలూ అక్కర్లేదు, చావులూ అక్కర్లేదు. దోపిడిమాస్తే మీ పదవులు అప్పుడే ఊడిపోయి. మీ సమాజాన్ని పాతెయ్యాలి. మీకు ముందుచూపులేదుకనకనే రేపు రాదన్నట్లు మేడలమీదమేడలు కట్టస్తున్నారు. ఇదే మా కువ

యోగపడుతోంది. మీ రోజులు దగ్గరపడుతున్నాయి!’ అంటూ రంగారావు వెళ్ళిపోయాడు.

‘ఏంమాటలురావీ, పెద్దాపిన్నా లేకుండాను, అంటూ నొచ్చుకుంది తల్లి.

‘అన్నియ్యవే, పెద్దాపిన్నా అన్నవి బూర్జువా విలవలు. నీకు తెలియవులే. కొంత అవిరి వొదిలి పెట్టేస్తే వాడికి మనశ్శాంతి!’ అని పెద్దగా నవ్వారు సుబ్బరామయ్యగారు.

* * *

ఆవిరి వదలిపెట్టేయ్యటంవల్ల రంగారావుకి ఎంతమాత్రమూ మనశ్శాంతి లభించలేదని తెలుసుకో లానికి సుబ్బరామయ్యగారికి ఎక్కువరోజులు పట్ట లేదు.

ఒకరోజు పోలీస్ సూపరింటెండెంటు కబు రేనా లేకుండా జీపులోవచ్చి యింటిముందు దిగేసరికి సుబ్బరామయ్యగారు ఆశ్చర్యపోయారు. ‘రండి రండి సూపరింటుగారూ’ అంటూ అహ్వనించారు.

సూపరింటెండెంట్ అహ్వనాన్ని ఎక్కువ లెక్క చెయ్యకుండానే, ‘మీతో ఒక ముఖ్యమైన విషయం మాట్లాడాలి’ అన్నాడు అక్కడ ఉన్నవారివైపు అర్థ యుతంగా చూస్తూ.

‘రండిరండి లోపలికిరండి’ అంటూ లోపలిగది లోకి తీసుకెళ్లారాయన.

బయట ఎవరికీ వినిపించదని ధైర్యంతోచిన తరువాత సూపరింటెండెంట్ ‘హోం మినిస్టర్లగారు మీకోమాట రహస్యంగా చెప్పమన్నారు. మీవాడు నక్క లైట్లతో లాలూచీ అవుతున్నట్లు. పరిస్థితి చాలా ప్రమాదకరంగాఉంది.’

‘ఎవరు మావాడు?’

‘మీ అబ్బాయి రంగారావు.’

సుబ్బరామయ్యగారి ముఖం మొదట పాలిపోయి తరువాత ఎర్రబడింది. ‘ఏమిటి సూపరింటుగారూ మీరనేది? మినిస్టరుగారి కీ తప్పుడుసమాచారం ఎవ

రందించారు? ఈ జిల్లాలో నక్సలైట్ బెడద లేదని మీకు తెలియదా?' అన్నారు సూపరింటెండెంట్ కేసి నిండాపూర్వకంగా చూస్తూ.

'ఈ జిల్లా కేసయితే మీవాణ్ణి కాళ్ళూ చేతులూ కట్టితీసుకొచ్చి మీముందు పడేసేవాణ్ణి. మినిస్టర్ దాకా పోనిస్తారా! మీవాడివ్వడి జిల్లాలో లేడు.'

'అవును, విజయవాడ వెళ్తానని వెళ్లాడు స్నేహితుడి దగ్గరకి. ఇవాళికి వారం అయింది.'

'అదే, ఆ వెళ్లటం, శ్రీకాకుళం జిల్లాలో నక్సలైట్ ప్రాంతానికి జేరుకున్నట్టు. వాళ్ళూ పోలీసులూ ఎదరవడితే వాళ్ళో వీళ్ళో అన్న పరిస్థితి ఇప్పుడు. అందుకే మినిష్టరుగారు సన్ను స్వయంగా మీకు చెప్పవన్నారు.'

జివితంలో మొట్టమొదటి సారిగా ఆయన ధైర్యాన్ని కోల్పోయారు. పైగా అధైర్యాన్ని రెండో వాళ్లముందు చూపించారు. 'ఏం చెయ్యాలి సూపరింటెండెంట్ నా, నేనేం చెయ్యాలి? వాడికేదేనా అయితే వాళ్లమ్మ బతకదు. నే బతకను. ఏం చెయ్యాలి చెప్పండి, మీకు పుణ్యం వుంటుంది.' అన్నా రాయన కంఠస్వరం హెచ్చించి.

గట్టిగా మాట్లాడకండి. మీరు కంగారుపడకండి. ఇంట్లో పైదరాబాద్ వెళ్తున్నట్లు చెప్పినాతో బయల్దేరిండి. దార్లో మాట్లాడుకుందాం.' అన్నాడు సూపరింటెండెంట్.

'మినిస్టరుగారి దగ్గర్నుంచి కబురొచ్చింది. నే నర్జంట్టుగా పైదరాబాద్ వెళ్లిపోవాలి.' అని భార్యతోనూ బయటిగదిలో ఆయనకోసం వచ్చి కూర్చున్నవాళ్లతోనూ చెప్పి ఆయన బయల్దేరారు.

సూపరింటెండెంట్ మస్కీలోవున్న ఒక పోలీసు జవాన్ని లోడిచ్చి శ్రీకాకుళం పంపించాడు. అక్కడ 'నక్సలైట్' డ్యూటీలోవున్న ఒక సర్కిల్ ఇన్ స్పెక్టరు, సుబ్బారెడ్డి, సుబ్బరామయ్యగారికి బాగా తెలిసివుండటం ఆయనకి చాలా ఉపకరించింది.

రంగారావును ముఖాముఖీ కలుసుకో గలిగితే

తను ఎల్లాగో ఒకలాగ అతన్ని తిరిగి తీసుకురాగలనని ఆయన ధైర్యం. అతన్ని కలుసుకోటం ఎలాగా అన్నదే పెద్ద సమస్య అయింది.

'మేం గనక మీతోవస్తే, మా ప్రాణానికి మీ ప్రాణానికి కూడా ముప్పే,' అన్నాడు సుబ్బారెడ్డి. 'వాళ్లు చిన్నచిన్నదళాలుగా ఏర్పడి—బదుగురు, ఆరుగురు—ఒకచోట్లు చొకచోటికి తిరుగుతున్నారు. ఎవళ్లేదళంలో వున్నారో తెలుసుకోటం చాలా కష్టం. పోలీసులు కనిపిస్తే మందోబాంబు పారేసి మరీ మాట్లాడతారు—మాట్లాడతారంటే, మాట్లాడరనుకోండి—పరిగెడతారు. మేం 'షూట్' చెయ్యాలి సాస్తుంది. మీరు మాతోవుంటే మీక్కూడా ప్రమాదం. ఈ ఇద్దరువండా, లాల్సీ, ఈ డ్రస్సులో మీరు కనిపించారంటే, మమ్మల్నొదిలేసి బాంబులన్నీ మీమీదే పారేస్తారు' అన్నాడు సుబ్బారెడ్డి పెద్దహాస్యం వెలిగించినట్లుగా నవ్వుతూ.

మరొక పరిస్థితుల్లో అయితే, ఆయన కూడా సుబ్బారెడ్డి వీపువరిచి నవ్వేవారు. కాని ఇది హాస్యానికి సమయం కాదన్నట్లు కనుబొమలు ముడిచి: 'చూడు సుబ్బారెడ్డి, నేను మావాణ్ణి కలుసుకోటం ముఖ్యం. మీతో వెడితే పనిజరగదని తెలుస్తోనేవుంది. నేనొక్కణ్ణి వెళ్తాను. నాకు దారిచెప్పండి' అన్నారు.

'ఏదరని చెప్పం సార్, గోదారి.' (సుబ్బారెడ్డి గోదావరిజిల్లావాడు) 'పార్వతీపురం, కురుపాం, భద్రగిరి, నీలకంఠపురం, యివన్నీ వాళ్ల పెంటర్లైనండి. కొండలు, గుట్టలు, చెట్లు, పుట్టులూను. ఏ చాట్నంచో వో బాంబేశారంటే—తా. నామాటినండి. వెళ్లకండి. ముందు పెద్దప్రాణానికే మోసం. మీ అబ్బాయి సంగతా, షూటింగులో దొరికిపోతే చెప్పలేంగాని, అరెస్టయితేమాత్రం, పువ్వుల్లో బెట్టి తెచ్చి మీ అబ్బాయిని మీ కప్పచెప్పే బాధ్యత నాది' అని బతిమాలాడు సుబ్బారెడ్డి.

'షూటింగులో దొరికిపోవటం' సంగతి సుబ్బారెడ్డి నోట తేలిగ్గానే వచ్చేసిందిగాని, ఆ మాట వింటూనే సుబ్బరామయ్యగారు గతుక్కుమన్నారు: 'నేను వెళ్లక తప్పదు సుబ్బారెడ్డి!' అన్నారాయన.

‘తప్పకపోతే వెళ్ళండి. నా పూచీమాత్రం లేదు. మీరు వెళ్ళిన్నట్లే నాకు చెప్పకండి, మీ కేదేనా అయితే ముందు నామెడ తెగిపోతుంది.’

ఇంత విషమావస్థలోనూ సుబ్బారెడ్డి మాటల తీరుకి ఆయన చిన్న వ్యంగ్యం ప్రయోగించకుండా ఉండలేకపోయారు : ‘మరేం పరవాలేదులే సుబ్బారెడ్డి, నాకేదేనా అయితే, నువ్వు దారిచెప్పే నా చావుకి బాధ్యుడి వయ్యావని ఎవరితోనూ చెప్పనులే, పరేనా!’

ఆయన వ్యంగ్యం సుబ్బారెడ్డిమీద వృథా అయింది : ‘ఆ మాటమీదే వుండండి సార్. పోలీస్టాం. మాకు ముందుకువెడితే నువ్వు వెనక్కివెడితే గొయ్యిని’ అన్నాడు.

‘నాకు తెలియవుటయ్యా సుబ్బారెడ్డి, మీ బాధలు ! ఇంతకీ నీకీ దారితెన్నలేమన్నా తెలిస్తే చెప్ప, లేకపోతే ఇంకెవరైనా అడుగుతాను’ అని బుజ్జగించారు.

సుబ్బారెడ్డికి పొరుషం కలిగింది : ‘నాకు తెలియక పోటమేటి సార్ ! నక్సలైట్ ఏరియా అంగుళం అంగుళం ఎరుగుదును. మీరు ముందు పార్వతీపుర మెళ్ళండి. ఎవరైనా బడిపంతుల్ని పట్టుకోండి-వాళ్ళందరూ నక్సలైట్లేలండి! మీ అదృష్టం బాగుండి వాడు హృదయమున్న నక్సలైట్ అయితే—నక్సలైట్లు లోకూడా హృదయమున్నవాళ్ళున్నారులండి—మీ కేదేనా దారి చూపిస్తాడేమో. అదేనా మీ రెవరో తెలియకపోతేను ! తెలిసిందో, తా ! తరవాత నన్నడిగి లాభంలేదు. ముందే చెపుతున్నాను.’

‘ఎన్నడగళ్లే. ఒకవేళ పార్వతీపురంలో నాకు హృదయమున్నవాడు దొరక్కపోతే?’

‘హృదయం లేనాడు దొరికితే కథ కంచికే ! తా ! అన్నమాట.’

‘ఉన్నవాడూ లేనివాడూ ఆ పూళ్ళో ఎవడూ దొరక్కపోతే ఏపూరువెళ్ళాలయ్యా !’

‘కురుసామెళ్ళండి. భద్రగిరి, పాలకొండ, సీలకూరుపురం, కాకిలికొండలు, చిలకాంకొండలు—అంతా

వాళ్ళ యిలాకాయేనండి. దేనికేనా, బడిపంతుళ్ళు ముఖ్యమండి !’

ఆయన యీపూళ్ళ పేర్లన్నీ వర్ణించుకుని సాధ్యమైనంతగా గ్రామస్తులవేషం వేసుకుని, ముఖ్యంగా కాళ్ళకి ఆకుజోళ్ళూ తలకి తలపాగా వేసుకుని పంచె పెైకెగట్టి, తనలోకూడావచ్చిన పోలీసు జవాన్ని ఖర్చులిచ్చి వెనక్కి పంపించి బయల్దేరారు.

పార్వతీపురం జేరుకునేసరికి కనుచీకటి పడింది. బడిగా వాడబడుతున్న పెద్ద పూరిగుడిసెని ఆయన సుళువుగానే పోయికో గలిగారు. పక్కనే చిన్నపెంకు టెంట్లో చిన్నదీపం కనిపిస్తే వెళ్లి తలుపుతట్టారు. లోపలనుంచి ‘ఎవరు ?’ అన్నదొక మగగొంతు.

‘తలుపుతీస్తారా, మీలో మాట్లాడాలి’ అన్నారు సుబ్బారామయ్యగారు.

‘తలుపు తియ్యకుండానే లోపల్నుంచి, ‘మీ పేరు?’ అని ప్రశ్న.

ఆయన కొంత తటపటాయించి తనపేరు సర్వసామాన్యమైన పేరేగదా, ఏ సుబ్బారామయ్యో ఏం తెలుస్తుందని, స్వంతపేరే చెప్పేశారు.

‘ఏపూరు?’ అని మళ్ళీ ప్రశ్న.

‘శ్రీకాకుళం’ అన్నారాయన.

‘ఏం కావాలి?’

‘ఈ బళ్ళో పనిచేసే పంతులుగా రెక్కడుంటారు?’

‘మీది శ్రీకాకుళంకాదు. అసలేపూరో చెప్పండి’ అన్నాడు లోపలిమనిషి.

‘అసలుపూరు విజయవాడ’ అని ఆయన మళ్ళీ అబద్ధం చెప్పారు. తనకు శ్రీకాకుళపుయాన లేక పోవడాన్ని లోపలిమనిషి కనిపెట్టేశాడని తెలుసుకుని.

‘పంతులై మీకేం పని?’

‘పనేమిటో పంతులై చెబుతాను. ఆయన ఉండేచోటు తెలిస్తే చెప్పండి, లేకపోతే ఇంకెక్కడికేనా వెళ్లి అడుగుతాను.’ అన్నారు, లోపలిమనిషిని ఇరుకులోపెట్టే ఉద్దేశ్యంతో.

‘నేనే వంతుల్ని. ఇప్పుడు చెప్పండి ఏం పనో.’

‘మితో కొంచెం సాయం కావాలివచ్చాను. తలుపుతియ్యండి వంతులుగారూ!’ అన్నారాయన సాధ్యమైనంత దీనంగా కంఠస్వరంమార్చి. ఆయన ఎవరితోనూ దీనంగా మాట్లాడి ఎరగరు. ఇప్పుడీ బడి వంతులు గుమ్మంలో నిలబడి ఈ క్రొత్తవిద్య నేర్వవలసివచ్చిందికదాఅని తనమీద తను జాలిపడ్డారు కూడాను.

లోపలిమనిషి తలుపుతీసి బయటికి తొంగిచూసి వచ్చిన మనిషి ఒక్కడే వున్నాడని తేల్చుకున్నాక ‘లోపలికి రండి’ అని ఉత్తరువు జారీచేశాడు. లోపలికి జేరుకోగానే దీనివొత్తి పెద్దదిదేసి నుబ్బరామయ్యగారి ముఖం దగ్గరకిరేచి, మీరు జిల్లాబోర్డు చైర్మనూ మినిష్టరూ చేసిన నుబ్బరామయ్యగారు. మీరు వన్నెరగరుగాని, నేను మిమ్మల్నిదివరకు రెండుమూడుసార్లు చూశాను. ఈ ప్రాంతాల్లో మీరు వంటరిగా తిరగటం చాలా ప్రమాదకరమని మీకెవరూ చెప్పలేదనుకుంటాను’ అన్నాడు.

‘చెప్పారు. వ్యక్తిగతమైన ప్రమాదం గురించి లెక్కచేసే పరిస్థితికాదుగనకనే మీదగ్గరకి వచ్చాను. మీరు నాకు సాయంచెయ్యాలి మేస్టారూ!’

‘మీరిక్కడ వుండటం నాక్కూడా ప్రమాదకరం. మీరు నాకెప్పుడూ ఉపకారంచేసి యెరగరు. పైగా నేను పదేళ్లక్రిందట ఉద్యోగంకోసం మీదగ్గరకొస్తే నాకంటే తక్కువ అర్హతలున్నవాణ్ణి వేసుకున్నారు. మిమ్మల్ని నక్కపైల్ల కెందుకు పట్టియ్యకూడదో చెప్పగలరా?’

‘పట్టియ్యకుండా వుండటానికి తగినంత కారణం నేనేమీ చెప్పలేను మేస్టారూ. ఆ ప్రమాదం వుందని తెలిసికూడా మిమ్మల్ని వెతుక్కుంటూవచ్చాను.’

‘చాలా ముఖ్యమైన పనే అయివుండాలి.’

‘అవును, నా కొడుకు రంగారావు నక్కపైల్ లలో జేరాడని తెలిసింది. వాడి ఆచూకీ మీరేమైనా ఇయ్యగలరేమోనని ఆశ.’

‘నేనెలా ఇయ్యగల ననుకున్నారు?’

‘మీ రంటే మీరేకాదు. బడివంతుల్ల నెవరైనా అడిగితే ఫలితం వుంటుందని నాకు తెలిసింది. వాడెక్కడుంటాడో తెలిస్తే చెప్పండి.’

‘నాకు తెలియదు కాని ఆచూకీ తెలిస్తే ఏం చేద్దామని?’

‘రెండుమాటలు మాట్లాడి వెళ్లిపోతాను. వాడి కేదేనాఅంటే తల్లి బతకదు. నేను బతకను. ఇంటికి రమ్మని బతిమాలుతాను. నా జీవితాన్ని వాడెలాచెస్తే అలా మార్చుకుంటానని చెప్తాను.’

‘మీరు బతకనంతమాత్రాన మా నక్కపైల్ ల కేమీ నష్టంలేదు—అని మీ అబ్బాయి అంటానో?’

‘అంటాడు నాకు తెలుసు. కాని వాడి ఆశయాలు నెరవేరటానికి సాయం చేస్తానంటే...’

‘మీ వరగంద్వారా మా ఆశయాలు నెరవేరవని తెలుసుకున్నాకే ఇందులో జేరానంటాడేమో!’

‘అదికూడా అంటాడు. కాని మనుషులు హేతువాదమే దృష్టిలో పెట్టుకుని అన్ని నిర్ణయాలూ చేసుకోరని నాకు అనుభవంద్వారా తెలుసు. ఒక కన్నీటి బొట్టు జీవితాన్ని మార్చేసిన సంఘటనలుకూడా వున్నాయి. మనుషుల్నిందర్శి వర్గాల మూసల్లోకి ఇరికించేసేయ్యటం అస్తమానం సాధ్యంకాదు మేస్టారూ. ఇదంతా బూర్జువా నల్లమందని మావాడంటాడు. తల్లి కమ్యూనిస్టేఅయినా, మార్క్సిజం వ్యాప్తికోసమే కొడుకు చచ్చిపోయినా, ఏడవటం మానదు.’ ఆయన తనకు తానే చెప్పుకుంటున్నట్లు చెప్పుకుపోతున్నారు.

‘నుబ్బరామయ్యగారూ, ఈ కన్నీటిబొట్టు కొడుకుని పోగొట్టుకున్న తల్లియేడ్చూ, ఇవన్నీ ప్రపంచకంలో వున్నాయన్న గుర్తింపు, మీ కొడుకు ప్రాణంమీది కొచ్చిందికనక, మీ కివాళ కలిగింది’ అన్నాడు. అతని ముఖం ఎర్రబడిందని ఆ గ్రుడ్డి వెలుగులోనే తెలుస్తోంది.

‘ఆ మాటనిజమే, అని ఆయన వొప్పుకున్నారు.

అతను ఈ మాట విననట్లు చెప్పుకుపోయాడు :

‘సమాజంలో ఆకలి, చిన్నచేపని తినేసే పెద్ద చేపలూ పున్నంతకాలం, కన్నీటిబొట్లా తప్పవు, తల్లుల కడుపులో చిచ్చూ తప్పదు.’

ఇతనితో వాదన వేసుకోవటంవల్ల ఆయనకి తనపని నెరవేరదేమోనని భయం కలిగింది. అయినా కొంచెం తటవటాయింది, ‘అయితే...కమ్యూనిజంలో చిన్న చేపని పెద్దచేప తినదంటారేమిటి?’ అన్నారాయన బెరుగ్గా.

‘ఎందుకు తినదూ? హంగరీ, జకోస్లావేకియా, టెబెల్వా, ఇవన్నీ నేనూ పేపర్లలో చదువుతూనే వున్నాను. పెద్ద నాయకుణ్ణి నృతరేకించిన చిన్న నాయకులు ఐవూ మచ్చాలేకుండా పోవటమూ ఎరుగుదును. సైబీరియాకి పిచ్చానుపత్రికి పంపించబడ్డ మేధావుల సంగతి యెరుగుదును. అక్కడ పెద్దచేప మింగిందంటే, చిన్నచేపల ముళ్ళూ పొజుసులూకూడా మిగలవు. తల్లిచేప పైకి ఏడవటానికూడా జడుస్తుంది.’

‘అ! అయితే మీరు కమ్యూనిస్టు కాదన్నమాట!’ అన్నారు సుబ్బరామయ్యగారు నోరు వెళ్ళబెట్టి.

‘ఇప్పుడు కాదు. అందుకే నేను మీలోనూ కలవను, వీళ్ళలోనూ కలవను. సగంచచ్చి ఈ మారు మూల బతుకుతున్నాను. కొన్ని నిజాలు మాజీ కమ్యూనిస్టులకి తెలిసినంత స్పష్టంగా మరొకరికి తెలియవు సుబ్బరామయ్యగారూ. కమ్యూనిజంలో ఏ దారుణం జరిగినా, ఏమిటిదని చాళ్ళనడిగితే, ‘ఓ, ఇవన్నీ తాత్కాలికమైన చిక్కులు’ అంటారు. అదే ఇక్కడ జరిగితే, ‘అది వ్యవస్థలోపున్న వైరుధ్యం, ఈ సమాజాన్ని పాతేస్తాం’ అంటారు. మూఢత్వమూ, దురాశా, సోమరితనం, భయం, ఇవి నశించనంతకాలమూ వ్యవస్థ ఏదైనప్పటికీ కన్నీళ్ళూ కడుపుచిచ్చులూ తప్పవు. ఇంతోడిదానికి, మా సిద్ధాంతమే ప్రపంచకానికి తరణోపాయమని అనుస్తారు కొందరు. మా దేశంలో అంతులేని జనాభావుంది, అందులో సగంమంది మూడో ప్రపంచయుద్ధంలో చచ్చినా, వాళ్ళ యెముకలవిూద మిగతా సగంమందిలోనూ నవసమాజం సృష్టిస్తామని కొందరు అనుస్తారు. వాళ్ళమాట చెల్లెతే,

అసలు జరిగేది సగంమందికి చావు, సగంమందికి సంక్రమణ. పాత మూఢనమ్మకాలన్నానే కొత్త మూఢనమ్మకాలు సృష్టిస్తారు రక్తసిపాసులు. ఎటొచ్చి అధికారదాహంలో వాళ్ళకి మీరు మీకు వాళ్ళూ తీసిపోరు. మధ్యలో చచ్చేది మీ అబ్బాయి లాంటి వాళ్ళ. రాబోయే నవసమాజానికి పునాదులుగా వాళ్ళ ఎముకలు పనికొస్తాయి...

అతను ఇంకా చెప్పబోతున్నాడు. కాని సుబ్బరామయ్యగారు ఒక్కసారి అతనివక్కుకి దూకారు: ‘అంతమాటనకండి. మా అబ్బాయి అమాయకుడు. వాడికేమీ తెలియదు. వాడు అమాయకుడు. తెలియక దారి తప్పాడు. వాడు అమాయకుడు...’ అని అన్నమాట అనటం ప్రారంభించారు—తన కొడిక్కి ఆ పెద్దమనిషి మరణశిక్ష విధిస్తున్నట్లుగా!

అతను కొంచెం శాంతించి ‘లేదు లేండి. మీ అబ్బాయంటే మీ అబ్బాయేకాదు. ఆ వయసులో వాళ్ళకి ఆరోగ్యం ఎక్కువ, అలోచన తక్కువ. ఈ సమాజంలో జరుగుతున్న అన్యాయాలూ అక్రమాలూ ముఖ్యంగా ఒక వంక ఆకలి మరొక వంక అతి మింగుడూ వాళ్ళకి కడుమంట కలిగిస్తున్నాయి. దీన్ని పీకేస్తామని బయల్పెరారు. మరో సమాజం చూడనివాళ్ళకి దగ్గర కొండలు గరుకు. ఆ గరుకులు కొన్ని చదునుచేస్తే చాలదూ!’

ఆయన ఆందోళన కొంచెం అణుమకుని, ‘ఇంతకి మీ పేరేమిటి మేస్త్రూ?’ అన్నారు.

‘నా పేరేదయితే యేంగాని, మీకు సాయం చెయ్యటానికి ప్రయత్నించటంవల్ల నాకు రెండవవిధాల నష్టం. ఇటు పోలీసులకి నాకు నక్సలైట్లతో సంబంధం వుందని అనుమానం కలుగుతుంది. అటు నక్సలైట్లకి నేను పోలీసు ఏజంటునేమోనని అనుమానం కలుగుతుంది. మీరు వెంటనే ఇక్కణ్ణించి వెళ్లిపోతే మంచిది’ అన్నాడతను.

‘మీకు ప్రమాదం కల్పించటం నామతంకాదు. నేను వెంటనే ఇంకెక్కడికైనా వెళ్లి రాత్రి గడుపుతాను. మీకు పోలీసుల్నంచేమీ ప్రమాదం లేకుండా నేను పూచీ పడతాను. నాకు సాయం చెయ్యటానికి

మీరే సరైన మనిషిలా కనిపిస్తున్నారు. డబ్బెంతైనా ఖర్చు పెట్టడానికి సిద్ధం.'

'డబ్బుతో కొనరాని వస్తువులు ఇంకా కొన్ని ఉన్నాయని మీ కెప్పటికీ నమ్మకం కలదు, సుబ్బరామయ్యగారూ.' అన్నాడు వంతులుగారు కటువుగా. అయితే రంగారావు సంగతి వాకబుచేసి చెబుతానని మాత్రం వాప్సుకున్నాడు. అక్కడికిదగ్గర్లో అప్పలసామి కొట్లో రాత్రి వుండటానికి చోటు దొరుకుతుందని సంపించాడు. 'రేపు సాయంత్రం నాలుగంటలకి వడి వాడులాము. ఆ టైముకి నేనేవాచ్చి మీమ్మల్ని కలుసుకుని ఏ మాటా చెప్తాను,' అన్నాడు.

* * *

తెల్లవారగానే అప్పలసామి టీ తెచ్చి ఇచ్చాడు. ఆయన ఏం పనిమీద అక్కడికి వచ్చారో కూపీ తియ్యటానికి వ్రయత్నించాడు. చింతపండు వర్తకం పెడదామని సరుకు విషయం ఆరా తియ్యటానికి వచ్చానన్నారాయన. అప్పలసామి నవ్వి 'చింతపండు కిది సీతనుకాదు బాబూ, మీకీ యవ్వారం సంగతి బొత్తిగా తెలిచునాగుంది' అన్నాడు మర్యాదగా. ఆయన చిరునవ్వు నవ్వి ఊరుకున్నారు.

ఇంతలో రెండు పోలీసు జీపులు అప్పలసామి కొట్టుముందు ఆగాయి. అందులో ఒక జవాను చేతులకి కాళ్ళకి గాయాల కట్లతో మూలుగుతూ పడి వున్నాడు. అప్పలసామి వాళ్ళకి నీళ్ళూ, టీ, సరఫరా చేశాడు.

'రేల్వీకి కురుపాం దెగ్గర పై రింగైపోనాదంట బాబూ. పోలీసోడిమీద బాంబేసీసారు. ఇద్దరు సచ్చారు.'

'ఎవరిద్దరు చచ్చారు?' అన్నారు సుబ్బరామయ్యగారు ఉలిక్కిపడి.

'ఆలే, నక్కనైట్లు' అన్నాడు అప్పలసామి. ఇంతలో మరొక పోలీసు జీపుకూడావచ్చి అక్కడ ఆగింది సుబ్బరామయ్యగారు లేచి నిలబడి జీపులోకి తొంగి చూశారు. గుడ్డకప్పిన రెండు శవాలు అందులో వున్నాయి.

వెంటనే ఆయన ముందు జీపులోవున్న పోలీసు

అధికారి దగ్గరకి వెళ్లి 'అఫీసరుగారూ, చచ్చిపోయిన వాళ్ళపేర్లు తెలిశాయా?' అన్నారు.

'వెళ్ళవయ్యా, నీకెందుకు?' అన్నాడు అధికారి చిరాగ్గా. అతను చాలా ఆందోళనలో ఉన్నాడని తెలుస్తోనేవుంది. కాని మరొకసారి సుబ్బరామయ్య గార్ని తేరిపారజూసి, జీపులోనుంచి కిందికురికి, 'నమ స్కారం సార్, మీరెందు కొచ్చారిక్కడికి?' అన్నాడు.

ఆయన తనను బయట పెట్టవద్దని సంజ్ఞ చేసి, 'ఎవరు చచ్చిపోయారు?' అన్నారు టూకీగా.

'ఇంకాపేర్లు తెలియలేదండీ. ఎవళ్ళో కొత్త కుర్రాళ్ళు' అని తిన్నగా శవాలున్న జీపుదగ్గరికి దారి తీశాడు పోలీసు అధికారి.

సుబ్బరామయ్యగారి గుండెలు అప్పటికే వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. కొత్త కుర్రాళ్ళనగానే గుండె వేగం మరికొంచెం పోయింది. కాళ్ళ పట్టు తప్పేంతగా వణకటం ప్రారంభించాయి. ఒక శవంమీద కప్పినగుడ్డ ఆయనే స్థిరత్వం కోల్పోయినచేత్తో లాగి చూశారు. అది తన కొడుకు శవంకాదని తెలియగానే గట్టిగా నిట్టూర్చారు.

పోలీసఫీసరు రెండోశవం ముఖంమీద కప్పు తొలగించేసరికి ఆయన నాలుక పిడచకట్టుకు పోయింది. చావులోకూడా కోపం చిందిస్తూన్న ఆలేత ముఖం—రంగారావుది.

'రంగా!' అని ఒక్కఅరుపు అరిచారాయన.— తన పిలుపునల్ల కొడుకు లేచి కూర్చుంటాడన్నంత ఆత్రంతో.

'ఎవరండి? శవాన్ని మీరు ఐడెంటిఫై చెయ్యగలరా?' అన్నాడు పోలీసు ఉద్యోగి.

పోలీసువారి శాల గుర్తింపు సమన్యలు తీర్చే పరిస్థితిలో లేరు సుబ్బరామయ్యగారు. రెండునిమిషాల తరువాత, 'వృధావృథంతో ఈ చేతకాని నాన్నకి పనికి రాని పాతం నేర్పావురా, రంగా!' అని సన్నటి మూలుగ లాంటి ధ్వని వినబడింది ఆయననోట. 'నువ్వే పాతం నేర్చుకున్నావోకాని రంగా, ఆపాతం నీకూ పనికిరాలేదు.' అని శవంమీద పడి గొల్ల మన్నారు సుబ్బరామయ్యగారు.

సరిపాడిపూన్డి తామ్రశాసనము

- మడికి తేకులు

శ్రీ ముసునూరి సాంబశివరామమూర్తి

శా స న ల థి

ఓర్వూర్ గోదావరి జిల్లా, ఆలమూరు తాలూకా మడికి గ్రామమున 7, 8 సం॥ పూర్వము ఆ యూరి గ్రామకరణముగారికి పాటిమట్టి త్రవ్వక మునం దీ శాసనము దొరకినదట. క్రమముగా పురా వస్తు పరిశోధక కీ. శే. శ్రీ రాళ్లబండి సుబ్బారావు పంతులుగారు దానిని సంపాదించిరి. వారు నాయందు గల ప్రేమాతిశయముచే ఆ తామ్రశాసన ప్రతి బింబములను (ఒక్క ప్రతిమాత్రమే) బ్రసాదించి తెలుగు ప్రతికల బ్రకటింపననువు గల్పించి సందులకు వారికి నా కృతజ్ఞతాబి వందనముల సమర్పించుచు వారి యాత్మశాంతికై సర్వేశ్వరుని భార్గించుచున్నాను.

ఈ శాసనపు తామ్రపత్రములు ప్రత్యక్షముగా జూడజాలక బోయితిని. అందుచే అందుండు రాజ ముద్రికా చిహ్నములగాని తూకముగాని వివరింప జాల నైతిని. కేవల మీ యేకైక ఛాయాప్రతిబింబముల నాధారముగా నైకొనియే నాయోపసంకొంది పరిశీలించి యీదిగువ విషయముల బొత్తునటచి వ్రాయ బూనుకొంటిని.

శాసన స్వరూపము స్థితి

ఇది అయిదు రేఖలుగల సంపూర్ణ శాసనము. ప్రతితేకును $23 \times 11\frac{1}{2}$ సె. మీ. కొలతలు గలిగి యున్నది. ఎడమచేతి వైపున 5. సె. మీ. దూర మున 2. సె. మీ. ఉటవగల ఒక రాగికడియము ఈ శాసనపుతేకుల బంధించిన రంధ్రమునుగలదు. అందుచే ఆ రాగి కడియము $1\frac{1}{2}$ సె. మీ. ఉటవయు 12 సె. మీ. వ్యాసమును గలదై యుండవలెను. ఈ తేకుల యందుగాని అక్షరములందుగాని నలుగులు, గుంటలు, గీతలు మొదలగు శిథిల చిహ్నము లెంతమాత్రమును గలవు.

గానవచ్చుటలేదు. అందుచే చక్కని స్థితియందే యుండును.

శాసనలిపి — భాష

శాసనభాష సంస్కృతము. గద్యపద్యాత్మకము. (గ్రామసరిపాద్దులు మాత్రము ఆనాటి (సన్నయకు పూర్వపు) తెలుగుభాషయే. లిపి 10 వ శతాబ్దము నందలి వేంగీవాళుక్యలిపియే — ఇందు

9 శార్వూల విక్రీడితములు;

8 అనుష్టుపులు;

5 ఆర్యావృత్తములు;

2 ఇంద్రవజ్రములు;

2 వసంతతిలకములు;

1 సగ్ధర;

1 రథోద్ధితమును పరాంతిక;

2 మాలిములు;

7 గద్యలు (అందొక మార్చిక);

2 పేరుతెలియని శ్లోకములు;

1 లేఖాచార్య నామధేయము అను 40 గద్య పద్యములు గలవు.

మొదటితేకు మొదటివైపున నేమియు వ్రాసి యుండలేదు. మొదటితేకు రెండవవైపున 12 పంక్తు లును; 2, 3, 4 తేకుల విరువైపులనుగల 3×2 - ఆట పుటలను; $6 \times 13 = 78$ పంక్తులును; అయి దవ తేకు మొదటి పుటను 15 పంక్తులును; దాని రెండవ పుటను (ఆఖరుపుటను) 3 పంక్తులును; మొత్తము $12 + 78 + 15 + 3 = 108$ పంక్తులు గలవు.

లేఖనాదోషములు

లిపి చక్కగాను, అకర్షణీయముగాను వ్రాసినే గని భాషయందు లేఖనాదోషములు కుప్పతిప్పలుగా గాన్పించుచున్నవి. నాకా భాషాసరిచయమంతగా లేకున్నను నా యోసిన కొలది సవరణపట్టిక నెక్కడికక్కడనే పొందుపఱచితిని.

శాసన విషయములు

1—17 పంక్తులు తూర్పు చాళుక్యవంశము నకు మూలమైన చంద్రవంశవర్ణనము; 18 - 23 కోసలవిజయాదిత్యుని దక్షిణావధ దండయాత్ర, విష్ణు వర్ధన జననము; 24—47 కుబ్జవిష్ణు వర్ధనుని మొదలు సత్యాశ్రమ విమలాదిత్యుని వఱకునుగల వంశ వర్ణన; 48 విమలాదిత్య పట్టాభిషేకకాలము; 49—60 విమలాదిత్యుని బిరుదులతోగూడిన రాజ్య, విజయవైభవములు; 60—68 విమలాదిత్య యశో వైభవము, రాజసభ, ఆజ్ఞాపన; 69—88 ప్రతి గృహీత వంశము, వైభవము, గుణగణాతిశయము, దండనాయక, సామంతబిహ్నుములు; 88—92 దానస్థల నిర్ణయము; 92—102 సరిహద్దులు; 102—106 దాన, పాలనా ఫలితములు; 106 దానకాలము; 107—08 శాసనకావ్యకర్త, ఆజ్ఞాప్తి, లేఖక నామధేయములు.

వివరణము

1—17 పంక్తులు చాళుక్య వంశమునకు మూలమైన చంద్రవంశ వర్ణన. పురాణోక్త్యను సారము. ఇది ఇంతవఱకును (ఈశాసన కాలము వఱకును) తూర్పు చాళుక్యుల ఏ శాసనమందును గానరాదు. అందువలన ఈ పురాణ కల్పిత వంశ వృక్ష వర్ణన కీ తామ్రశాసనమే ప్రాతిపదికమైనది. దానిని వ్రాయించిన పాలకుడు విమలాదిత్య విష్ణు వర్ధన మహారాజు. దానిని వ్రాసినకవి (శాసన కావ్య కర్త) రాచియ పెద్దేరితనయ భీమవభట్టు. సరిగా నీ కావ్యాంశములే యీ మహారాజుచేతనే వ్రాయించబడి ఈ శాసనకావ్యకర్తచేతనే వెలువరించబడిన 'రణస్థి

పూన్ది' శాసనమునగలవు. అందుచే నేటివఱకుగల చారిత్రక పరిశోధకు లీ పురాణకావ్యకల్పనకు ప్రాతి పదికము ఆ 'రణస్థిపూన్ది' తామ్రశాసనమే యని వక్కాణించియున్నారు. కాని ఇప్పు డీ 'సరిపోడి పూన్ది' తామ్రశాసన మా రణస్థిపూన్ది తామ్ర శాసనమునకు అయిదు—ఆఱు మాసములకు పూర్వమే వ్రాయబడి యుండుటచే నిప్పు డీ 'సరిపోడిపూన్ది' తామ్రశాసనమే పురాణోక్తమైన చంద్రవంశమునకు తూర్పు చాళుక్యవంశము జతగూర్చ బడినది యని ధ్రువమగు చున్నది. విలసన:—'రణస్థిపూన్ది' తామ్రశాసనమున 'అష్టమవర్షవర్ధకనే సింహమాసే దత్తప్యాస్య శాసనస్య' అని యుండగా యీ 'సరిపోడిపూన్ది' తామ్రశాసనమున 'సప్తమవర్షవర్ధకనే మినమాసే దత్తప్యాస్య శాసనస్య' అని వ్రాయబడినది. సప్తమ వర్ష వర్ధకన సింహ మాసమునకును రమారమి ఆఱు మాసములకాలము వ్యత్యాసమున్నది. కావున ప్రప్రథ మమున వ్రాయబడిన యీ 'సరిపోడిపూన్ది' శాసనమే చంద్రవంశప్రళస్తికి మూలాధారము.

పురాణ (చంద్ర) వంశ

కల్పనావశ్యకత

ఈ విమలాదిత్యవిష్ణువర్ధనునకు జన్మదారభ్య యుద్ధప్రసంగములతోనే కాలము గడిచిపోయెను. అది ఈతనితోనే ప్రారంభముకాలేదు. తొలుదొల్త ఈతని తండ్రి దానార్జునునకును పినతండ్రి రెండవ అమ్మరాజు విజయాదిత్యునకు రమారమి 22 సం॥లు యుద్ధరంగములందే కాలము గడిచిపోయెను. ఆ విషయ మున నాతనికి ప్రత్యక్షానుభవము లేకున్నను పైతృక సంబంధగాధాసాన్నికర్షమబ్బెను. ఆ పిదప తండ్రి దానార్జునుడు రాజ్యము సంపాదించినను స్మిరత్వ మబ్బ లేదు. స్వల్పకాలముతోనే 3 సం॥నాటికే కాలగతి నందెను. నాటినుండి సుమారు 27 సం॥ కాలము రాష్ట్రకూటులు, గంగులు మొదలగు వారితోనేగాక నిర్విక్రవరాకమృపసిద్దులైన జటాచోడభీమునిచే యీ అన్నదమ్ము లిరువులూను పద్భట్టులై వేంగీ

దేశము విడిచి ప్రవాస మనుభవించి ఏందరి రాజులలో ఆశ్రయించి అనేక యుద్ధములలో జయపజయ మధ్యనమైననంకటావస్థల మునిగితేలుచు తుదకు క్రీ. శ. 990 ప్రాంతమున చోడదేశమునకు బోయి రాజరాజు నాశ్రయించి వారి కన్యను కుందవాంబను విమలాదిత్యుడు వివాహమాడి వారి సంపూర్ణ సహాయమున తిరిగి వేంగీదేశమును తన యన్నగారైన 'శక్తి వర్మకు' పట్టము గావించుకొనెను. ఆ పది సంవత్సరములైనను శత్రుబాహులు తప్పలేదు. నిరంతర సంగ్రామ సమావేశములే శరణ్యమయ్యెను. ఆ పిదప ఈ విమలాదిత్యుడు క్రీ. శ. 1011 న రాజ్యా రోహణము గావించినను, సంగ్రామ సంకటావస్థలు తప్పలేదు. శత్రువర్గియులైన రాష్ట్రకూటులతోడి, గాంగులతోడి సంగ్రామములకుదోడు పశ్చిమ చాళుక్య దండయాత్రాసంక్షోభ మధికమై తాళలేక తిరిగి ద్రావిడదేశప్రవాసియై చోడరాజుల (అత్తవారి) సహాయమున 4 సం॥ములకుగాని తాను సంపూర్ణముగా సుస్థిర రాజ్యాధికారి కాలేకబోయెను. ఇంత కును 25 సం॥కాలము తమ వంశాభివృద్ధికై తోడ్పడి రాజ్యస్థిరాస్థి కృముగావించి తుదకు గన్య నిచ్చి ఆదుకొన్న అత్తవారైన చోడవంశపురాజులు సూర్యవంశపురాజులని ప్రసిద్ధి గనియున్నారు. అట్టి ద్రావిడచోడరాజ్యాధిపతులు పరమశూర్యసర్వకము సాహసోపేతులైన సూర్యవంశోద్భవులై యుండిన వారితో నెడతెగని మైత్రినంది వేంగీదేశాధిపతులై వియ్యమందిన షాగటులచే వీరును పరమపవిత్రమైన పురాణవంశములు కావలెనుగదా? అందుచే 'వియ్య కయ్యముల సరిసాటి కావలె'నను నార్యోక్తి ననుసరించి వీరికిని పురాణోక్త పవిత్రవంశ సంబంధము ప్రాతిపదికము కావలసినవైనను. హైందవ సంప్రదాయానుసారముగ జగదుపకారులైన వ్రత్యక్షదైవములు సూర్యవంశులు. (దివాకర, నిశాకరులు). అందొకటి సూర్యవంశము. అది ఇదివరకే ద్రావిడ దేశాధిపతులైన చోడరాజుల కంకితమయ్యెను కావున ఆస్థానపండితుడును, సమస్తశాస్త్ర పురాణేతిహాస ధర్మజ్ఞుడునైన 'రాచియ పెద్దేరితనయ భీమనభట్టు'

జగజ్జెట్టియై సమయోచితముగ — పరమ వ్రత్యక్ష దైవమై, సకలజగదానందకారకుడైన చంద్రునితో సంబంధించిన చంద్రవంశముతో ఈ చాలుక్యవంశమునకు సంధానము గావించి తన గౌరవస్థానమునకు వచ్చి దెచ్చుకొనెను. ఈరీతిగా చాలుక్యవంశము లప్పటి నుండియు చంద్రవంశీకులుగా శాసన, కావ్యోద్దీపకులైరి.

1. చారిత్రక విరుద్ధములు: — దక్షిణావధ మందుగల అన్ని చాళుక్యవంశములకు మూల పురుషుడు కోసల విజయాదిత్యుడే అట్టి అన్నిచాళుక్య వంశములు చంద్రవంశీకులుగానే శాసన కావ్యాదుల బేర్కొనబడవలెను. కాని అల్లుగొక ఒక్కొక్క వంశము వారొక్కొక్క తీటున బ్రశంసించబడుట వింతగాదోచును. వానియందు 'అస్వాదిత్యభవోవంశ చాలుక్య విశ్రుతః' అనియు, 'హిమకరకరకులం', 'సూర్యచంద్ర వంశములకు మించిన పరమపవిత్ర వంశము' అని జెప్పుకొ యుండుటగాంచ ఈ చాలుక్య వంశపురాజులు తమవంశమును బేర్కొనవలయునని ఇచ్చకలిగినప్పుడు అప్పటి పౌరాణికాభిప్రాయముల ననుసరించి వారు సూర్యవంశమని మొదట జెప్పుకొని యుండవచ్చునని, అర్వాచీనులు దీని నే కారణముచేతనో యొప్పుకొనక సూర్యవంశమునకు స్వస్తి జెప్పి చంద్ర వంశము వారమని ప్రకటించుకొని తదనుగుణముగ నూతన వంశానుక్రమణికలను ఆ గాథలను నిర్మించి కొని యుండవచ్చునని అనుట సత్యమైనది. [వేముల వాడ చాళుక్యులు. శ్రీ నేలటూరి వెంకటరమణయ్య గారు. 'భారతి' నర్వధారి జ్యేష్ఠము. 65 పేజీ]

(2) 18-47 పంక్తులు:—కోసల విజయాదిత్యునిదక్షిణావధదండయాత్ర—విష్ణు వర్ధన జననము. కుబ్జవిష్ణు వర్ధనుని మొదలు సత్యాశ్రయ విమలాదిత్యుని వలకునుగల వంశవర్ధన. ఇతర చాళుక్య తామ్రశాసనములకు భిన్నముకాదు.

గమనింపు : క్రీ. శ. 927 సం॥ బేట విజయాదిత్యుని ఏలుబడి (నరణిపల్లి తామ్రశాసన కర్త) ఇతర చాలుక్య తామ్రశాసనము లందువలెనే ఇందును తోపింపబడియే యున్నది.

(3) 48 పంక్తి. విమలాదిత్యుని పట్టాభి
షేక నిర్ణయము: — 'అనలాసలర్నన్దగతే శకవర్షే
వృషభమాసి సితపక్షే ... షష్ఠ్యాం గురు పుష్యే సింహే
లగ్నే ప్రసిద్ధ మభిషిక్తః' అనుదాని ననుసరించి
శా. శ. 933+78= క్రీ. శ. 1011 వృషభ
మాసి - మేయికి సరిపోవుచున్నది. ఈ విమలాదిత్యుని
చేతనే ఏర్పాటు గావించబడిన 'రణస్థిపూన్ది' తామ్ర
శాసనముందు ఈ శ్లోకమే యువాహరింపబడి
యున్నది. అందుచే క్రీ. శ. 1011 మేయి 10 తేది
అని చారిత్రకులు చాలమంది వెలిబుచ్చియున్నారు.
కాని కొందరు చారిత్రకుల అభిప్రాయానుసారముగ
క్రీ. శ. 1015 మేయి 10 గురువారముని కొన్ని
గ్రంథముల కాన్పించుచున్నది. అందుచే ఈ పట్టాభి
షేకకాలనిర్ణయమున నీ ద్వైతభావమెట్లు సంభ
వించెనో పరిశీలించ వలెనుగదా?

విమలాదిత్యుని పట్టాభిషేక నిర్ణయమునకు
రెండు విధములు అవలంబించినటుల గానవచ్చు
చున్నది. (అ) రణస్థిపూన్ది తామ్రశాసనము ననుస
రించి విమలాదిత్యుని పట్టాభిషేకకాలము క్రీ. శ.
1011 మేయి 10 గానే యున్నది. అయితే 'శక్తి
వర్మతమ్ముడు శక్తివర్మ తరువాత నితడు 1015
సంవత్సరమున సింహాసనమునకువచ్చి 1022 వఱకు
నేడు సంవత్సరములు మూత్రము పరిపాలన చేసి
యుండెనని కొన్ని శాసనములు స్పష్టముగా తెలుపు
చున్నవి' అని శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు తమ
ఆంధ్రదేశ కథా సంగ్రహమున 291 పే. పదునాలుగవ
ప్రకరణమున వ్రాసియున్నారు. కాని ఆ శాసనములేవియో
యువాహరించి యుండలేదు. ఈ విషయమును నేటి
వఱకెవ్వరును పరిశీలించినట్లును గానరాకున్నది.
దీనిని గమనింప చాలుకృతసంశాధరణుండును, ఆంధ్ర
భోజుడైన రాజరాజనరేంద్రుడు ప్రసిద్ధపురుషుడై
యుండుటచే నాతని పట్టాభిషేకమును ప్రమాణ
ముగా తీసికొని అందుండి విమలాదిత్యుని రాజ్య
కాలము ఏడు సంవత్సరములని శాసనము లుద్ఘా
టించిన ప్రమాణమును తిగించుట యొకకారణము.

రాజరాజ నరేంద్రుని పట్టాభిషేక కాలము : -
యో రక్షితు మనుమతీం శకవత్సరేషు

.....

వేదాంబురాశి నిధివర్తిషు సింహగేర్కే ।

కృష్ణద్వితీయదివసోత్తర భాద్రకాయాం ।

వారే గురో ర్వణజలగ్నవరేఽభిషిక్తః ॥

అని రాజరాజనరేంద్రుని నందంపూడి, మండ
తామ్రశాసనములు విశదీకరించుచున్నవి. కావున దాని
ప్రకారము రాజరాజనరేంద్రుని పట్టాభిషేక కాల
మగు శా. శ. 944+78=క్రీ. శ. 1022
నుండి విమలాదిత్యుని పట్టాభిషేక కాలమగు ఏడు
సంవత్సరములు తిగించివేయుటచే 1022 7-1015గా
భావించబడినట్లు తోచును. అయితే దీనికొక విఘాత
మేర్పడుచున్నది. దీనిప్రకారము రాజరాజనరేంద్రుని
పట్టాభిషేకము క్రీ. శ. 1022 జూలై 19 కదా.
మండ తామ్రశాసనముందు—తదనుజో వీరో విమలా
దిత్య భూపతిః| మహీ మసా త్వమా సప్త సప్తసప్తి
సమద్యుతిః' అనికదా యుద్ఘాటించబడెను. అప్పుడు
1022-7-19 నుండి 7-7-7 క్రీ. శ.
1014-12-12 కావలెను. అది పుష్యమాస
మగుటచే ధనుర్మాసము గావలసియున్నది. కావున
రాజరాజనరేంద్రుని పట్టాభిషేక కాలమునుండి
విమలాదిత్యుని పరిపాలన కాలము తిగించి విమలాదిత్య
పట్టాభిషేక కాలనిర్ణయము గావించుట సముచితము
కానేరదు.

(ఆ) శా. శ. 933+78=1011 మేయి
10 (రణస్థిపూన్ది, సిరిపోడిపూన్ది తామ్రశాసనాను
సారముగ) సరియైనదిగ గానవచ్చుచున్నది. చాలమంది
చారిత్రకులిట్లే గణించుటయు విమలాదిత్యుని
రాజ్యాధిరోహణమును (భారతి, వ్యయ — పుష్యమున
66 పేజీయందు) శ్రీవేదము వెంకటరాయశాస్త్రి
గారి వ్యాసమును అట్లే ధ్రువపాటచున్నది.
అంతేగాక Consultation Calendar ప్రకారము
1011 మేయి 10 తారీఖు గమనింపగా 10 శతాబ్ద
ధ్రువసంఖ్య 3+; 11 సం॥ ధ్రు 6+; మే ధ్రు..

7+; తేదీ . ధ్రు 10=3+6+7+10=26÷
7=5 శేషము. భాన్వాదిగ గురువారమైనది. కావున
క్రీ. శ. 1011—5—10 తేదీ విమలాదిత్యుని
పట్టాభిషేక కాలనిర్ణయమైన 'గురు' వారమునకు
సరియగు చున్నది. కాని క్రీ. శ. 1015—మేయి
10 అన్నచో పై నిర్ణయము ననుసరించి 10. శ.
ధ్రు=3; +15 సం॥ ధ్రు 4; + మే ధ్రు=7; తే. ధ్రు=
10=3+4+7+10=24÷7=3 వ వారము
భాన్వాదిగ మంగళవారము మాత్రమే అయియున్నది
విమలాదిత్యుని పట్టాభిషేకకాలము గురువారము కాని
మంగళవారము కాదు. కావున విమలాదిత్యుని పట్టాభి
షేక కాలము 1015 మేయి 10 గాక, 1011
మేయి 10 తేదీ అని ధ్రువమగుచున్నది. అంతేగాక
అతని అన్నగరైన శక్తివర్మ మరణించునప్పటికి
అతనికి సంతానములేదు. విమలాదిత్యుడు అతనికి
ద్వైపమాతురుడైనను తండ్రియగు దానార్జవుడు
మరణించుటచే తాము రాజ్యభ్రష్టులై ప్రవాస
ప్రయాసల కగ్గము కావలసి వచ్చుటచే నిర్బురును
యేకోడరులవలెనే ఏ విధమైన పాటపాచ్చములులేని
నేత్రయుగ్మములవలె కష్టసుఖముల ననుభవించిరి.
అంతేగాక శక్తివర్మరాజ్యపాలనమునగూడ వీరుభయులకు
నే పాటపాచ్చము లున్నట్లు కానరాదు. కావున
నిస్సృతుసోదరునకు ప్రథమవారసుడగు నీతనికి వెంటనే
రాజ్యారోహణముచేయుట కెట్టి యాటంకములుగానరావు.
అంతేగాక పూర్వమునుండియు బగబట్టియున్న ఇతర
దాయాదులను గానరాదు. అయితే సంక్షోభ
మొక్కటియున్నది. క్రీ. శ. 1014 న నీతనిచే
గావించబడిన 'బిరువైయూరు' తమిళదేశపు శాసనము.
అప్పటి కాలము అత్తవారింటికి వెళ్లిన వెళ్లవచ్చును.
లేక పశ్చిమవాళుక్య, గాంగ, రాష్ట్రకూటాది శత్రువుల
మూకల దండయాత్ర లధికమగుటచే బూర్వపు
రీతుల చోడరాజుల (అత్తవారి) సహాయ మపేక్షించి
చోడదేశమునకుబోయి భావిసుఖముల తీర్చిదిద్దుకొను
నుద్దేశముతో 'లోకమహాదేవీశ్వరముడయమహాదేవునికి'
ఆ దానశాసనము గావించియుండవచ్చును. అంతమాత్ర
ముచే అన్నయగు శక్తివర్మ గతించినంతనే నీతడు

పదభ్రష్టుడై చోడదేశమునకు బాతీపోయెనని నిర్దే
శింప నలవిగాదు. అంతేగాక 'రాజుల పట్టాభిషేకములు
సాధారణముగా నెలదినములలో జరుగుట యాచారము.
చాళుక్య సోమేశ్వరుడు తుంగభద్రలో స్వయముగా
మునిగి చనిపోయినపుడు ఉత్తరక్రియలైనవెంటనే
పదునైదవదినమునాడు (శుభస్వీకరణసమయమున
కాబోలు) అతని కుమారుడైన భువనైకమల్ల సోమే
శ్వరుడు పట్టాభిషేకము జేసికొనెను. సాధారణముగా
నొకరాజు పోయి మఱియొకరాజు పదునైదు దినము
లలో పట్టాభిషేకము నందకపోయిన దానికేదో బల
మైన కారణము కలదని గ్రహింపవలెను' అను శ్రీ వేదము
వేంకటరాయశాస్త్రిగారి ('విమలాదిత్యుని రాజ్యారోహణ
వ్యాసము 69 పే.) వాక్యములను గమనింప
వలసియున్నది. కావున ఏవిధమున జూచినను విమలా
దిత్యుని పట్టాభిషేక నిర్ణయమందు శా. శ. 933
వృషభమాసముఅయిన క్రీ. శ. 1011 మేయి 10 తేదీ
అగుట నిశ్చయము. మండతామ్రశాసనము ప్రకారము
అతని పరిపాలన 1011—5—10+7—7—7=
క్రీ. శ. 1018—12—17 తేదీన అంతమగుట
ధ్రువము గాంచుచున్నదేగాని ఏమాత్రమును సందేహింప
నవకాశములేదు.

49—60 పంక్తులు:—విమలాదిత్యుని బిరు
దములు, విజయములూ; ఈతనికి 'బిరుదాంకభీముడు'
'త్రిభువనాంకుశుడు' 'ముమ్మడిభీముడు' అను బిరుద
ములుగలవు. స్వశరీర (రూపయోవన) కాంతులచేతను
అయిశ్వర్యాది శుభలక్షణములచేతను 'బిరు
దాంకభీముడు' అనియు, 'త్రిభువనాంకుశము' అన
యుద్ధమున వైరివీరుల గెలచుటలో మత్తగజముల
వంటి వారికి సింహపరాక్రమశీలుడై నిర్జింతి వారి
యేనుంగులను, వేలకొది జవనాశ్వములను గైకొని
శత్రు రాజాంతః పురస్థితి పాలభంజికల గావించుటచే
శ్రీత్రిభువ నాంకుశుడనియు' బిరుదులు గాంచెను.
అంతేగాక 'ముమ్మడిభీముడు' అను బిరుదొకటి
ప్రత్యేక ప్రసిద్ధిగాంచిన బిరుదము.

రాజరాజనరేంద్రుని మండతామ్రశాసనమున

57, 58 పంక్తుల ('భారతి' స్వభాను 192 పే)లో 'ముమ్మడి భీమకొల మున్నదిపుట్ల వడ్లపట్టు వరిక్షేత్రం ఉత్తరదిశి ముమ్మడి భీమకొలం బదిపుట్ల వడ్లపట్టు జొన్నక్షేత్రంచ' అని గానవచ్చుచున్నది. అనగా అనాటి దైర్ఘ్యపరిమాణ, తులా, కాలమానముల ముమ్మడి 'భీమకొల' అను ఒక నిర్దిష్టము గానబడు చున్నది. అట్టి దితడే గావించియుండుటచే ఈతనికి 'ముమ్మడి భీముడు' అను బిరుదు వచ్చియుండును..

సందేహము:—ఇట్టి మానపరిమాణ మీతని కావశ్యకమా? క్రీ. శ. 970 లో రెండవ అమ్రరాజు కీర్తికాయుడయ్యెను. అనాటినుండి క్రీ. శ. 1000 వరకును సుమారు 30 సం॥లు వేగిదేశము పలుమారులు అనాయకత్వముచే వివిధ పరిపాలనముల మార్పుల జెంది, అల్లకల్లోలిత మయ్యెను. తిరిగి శక్తివర్మ వచ్చినప్పటికి దేశము అరాజకము అందు వల్ల ఐశ్వర్యహీనత సంభవించుట సహజము. అందుచే వెంటనే దేశదారిద్ర్య నిర్మూలనకు ద్రవ్యసంపాదనకై నాశముల సమకూర్చెను. విదేశములతో సమద్ర వ్యాపారమును జెంచెను. అందువల్లనే అతనిపేరున 'వాళుకృచంద్ర' బంగారు నాశములు సయాం ఆరకాన్ దేశములందు గానవచ్చుటే నిదర్శనము. ఆ పిదపను ఈ విమలాదిత్యుడు అన్నగారైన శక్తివర్మ గావించిన రాజ్యపరిపాలనాపాలనము వృద్ధిపొందించుటకై వర్తకసంబంధమైన విధుల బలీయము గావించుటకు తులా, దైర్ఘ్య, పరిమాణాదుల మానముల తన పేరుతో 'ముమ్మడికొల' అను పరిణామము గావించియుండుట అత్యవసరకార్యమైయున్నది. కావున ఈతని స్వల్పకాలరాజ్యపరిపాలనాకాలమందు దేశాభివృద్ధి, ప్రజాసౌఖ్యము, ఐశ్వర్యాభివృద్ధి, సంస్కృతీ (నాగరికత) వైభవములు నఖండవిజయము గాంచెనని ధ్రువమగుచున్నది.

60—68 పంక్తులు: — విమలాదిత్యుని వైభవము—కొలుపుకూటము — ఆజ్ఞప్తి.

ఈ పంక్తులను ఈ విమలాదిత్యునిచే నేర్పాటు గావించబడి ఈ శాసన కావ్యకర్తయైన రాచయిపెద్దేరితనయ భీమనభట్టుచే రచింపబడినవియే.

ఈ లేఖలు జోన్వాచార్యునిచే లిఖింపబడినవే. 'రణసింహుని' తామ్రశాసనమందును 'తు—చ'లు తప్పక యథామాతృకగా నుల్లేఖింపబడినవి. మహావైభవోపేతుడున్న సర్వలోకాశ్రయ శ్రీ విష్ణువర్ధన మహారాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వర. పరమభట్టారక వరమ (బహ్మణ్య పరమమాహేశ్వరాది (వంశానుక్రమ స్వీకరణ) బిరుదాంచితుడై గృధ్రవాడి విషయ రాష్ట్ర కూట ప్రముఖకుటుంబినుల రానించి నిండుకొల్వ కూటమున (సామంత—మన్త్రి—పురోహిత—సేనాపతి—యువరాజు—దౌవారిక—అధ్యక్ష) ఇట్లు ఆజ్ఞాపించెను.

గమనింపు:—ఇందు 'యువరాజు' అని కొల్వ కూటమున ఉదాహరించుటచే ఈ శాసనకాలమునకు యువరాజు సభామధ్యమున అధికారదీక్షాంశమున్నది, కార్యచరణగతుడై యున్న యావనప్రాదుర్భావమందున్న వాడేగాని కేవలము బాలుడు కాడనుట స్పష్టము. కొందరు విమలాదిత్యరాజ్యపారంభకాలమున క్రీ. శ. 1011 లో ఈతనిని చోడవక్రవర్మయగు రాజరాజు చెఱగొని ద్రవిడదేశమునకు గొంపోయి వీరిని వశపఱచుకొని తన కూతును 'కుందవాంబ'ను పరిణయము గావించెననియు, ఆ తరువాత రాజరాజనరేంద్రుడు జన్మించెననియు వ్రాసిన విషయములు విద్యామృషావవాదములనుట నిశ్చయము.

68—88: దానప్రతి గృహీతవంశము, గుణగణ వర్ణన:—ఆదిని పరబ్రహ్మ స్వాయంభువుడుకాగా అతని తపోవీర్యులైన మరీచ్యాదులు పదిమంది మానస పుత్రులై జన్మించిరి. వారిలో వశిష్టమహర్షి ప్రముఖుడు. అతనికి పరమసాధ్వీశుత్తలియైన అరున్దతి ధర్మసత్వి. వారి కుమారుడు తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుడై పరమసాత్విక స్వరూపుడైన కాన్డిన్యమహర్షి. అతనిపేరుతోనే కౌండిన్యగ్రామము వర్తిల్లెను. అందు శుద్ధాత్మస్వరూపుడైన మల్లసార్యుడు జన్మించెను. వానికి శ్రౌతాచారసంపన్నుడు, అఘవిదూరుడు సాజన్యహృదయుడునైన బాదవయ్య కలిగెను. అతనికి సాక్షాత్ శారదాదేవివంటి రేవకాంబ

ధర్మపత్ని. వారి సుకృతఫలముగా సాక్షాత్ప్రీతి లక్ష్మీవల్ల భునివంటి శౌర్యవార్య గంభీర సాహసోపేతుడగు వల్లపార్కుడు దీనచింతామణిగా నుద్భవించెను. అతడు లోకమునందు దండనాయకుడై పసిదొనొంది వైరి వీరులచే బొగడబడిన వాడయ్యెను. అతడు ముమ్మడి భీమునివలన వ్యక్తియభుజబలమువలన తన స్వీమి రాజ్యరిక్షకుడై, బుద్ధిబలముచే శాస్త్రవిషయముల బోధించుచు రణకౌశలత్వము గలవాడయ్యెను. కావున (89—91) కనకదండ పింఛ ద్వార ప్రతిహార సేనా సముదయ చామర తూర్వనాద కనకఘట్రాది సామస్త చిహ్నముల బరిగ్రహించెను. అందుచే అను కూలుడును, కష్టవడి (కాపాడి)న వాడును కౌన్దిన్య గోత్రజాడును బాదవమల్లడను ప్రసిద్ధ నామముగల కన్యూనాటి బ్రాహ్మణునకు భవద్విషయ మందలి 'సిరిపోడిపూన్ని' అను గ్రామమును అగ్ర హారము గావించి తన అభివృద్ధికోఱుకు, గిష్టించిన కృతజ్ఞతకై ధారాదత్తము గావించెను.

92 - 102—దానన్దలగ్రామ సరిహద్దులు. తెలుగు వచనము. దుళ్ల, జన్నవాటిక, సిదరావి అమడతేవు, మడికి మధ్యనము.

103—105 దానఫలిత వ్యాస శ్లోకావళి.

106. దానకాల నిర్ణయము. సప్తమవర్ష మీనమాసము=క్రీ. శ. 1011 + 7 = 1018 సం॥ ఏప్రియల్ నెల,

107—108—ఆజ్ఞప్తి కావ్యకర్త లేఖ కులూ.

ప రి శో ధ న

దాన శాసనములకు సంబంధించిన గ్రామ ములు:— విమలాదిత్య విష్ణువర్ధనునిచే అతని పరిపాలనాంత్యకాలముగు క్రీ. శ. 1018 సం. ఏప్రియల్ నెలలో 'సిరిపోడిపూన్ని' తామ్రశాసనమును 1018 (ఆ సంవత్సరమందే) సెప్టెంబరునెలలో 'రణస్థిపూన్ని' తామ్రశాసనమును గావింపబడెనుగదా. అందు రెండవదియగు 'రణస్థిపూన్ని' తామ్రశాసనము

చాలకాలముక్రిందనే బయల్పడి చారిత్రకప్రసిద్ధి చెంది యున్నది. మొదటిదిఅగు 'సిరిపోడిపూన్ని' తామ్ర శాసనముమాత్రము ఇప్పుడు బయల్పడినది. అయితే అప్పుడా 'రణస్థిపూన్ని' తామ్రశాసన సంపాదకులు వివరించువట్టున పాఠబడినట్లు గానవచ్చుచున్నది. ఏలనన దానన్దలనిర్ణయమునందు 'భవద్విషయే పాటు వటినామ గ్రామేణ సారం రణస్థిపూన్ని నామ గ్రామః.....' 'పూర్వతః కౌంతనడిపియవెఱువు వడమటికట్ట; అగ్నేయతః మ్రొంతకుఱ్ఱియుం బా లూరియు రణస్థిపూన్నియు ముయ్యూలికుట్టున వెలంగగుట్ట వడమటికట్ట; దక్షిణతః పెంజెఱువు కట్ట డిగుత్తవ; నైరిత్యతః పాలూరియుం గొఱు కాటియు రణస్థిపూన్నియు ముయ్యూలికుట్ట చింత గుట్ట; పశ్చిమతః కొఱుకోటిపాదరు; వాయువ్యతః టుల్లసీమై వసీమా; ఉత్తరతః—కటుపఱ్ఱియు నేఱి దియు సీమై వసీమ; ఐశానతః ఏఱ్ఱిదియు మ్రొన్ద కుఱ్ఱియు, రణస్థిపూన్నియు ముయ్యూలికుట్ట; ఏతద్రణస్థిపూన్ని గ్రామాగ్రహార సంబంధినః తాంకటిపాలము వామొల్లంఘన క్షేత్రస్యాధయః | పూర్వతోదక్షిణతశ్చ గాంగవేఱు | పశ్చిమతః సిరిపోడిపూన్నియు గాంగవలీయు టుల్లయుం బొత్తునకొల్కుట్ట | ఉత్తరతరః సిరిపోడిపూన్ని సీమై వసీమా, అని సీమానిర్ణయము. అందు శాసన ప్రచురణకర్తలు—'రణస్థిపూడ్డి గ్రామముచుట్టును మ్రొ తకుఱ్ఱ (మోడేకుఱ్ఱ), టుల్ల (లోల్ల), సిరిపాడ, పూడి (పెదపూడి), చింతగుంట, పెంజెఱువు మొద లగు గ్రామములు మొదలగునవి గోదావరి మండలము లోని అమలాపురము తాలూకాలోనివిగా గన్పట్టుచున్నవి. పాటువశ గ్రామము అమలాపురము కాలువ యొడ్డున నున్న పలివెల గ్రామముగా నున్నది.' అని ఆంధ్రదేశ కథాసంగ్రహము — పదునాలుగవ ప్రకరణమున (295 పే) ఉదాహరింపబడియున్నది. ఇప్పుడు దానిని బరి శీలించగా నది పాటబాటని వెల్లడియగుచున్నది. అందలి 'ఱుల్ల' అనునది 'టుల్ల' గాక 'దుళ్ల' అను గ్రామము. ఆనాటి శాసనలిపిలో 'ఱ' అను అక్ష

రము 'అ, ద, డ, న, య' మొదలగు అనేకాక్షరములకు సాంకేతికాక్షరమై యొప్పియున్నది. ఆ విషయము విప్రగ్రాహిష్ట్యులందరు అంగీకరించిన విషయమే. దాని విషయమై 'వరణవిస్థి' తామ్రశాసనము— 'తోలివాయి— తుల్యభాగానది' అను వ్యాసమున విపులముగ విశదీకరింపబడి యున్నది. అంతేగాక 'సిరిపోడి పూండి' పెదపూడిగాకాక సిరిపోడిపూన్డిగానే నేటి ప్రత్యేక తామ్రశాసనమే దొరకినది. 'కొంత నడిపియ: చెఱపు అనునది కొంతేయ యనబడు యోగ నది అది భీమమండలములోనిది. 'మ్రొంత క్షుణ్ణు' మోడేకుణ్ణుగాదు మోదుకూరు; పాలారు అను గ్రామనామమే ఇంటిపేరుగా గలవారు నేటికిని గ్రామకరణములై యున్నారు; కొఱుకోటిపాదరు నేటికిని కొఱుప్రోలు పేరున పొలములు చెఱపును గలవు. 'ఱుల్ల'యే దుళ్ల; 'కఱితఱ్ఱ' అనునది కనుసర్తిపాడు అను పేరున 60, 70 సంవత్సరముల క్రితమువఱకుండి నేడు జీర్ణించిపోయిన చిన్నగ్రామము. ఏడిద శివారు. ఏడ్డిది, ఏడిది యను గ్రామము. ఈ గ్రామములన్నియు నేటికిని రామచంద్రపురం తాలూకాంతర్భాగముగా ఆలమూరుతాలూకాలో గలవు. అంతేగాక దీనికిసరిహద్దుగ్రామము సిరిపోడిపూన్డి దానికి సరిహద్దు గ్రామముగా నుదాహరింపబడి యిచ్చటనే యున్నది.

శాసన సమీక్ష—ఫలితములు

'చోళులును విమలాదిత్యుడురాజై మరల వేంగి యుందు నెలకొన్నదే చాలనని, ఇంత యుద్ధమైన తరువాత కొంతకాలము వఱకైనను వేంగికి భయములేదని తలంచి తమదేశమునకు వెడలిపోయి యుండురు... విమలాదిత్యుడును క్రీ. శ. 1018 వరకును రాజ్యమును పాలించి తన కుమారులైన 'రాజరాజ నరేంద్ర విష్ణువర్ధన' విజయాదిత్యులకు యావజ్జీవమును జగదమాడుటకు దగిన పరిస్థితిగల రాజ్యమును ఆస్తిగా వదలి పోయెను.' ('భారతి' వ్యము—పుష్యము, 71 పే. 'విమలాదిత్యునిరాజ్యాధిరోహణము') అనుశ్రీవేదం వెంకటరాయ

శాస్త్రిగారి వ్యాసమే తద్యమగుచు కానవచ్చును. అందుకుగల కారణములు:

(1) క్రీ. శ. 1014 లో నీ విష్ణువర్ధన మహారాజ విమలాదిత్యుడేపుడు తంజావూరులోని తిరువయ్యూరులో 'లోకసుహదేవీశ్వరముడయదేవునికి, కాన్ని వెండిపొత్తులు దానమిచ్చిన శాసనముతప్ప తిరిగి క్రీ. శ. 1018 ఏప్రిల్ నెలకునుగల ఆయన ఏఱబడి లోని ఏడు సంవత్సరములందును వేంగీదేశ మందొక్క శాసనమైనను గానరాకుండుట.

(2) చరమదశయందు మాత్రమే ఆఱునెలల వ్యవధిలోనే 1018 ఏ ఏ మే నెలలో 'సిరిపోడిపూన్డి తామ్రశాసనమును; 1018 సెప్టెంబరు నెలలో 'రణస్థిపూన్డి' తామ్రశాసనమును వెలయించుట.

(3) ఈ రెండు తామ్రశాసనముల మధ్య అల్పకాలములోనే (క్రీ. శ. 1018 (జ్యేష్ఠ మాసమున) జూలై నెలలో ఈతని సామన్తరాజగు 'చోడవరాజు' పడవలు నడువనాయకునకు 'ఏడువాడల పాలెమును' 'కవచెఱువుల' శాసనము గావించుట; సూర్య వంశోద్భవ రామభట్టారక వరప్రసాదలబ్ధ రాజ్యాభిషేక సంవద్విరాజ ధ్వజ పీఠాంబరపతి గరుడ ధ్వజ: మధుపురవరమే శ్వర: వేంగీపుర బ్రహ్మ పోషణాశయ:..... శ్రీ మన్మలయాధిపతియైన చోళయరాజులు పడవలు నడవనాయకునకు.....' మొదలైన విషయములు ('భారతి —కవచెఱువుల శాసనము) శ్రీ కఱ్ఱే సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారి పరిష్కృత మూలపాఠమున పరిశీలనా విషయమైనవి.

(4) ఇవిగాక 'ఈతడు చరమవయస్సునందు జైనమతమును స్వీకరించి, దేశిగణమునకు జెందిన క్రికాలయోగి సిద్ధాంతదేవుడను జైనగురువు శిష్యుడయ్యెనన్న 'రామతీర్థ శాసనము' (ఆంధ్రుల చరిత్ర—సంస్కృతి. 198 పే.) గమనింపతగ్గది.

ఇంతకును మూలకారణము ఈతని చరమదశలో బలవంతులైన (అత్తవారు) చోడవంశీయుల అండ దండలదే శత్రువర్గమంతయు పరాభూతమైనను కులక్రమాగతమైన 'దాయస్పర్థలు' తిరిగి ప్రారం

భమై విజృంభించి తన కుమారుడైన రాజరాజ నరేంద్రుని యానజ్జీవము బ్రక్కలోని బల్లెమువలె బాధించుటయేగాక, నాతని పాత్రుడైన 'రాజేంద్ర చోడుడు' తండ్రి కుమారులు మనస్పర్థలకును, 'జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాఢి గరీయసి' అను నార్యోక్తినిగూడ నవలద్రోసి పరదేశమేగి మూతా మహాలవంశము స్వీకరించి తన జన్మవంశము నంత రింపజేయుటయు; తన తండ్రి ఆంధ్రభోజుడైన దేశ భాషా కావ్య(గంధ)మునకు పోషణత్వము వహించి కులబ్రాహ్మణుని శ్రోతృహించి వ్రాయించిన సంపదవేద మైన 'భారతము' పూర్తిగావింపకబోవుటయు; తుదకు తండ్రి కుమారుల జీవితపర్యంతము కంటిజూపు పంటిమాట లేకబోవుటయేగాక, ఆ వంశమువారెవ్వరును, తమ రాజధాని రాజమహేంద్రవరము త్రొక్కి జూడకుండుటకును మూలకారణమైనది. ఈ వివరణము నకు వేరొక ప్రత్యేక వ్యాసలేఖన మవసరమగుచున్నది. అంతేగాక 'రణస్థిపూన్ది' గ్రామ సరిహద్దుగ్రామముగా నుదాహరింపబడిన 'సిరిపోడిపూన్ది' గ్రామ నిర్ణయము నందుగల దుష్ట, రణస్థిపూడి, జన్మవాటిక, మడికి, ఏన్దిదియు నుదాహరింపబడి యున్నవి. ఈరెండు శాసనములలోని సరిహద్దు గ్రామములును, అందుదాహరింపబడిన దిశలకు సరిగా నొప్పియున్నవి. ఈ సిరిపోడిపూన్ది గ్రామమే నేటి "చిలకలపాడు"గా నొప్పి యున్నది. కావున దానికి అగ్నేయముగా నున్నది రణస్థిపూన్దియగుటచే నేటి 'నరిసిపూడి—నవాబు పేటల'తో గూడిన పాటువటము లేక పాలూరుతో గూడిన గ్రామమే సార్వకంబైన 'రణస్థిపూన్ది' యని

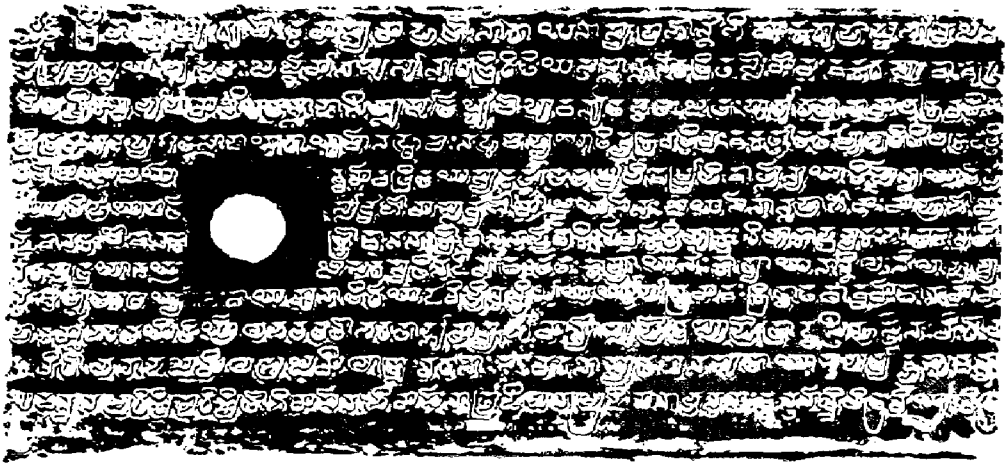
ధ్రువమగుచున్నది. కావున పరిశోధకు లీ విషయమును జాగ్రత్తగా పరిశీలించి నిర్ణయింప గోరెదమ.

మఱియొక విషయము:— చరమ కాలమున విమలాదిత్యుడు అంతకుముందులేని తామ్రశాసనములు వెలయించుట, అందును ఆ రెండును అల్పకాలము లోనే వెలయించుట, ఆ రెంటి కాలమునకు మధ్య ఈతని సామంతరాజును శాసనమును వెలయించుటయు, ఈ దానశాసనములన్నియు, దండనాయకుడు, పడవాలు నడుపునాయకుడు, పంత్రివర్యుడు దానపతి గ్రహీతులుగా నేర్పరించుట గమనింప, ఆ సమయమున ఆ రాజ్య మందెంత అల్లకల్లోలము, రాజద్రోహములు సంభవించియున్నవో నూహింపశక్యముకాదు.

ము గి ం పు

ఏది ఎట్లున్నను విమలాదిత్యుడు—బహుస్వల్ప కాలమే రాజ్యమేలినను, అతని శత్రు వర్గము, అంశ్యమున దారాపుత్రుల పోరుగలిగియున్నను, గృహ చ్చిద్రములకు తాళజాలక అన్యమతోద్దిష్టమైన జైనసన్యాసియై ఆరోగ్యముచెడి మరణమందినను, దేశమునుమాత్రము సర్వసమర్థతతో ఆర్థిక, వాణిజ్య, నాగరికతా సంస్కృతులలో దీర్చిదిద్దిన కార్యధురంధరు డని చెప్పక చెప్పుచున్నది.

నేర్పియు నేఱక నొనరించిన దోసము లేవేని గమనించిన పాశకులు, పండితులు, విమర్శకులు, అభి మానులు తెలిసిన విషయబోధ గావించుకొని కృత మంతకాంజలినొందునని విన్నవించు కొనుచున్నాను.

మొదటితేకు — రెండవపుట

1. శ్రీధామ్యః పురుషోత్తమస్య మహతో నారాయణ
ప్రభో వాభీ సంకరుహో దృభూవ జగ
2. త సప్తా స్వయంభూ సతః జజ్ఞే మానవసూను రత్రి
రితి యస్తస్మాన్మనే రత్రి తస్మిమో వంశకరస్సుధాంశు రు
3. దిత శ్రీకణ్ఠ చూడామణిః||¹ తస్మాదాసీత్పు (1) సూతేర్బుధో
బుధమత సతః జాతః పురూరవానామ చక్రవర్తి స
4. విక్రమః||² గద్య తస్మాదాయు రాయుషోనమాషః నమాషా
ద్యయతి శ్చక్రవర్తి వంశకర్తా తతః పురురితి చక్రవర్తి
5. తతో జనమేజయోశ్వమేధతయస్యకర్తా తతత్ప్రాచిక
ప్రాచికాత్సైన్యయాతి స్సైన్యయాతి హా
6. యపతి హాకాయతే స్సావ్యభౌమ స్సావ్యభౌమాజ్జయ
సేనః జరుసేనాన్మహాభౌమః మహాభౌమా
7. ద్వైతశానకః దో(2)శానకో త్కోధాననః క్రోధాననాద్దేవకిః
దేవకేరిచుకః రిచుకాద్భటుకః భు(3)కుకా న్మతి
8. సరస్వతయాగయాజీ సరస్వతీనాథః తతః కాత్యాయనః
కాత్యాయనాన్వీలః నీలాద్భుష
9. స్తః స్త(4)త్పుతః||³ ఆయ్యాః గంగాయమునాతీరే యదవిచ్ఛిన్న
న్నిఖాయుయాపాన్మమశః క్రి(5)త్వాతధాశ్వమేధాన్నామ మ
10. మహాకర్మూ భరతయతియోరభత||⁴ తతోభరతాద్భూమస్య భూ
మన్యో స్సుహోత్ర స్సుహోత్రా ద్దస్తీ హస్తీహస్తీనః విరోచ

11. నః విరోచూదజామిల (6) అజమితాత్పంవరణః సంవరణాన్య (7)

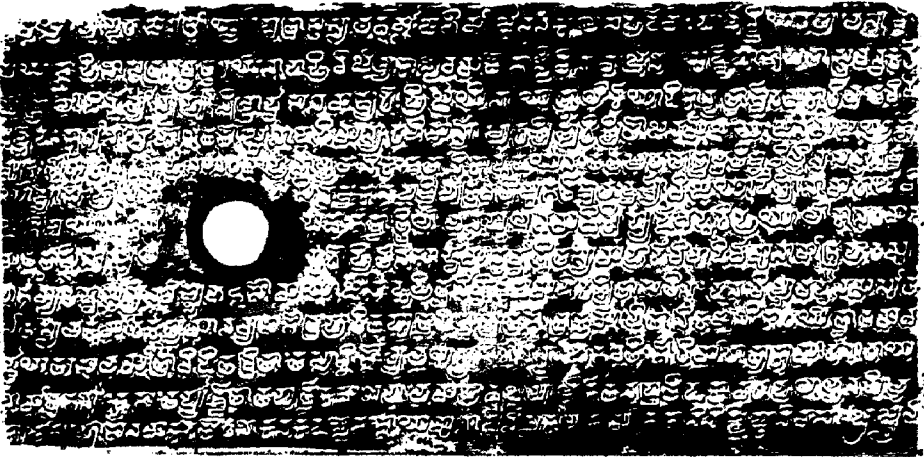
తవనస్సుతా యాస్తవత్యాశ్చ సుధన్వా

12. సుధన్వన్ (8) పరీక్షి త్పరీక్షితో భీమసేనః భీమసేనాత్పదీపన త్ర

దీపనాచ్చన్తనుః శృన్వన్ (9) వన్వోవ్వి (10) చిత్రవియ్యకః విత్ర (11)

చ|| 1. శా. వి. 2. అనుష్టుప్ 3. గద్య 4. ఆర్య.

సవరణయః—(1) దాసీత్సుసూతే=దాసీత్సుధాసూతే (2) దోశానకో=జశానకో, (3) భుతుకా=బుతుకా, (4) స్తత్పుతః=తత్పుతః, (5) క్రిత్వా=కృత్వా (6) దజమిల=దజామిలః (7) వరణాన్య=వరణాన్య (8) సుధన్వన్ పరీక్షి=సుధన్వనాత్పరీక్షి (9) శృన్వన్=శన్వన్, (10) వ్విచిత్ర=వ్విచిత్ర, విత్ర=విచిత్ర.

రెండువేళకు — మొదటిపుట

13. త్రవియ్యా త్పాన్దరాజః||⁵ ఆయ్యా త్రాస్తన్యచదమ్మకజ భీమా

జాన నకుల సహదేవాః పంచేన్ద్రియవత్సంచ స్యూర్విక

14. షయగ్గాహిణాన్త్రతః||⁶ వృత్తం యేనాదాహి విజిత్య కాన్దన

మధోగాన్దీనిన వజ్రణాం యుద్ధే పాశుపతాస్త్రవన్ద(1)కరి

15. పోశ్పాలేభిదైత్యాన్యహూ నిన్దార్దాననమధ్యరోహి జయినా

యత్కాలి (2) కేయాదికాన్దత్వా నైర్వర మకారి వంశ విధి

16: విచ్చేదః కురూణాం విభోః||⁷ తతోజానా దభిమన్య రభి

మన్యో పర(3)క్షిత్పరీక్షితో జనమేజయః జనమేజయా క్షే

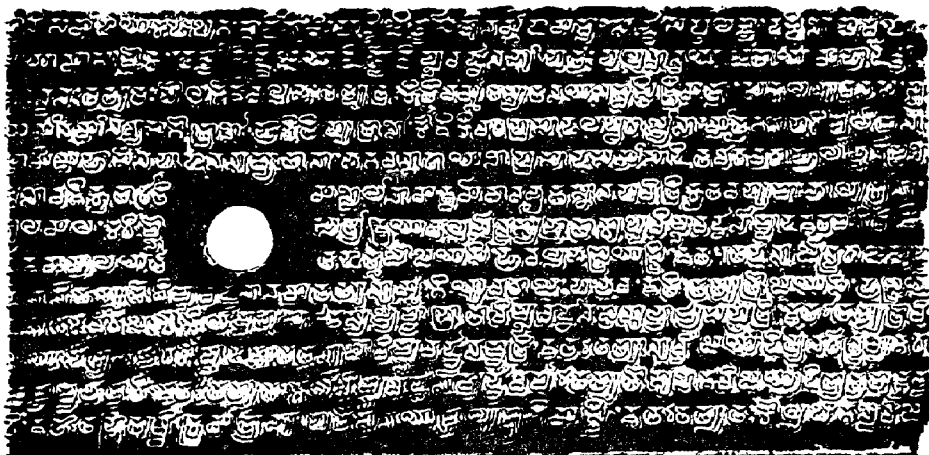
17. ముకః క్షేముకాన్దరవాహనః సరవాహనాచ్చతానీకః శతానీకా

దుదయనః తతత్పరం తత్రభృతి ష్వచిన్న సన్తానే ష్వ

18. యోధ్యా సింహసనేకాన్నవస్త్రి చక్రవత్తి (4) ఘ గతేషు తద్వంశ్యే
విజయాదిత్యో నామ రాజా వి
19. జగీషయా దక్షిణావధం గత్యా త్రిలోచన వల్లవ మధి
క్షిప్య దైవదురీహయా లోకాన్తర మగ
20. మత్ తస్మిన్సంకులే పురోహితేన సాద్ధా మన్తన్యకత్నీ తస్య
మహాదేవీ ముదివేము నామాగ్రహార ము
21. పగమ్య తద్వాస్తవ్యేన విష్ణుభట్ట సోమయాజిన దుహితృ
నివ్వి (5) శేష మభిరక్షతాసతి నన్దనం విష్ణువర్ధకాన మనూత
22. జాతస్యపకుమారకస్య మానవ్యసగోత్ర హరితి పుత్రాది స్వక్షేత్ర
గోత్ర క్రమోచితాని కమ్యూణి కారయిత్వా త మవ
23. ద్ధౌయతా సవ మాత్రా విదిత వి (6) తాంత సన్నగ్గత్య చలుక్య గిరౌ
నన్దా భగవతీ గౌరీ మారాధ్య కుమార నారాయ
24. ణ మాతృగణాశ్చ (7) సంతస్యక శ్వేతాలపత్తైక శంఖ పంచ
మహాశబ్ద పాలికేతన వ్రతిభక్త్యా వరాహలా (8) చప్రసవెంవృ
25. కుంత సింహాసన మకరతోరణ కనకదన్ద గంగా యమువాదీని స్వ
కులక్రమాగతాని విక్షిప్తా నివ సాంబ్రా (9) జ్య వి

5. గద్య; 6. ఆర్యా. 7. శా. వి.

(1) వక్తృక=మన్తక; (2) త్యాతి=త్యాల; () పరక్షిత-పరీక్షి; (4) వత్తి=వత్తిక (5) నివి శేష=నివ్వి=శేష, (6) వితంత=వృత్తాంత, (7) గణాశ్చ=గణాంచ (8) లాచప్రసవ=లంఘన, (9) సాంబ్రాజ్య= సామ్రాజ్య

రెండవతేకు — రెండవపుట

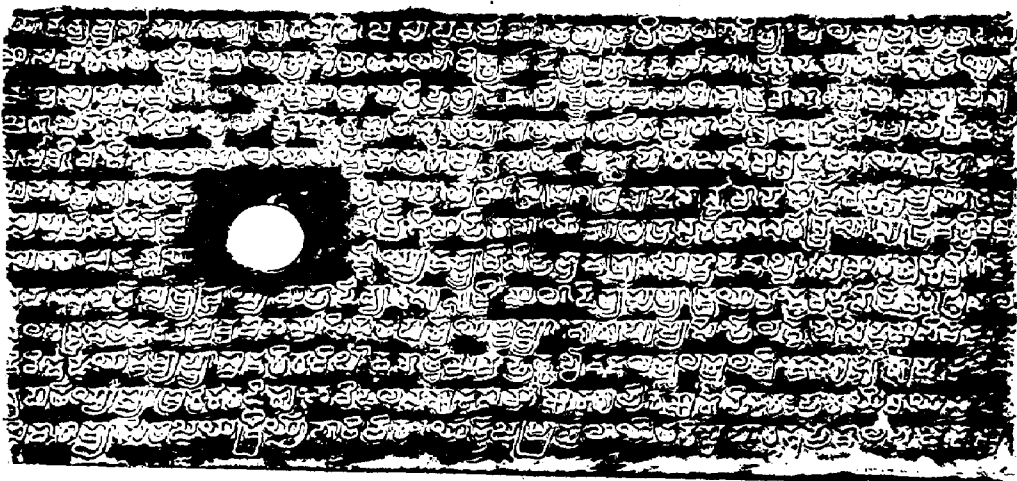
26. హ్నిని సమాదాయ కదంబ గంగాది భూమిసాన్నిజిత్య సేతు
సేతు సముదామధ్యం సాద్ధానవల్లభం దక్షిణావధం పా

సిరిపోడిపూన్ది తామ్రశాసనము

27. అమూమాస॥8 శ్లోకం॥ తస్యాసీ ద్విజయాదిత్యో విష్ణువర్దన్
న భూపతః పల్లవాన్వయా జాతాయా మహాదేవ్యా
28. శ్చ నన్దనీ॥9 తత్పుతః పా(1)లకేశివల్లభః తత్పుతః
కీర్తి(2)వర్మా తస్యతనయః స్వస్త్రిమితాం పకలభువన సంస్మా
29. యమాన మానవ్యసగోత్రాణాం హరితిపుత్రాణాం కాశికీ వర
ప్రసాదలబ్ధరాజ్యానాం మాతృగణవరిపాలితానాం
30. స్వామి మహాసేన పాదాన (3) సుధ్యాతానాం భగవన్నారాయణ
ప్రసాద సమాసాదిత వరవరాహాలాంఛనే క్షణ
31. క్షణ వశిక్పతారాతిమన్దలానా మశ్వమేధావభృధస్నాన
పవిత్రీకృతపపుషాం చాల్క్యానాం
32. కుల మలంకరిషో స్సత్యాశ్రమవల్లభేన్ద్రస్య భ్రాతా
కుబ్జవిష్ణువర్దన్ నోష్టాదశ వషోణి వేంగీ
33. దేశ మసాలయత్. తదాత్మజో జయసింహవల్లభ
స్త్రయస్త్రింశతం | తదనుజేన్ద్రరాజ సప్త
34. దివాని తత్పుతో విష్ణువర్దన్ నోనవ | తత్సానుమృణ్గాం
యువరాజః పంచవింశతిం తత్పుతో జయసింహస్త్రయో
35. దశ | తదవరజః కోకిలిష్ణణ్మాసాన్ తస్య జ్యేష్ఠాభ్రాతా
విష్ణువర్దన్ సప్తముచ్చాట్వ పప్తత్రింశతం తత్పుతో వి
36. జయాదిత్య భట్టారకోష్టాదశ | తత్తనూజో విష్ణువర్దన్
ష్ట్రీత్రింశతం | తత్సానువ్విజయాదిత్య నరేన్ద్ర మృగరా
37. జ శ్చాష్టచత్వారింశతం | తత్పుతః కలివిష్ణువర్దన్ నోద్యద్వా
వషణ్ | తత్పుతో గుణగవిజయాదిత్య శ్చతుశ్చత్వా
38. రింశతం | తద్బాతుద్విక్రమా(4)త్య భూపతే స్తనయ శ్చాలుక్య
భీమ స్త్రింశతం తత్పుతః కౌల్లభి గన్ధ విజ

8. గద్య. 9. అనుష్టుపు.

(1) పాలకేశి=పులకేశి, (2) కీర్తి=కీర్తిక, (3) పాదానను=పాదాను, (4) విక్రమాత్య=విక్రమాదిత్య.

మూడవతేకు — మొదటిపుట

39. యాదిత్య వృణ్మాసాన్ తత్సూను రమ్మరాజ స్సప్తవషాణి త
త్సతం విజయాదిత్యం బాలముచ్చాట్య తాడపా
40. మాసమేకం తంజిత్యా చాటుక్య భీమ తనయో ఏకమాదిత్య
ఏకాదశ మాసాన్ తత్తాడపరాజనుతో యుద్ధం
41. మల్ల స్సప్త వషాణి¹⁰ తం యుద్ధమల్లం పరిహృత్య దేశా
త్వీష్టేతరేహమపి శాత్రవానాం క్షౌ మమ్మరాజాను
42. జ రాజ భీమో భీమ స్సమా ద్వాదశ రక్షతిస్మ ¹¹ తత్సూను
రనతారాతి రమ్మరాజో నృపాగణిః పంచవంశతి
43. వషాణి వేంగీ భువ మసాలయన్ ¹² ద్వైమాతురోమ్మ స్సరతే
ద్వానం (1) స్సపోరాజ భీమస్సనతనయః విద్యాకలా
44. ప చర చతురంతరరా మసా త్సమాస్త్రిసః ¹³ అను | దానార్థ
వా సీద్ధేవ దుశ్చేష్టయా తత
45. స్సప్త వింశతి వే(2) షాణి వేంగీ మహి రనాయకా ¹⁴ అత్రా
న్తరే దానసర్వేన్ద్ర సూనుశ్చి (3) శక్తి వమ్మా
46. సురరాట్న (4) ధర్మా యశ్శౌర్య శక్త్యా వినిహత్య శత్రూన్
స్స (5) ద్వాదశాద్వాన్ స్స (6) మరక్షదుర్వీన్ ¹⁵ స్తై (7)
47. ప దానస్సవతే స్సాశ్వీక్సా (8) య్యా మహాదేవ్యాః సూను వ్వికమలా
దిత్య స్సత్సా శయ పంచవర్షానో దేవః ¹⁶ అనలా
48. నలరన్ద్రగతే శకవషే వృషభమాసి సితపక్షే యష్షష్ట్యం
గురుపుష్పే సింహాలగ్నే వ్రసిద్ధ మభిషిక్తః ¹⁷ శ
49. శి విశదయతో వాస్త్వా స్వశరీర విబోధనాత్మక మహాహత్స
జ్ఞే శశలక్ష్మ లక్ష్మ లక్ష్మీం (9) శంభు భిష్మరుదాంకభీమ

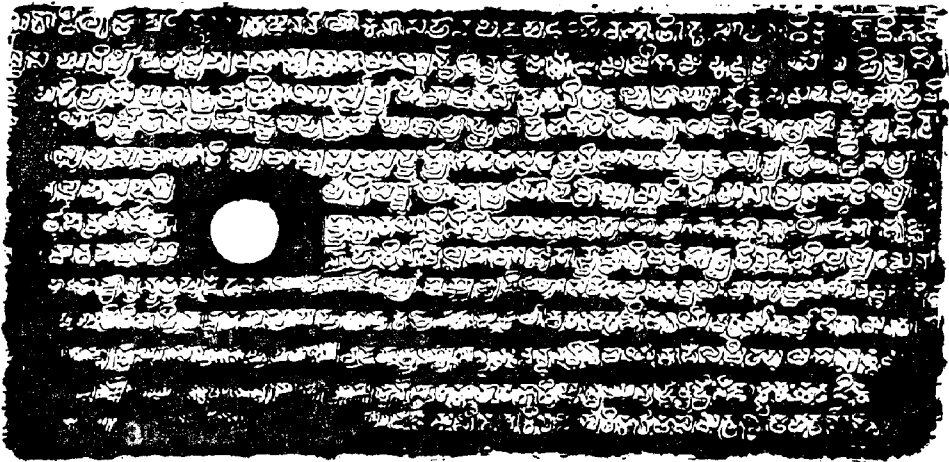
సిరిసోడినూన్ది తామ్రశాసనము

50. స్వసతేమ్యుఁవ్య||¹⁸|| అరి కరటి కుంభ విదలన ముక్త సమాయుక్త
రువిరముక్తానికరః హారయన యస్య ఔర

51. సిధారాధ్యసిత జయశ్రీ యో భాతి చిరం! యత్తేజప్ర
పలాయితరపుగృహ శాల (10) భంజికా.

10. గద్య. 11. ఇంద్రవజ్ర 12. అనుష్టుపు. 13. ఆర్యా. 14. అనుష్టుపు. 15. ఇంద్ర
వజ్ర. 16. అనుష్టుపు 17. ఆర్యా. 18. ఆర్యా.

(1) దానం=దాన (2) వేష=ణి=రషే=ణి (3) శ్రీ శక్తి=శ్రీశక్తి (4) రాట్పుధమ్మాఁ=
రాట్పుధమ్మాఁ, (5) స్వద్వాదశ=సద్వాదశ (6) స్వనరక్ష=సమరక్ష (7) సైవ=తస్యేవ,
(8) శ్చాయాఁ=చార్యాఁ, (9) లక్ష్మీం=లక్ష్మీం, (10) శాల=సాల.

మూ క వ తే రు — రెం డ వ పు ట

52. ఖరోఢీలు(1)తా పటస్తు పరజనవిరోకనాసహనబద్ధ పటయన
భాతి||¹⁹ దుస్సాధనాచిక విరోధి గజే

53. స్త్ర సంతుట నిర్భేదతస్త్రిభువనాంకుశ నామయుదే అనం
త్వాన్నిజమజీగమ దుద్భుతం యో బహిష్వ సిం

54. హ పరిహసి పరాక్రమ శ్రీః! య స్సాన్వభౌమ ధరణీశ్వర
నీతకల్ప ప్రాఘూ న్నాకేభ మదసిక్త మహి వి

55. భాగః యస్తజ్జితానిలజవాక్య సహస్ర సంపాట్యాహృతా
హిత ఖరో(2)కిత ఖాలక్టిః||²⁰ ఆదా శంభు శిరో

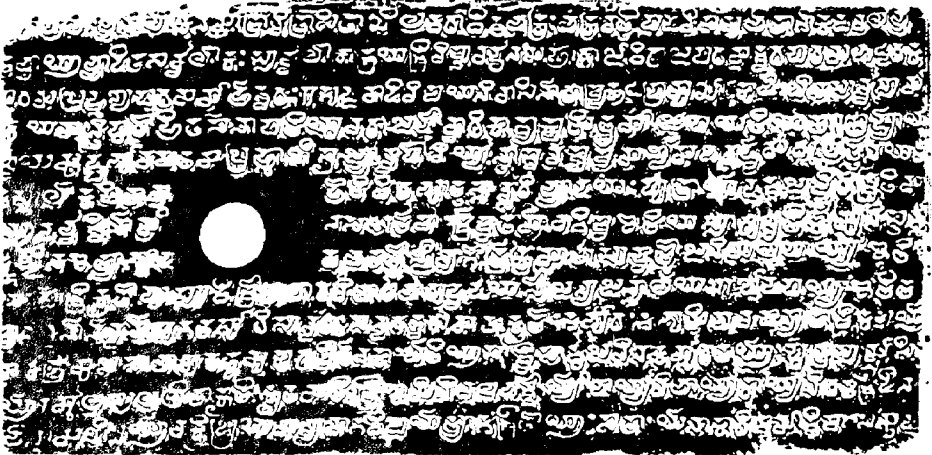
56. మణి స్సవ సుధాసూతి స్సుధాంశు స్తత స్తద్వంశ్యేభరతస్త
తశ్చ విజయాదిత్య శ్చలుక్యాంకితః శ్రీ సత్యాశ్ర

57. య వల్లభ స్తదపిచ శ్రీ సర్వకోకాశ్రయో దేవో
ముమ్మడి భీమనామ స్వసతి య్యాఁ వం

58. శకత్వాభవత్ ||21 సారాస్మాద్ధరయస్మి నిశిత వరశు
ధారాయ(3)మానా శకానాం లాటానాం గూజ్జః
59. రాణా మధ భవతి మనోహరిణీ వల్లభావా (4) శూరాన్వస్త్వా (5)
విధత్తే సుకృతివళిలాన్త్యైరమన్యాన్
60. విభీతాన్ కాష్ఠాన్స్తన్తత్తప్తశ్చి రివ నయతి రణే శౌర్యః సమ్మ
ద్వదీయా||22 సవీర మకరధ్వజః మకరధ్వజయివ ధ్వస్త విగ్ర
61. హః గ్రహపతిరివాహితాన్దతమసాపహర్షః హరేవ రాజకలా
ధరః ధరణీధరయివ రమారామాభిరామః రామ
62. యివ పరశుక్రియాసహః సహదేవయివ దేవాద్దయ్యః నన్దనః
నన్దనవిశేషయివాభిలషితఫలసముత్పదిసహ
63. స్రః సహస్రాక్ష్యవయానః మానవ్యసగ్రేతః గోత్రని(6)స్తారకః
తారకాధిపాన్వయవాద్ది(7)వృద్ది నిశాకరః కరదీకృతారాతి
64. పరంపరః పరసరసతి నికర ము(8)కుట తట ఘటిత మణిగణ కిరణ
పరికరిత సమర(9)ణిత చరణేనీవరః వర

19. గద్య, 20. వసంతతిలకం, 21. శా. వి 22. స్రగ్ధర.

(1) లుతా=లూతా, (2) శిరోకిత= శిరోంకిత (3) యమానా=యవానాం, (4) వల్లభావా= వల్లభానాం, (5) శూరాన్వస్త్వా=శూరాన్వస్త్వాః, (6) గోత్రనిస్తారకః=గోత్రనిస్తారకః (7) వాద్ది= వాద్దిః, (8) ముకుట=మకుట, (9) సమరణిత=సమరారుణిత.

నా లు గ వ థే రు — మొ ద టి పు ట

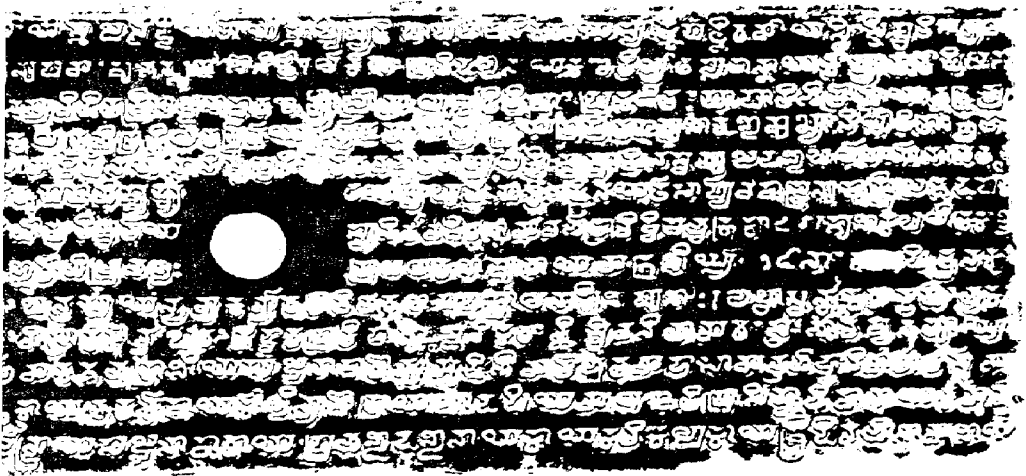
65. పరాహ లాంచ్యవారోకనమ్లాతావితానితాఖిల ధరాధీశ
చక్రః చక్రవర్తి (1) పదవీ సముచితానేక ధవలద్వ

సిరిపోడిపూన్ని తామ్రశాసనము

66. శ్ర చ్చాయాచ్చాదిత సర్వకలోకః స్వ(2)వ్యకలోకశ్రయ శ్రీ విష్ణు
వర్ధకాన మహారాజాధిరాజ (3) పరమేశ్వర పరమభట్టారక
67. పరబ్రహ్మణ్య పరమమాహేశ్వరః॥ గుద్దవాడి విషయనివాసినో
రాష్ట్రకూట ప్రముఖాన్ కుటింబిన స్వవ్యక స్వమా
68. హూయ మన్ని పురోహిత సేనాపతి యువరాజ దౌవారికాధ్యక్ష
మిత్రమాజ్ఞాపయతి యథా॥²³ ఆద్యో య
69. స్వయమద్యభూవ పత(4)పరబ్రహ్మణి స్వజ్ఞాన్దపో వీర్యాక
న్తా స్వయస్పష్టమన్దమభవ దైన్యమమృతేనయత్
70. తస్మాల్లోక పితామహో విధిరభూ త్తస్మా న్మరీచ్యాదయః
పుత్రా యే దశ జజ్ఞిరే శ్రుతిమ
71. యా వచ్చకస్సినో మానసాః॥²⁴ తేషాంశేష్ఠతమో వశిష్ఠ
ఇతి యస్సారున్దతికోముని ప్తస్మా
72. త్కున్ద్విన్ ఇత్యభూదధవ తత్కొన్ద్విన్యగోత్రే క్రమాత్ ।
సుద్వాత్మో జని మల్లపాయక ఇతి
73. యః పాత్రి(5)కృతోఽనుస్సుధీ శ్రౌతాచార విచారచారుహృద
య స్సౌజన్య జన్మాలయః॥²⁵ బాదపయ్య ఇతి త
74. స్య నన్దనో నన్దనోవగత సూరిసున్దరః సున్దరత్వ సమతః
కృతోగ భూరంగభు(6)మివ వదాన్యతాధికః॥²⁶ యో
75. వాక్ శ్రీముఖచారురత్నముకుర శ్రీ రేవకాంబేతి యో
సాధ్వీ సార్దజనీన కమ్మకరతయోః పుత్రస్సమాసీధు
76. యో । మ్మకల్ల సృల్లలితాకృతిః కృతమతిః శ్రీభామినీ వల్లభ
శ్చాయోకదాయక విదాయకాదాయకనిరత శ్రీ దీన
77. చిన్తామణిః॥²⁷ యోవక్తిజ(7)యమన్య నాగవిషయే త్యాగా
శ్రితో యాః సతాం యేనాకారిశమాశిషా సముద

23. గద్య, 24 శా. వి. 25. శా. వి. 26. రథోద్ధితం, 27. శా. వి.

(1) పత్తి=పత్తిక, (2) స్వవ్యక=సర్వక, (3) రాజాధిరాజపరమేశ్వర=రాజాధిరాజరాజ పర
మేశ్వర, (4) పతమ=పరమ, (5) పాత్రికృతోఽనుస్సుధీ=పుత్రకృతోఽనుస్సుధీ (పుత్రి-ఇకారము కొట్టి
వేసెను.) (6) భుమివ=భూమివ, (7) యోవక్తిజయ=యోవక్తిజకాయ.

నాలుగవ తేకు — రెండవ పుట

78. యా యస్మజ్నై దీక్యతే | యస్మాద్విభూతి పాపదోష నికరా
యస్మాత్కవతి (1) రమా యస్మిప్తిష్వతి సత్యమ
79. త్యనువమం శుంభద్యణాం (2) బుధోనిధా ||28|| తోకే సంప్రతి
దన్దనాయక ఇతిఖ్యాత స్సతాన్నాచుక్ ప్యాధారోపి జగ
80. జ్వనస్య విదిత శ్రీ సజ్జనాధార ఇత్యోజో మల్ల ఇతి ద్విషాం
ప్రకటితః పాపాతి భీతోపి యశ్శత్రక్ష
81. త్రకలతచిత్రతిలక గైవేయక చేదకః ||29|| సత్యాశ్రయ
ప్రహిత దారుణ దన్ద ముఖ్యా నీలోరితాః కృత త
82. యామధిపే నయనా నిష్కన్దకీక్రితి (3) రవద్యోత రాజ్యలక్ష్మీ
సన్యామిన స్వభుజ దన్దబలే నయేనా ||30|| చ త సృ
83. భిరుపథాభిశ్చ ద్భ్యతయస్య బుద్ధిః పరిషదినయతే
సాప్యేవ శాస్త్రాను శాస్త్రీ జగ దపార
84. విబోధంతి ష్వతే యస్యనీతే వధి రణ మవభేత్తా విద్ధి
ష చ్చ (4) క కూటం ||31|| గుణక బలిత కాన్దా
85. శృన్ద రోచిత్రచన్దః ప్రబల రణమురాయా మగ్రణీ
య్యా భటానాం సురపితృనకు
86. రుంబ న్నప్సకాయ స్త్వవ్య కవ్యే రతివిచరణ వద్దాక్షాలనా
క్షీణపూణాః ||32|| లబ్ధా స్వణా కరంక పించు కర (౦)
87. కం విస్తారికో వ్యాకంబరం శ్రీద్వార ప్రతిహార దన్ద నికరాం
(5) వి ప్రివనీ చామరం స్తంభావేష్టన తూయ్యా
88. హేమకశచక్రత్రాణి యస్సజనాధారో ముమ్మడి భీమతో
భృతమహాసామన్తచిహ్నానిమత్ ||33|| తస్మై నమ

సిరిపోడిపూన్ని తామ్రశాసనము

89. దృక్తాయ కృతకేశాయ కౌన్దివ్య గోత్రాయ బాడపీయ

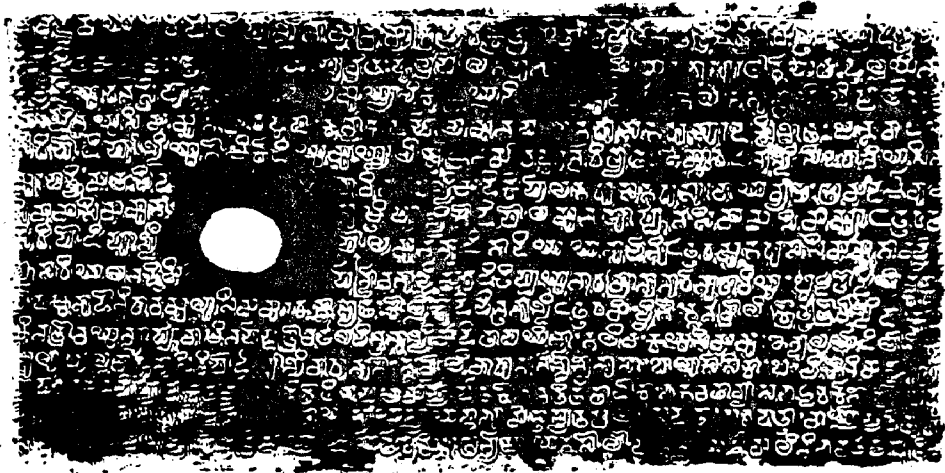
మల్లశతి వ్రసిద్ధా భిదానాయ కమ్మద్వి

జేన్దాయ సజ్జనాధారాయ వ్రచణ్డదణ్డనాయకాయ

కవికల్పకాయ శ్రీదీనచిన్తామణయే

(1) కవత్తి=కవద్దీకీ, (2) కుంభద్యణం=కుంభద్యణాం, (3) కితి=కృతి, (4) వప్త్ర=వట్రక, (5) స్విష్టి=స్వీప్తి.

28. శా. వి 29. శా. వి. 30. వసంత తిలకం 31. మాలిని 32. మాలిని, 33. శా. వి.

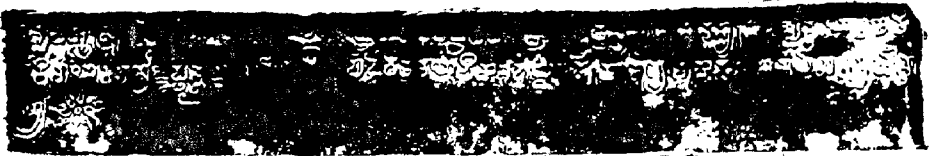
అ యి ద వ తే రు — మొ ద టి పు ట

91. భవద్విషయే సిరిపోడిపూన్ని నామగ్రామోగహరికృత్య మత్సంవర్దికత
కృతకేశికత్వ నిమిత్తి (1) మయాదత్తమి
92. తి విదిత వస్తువః! అప్యోనధయః పూర్వతః దుల్లపాలగరు సునగుమి
యగరుసు! ఆగ్నేయతః దుల్లయి (2) నా
93. గరేడియు రణసిపూన్ని తాకడపాల ముయ్యాలికుట్రున యాడిగ
సత్రము పొగుకన వెలగగున్వయిం బిప్పని గున్వ
94. యిం జినయు సీమముగా మారట్టదాంక ద్దాకడ పాలమున
పాలగరునగరము! దక్షిణతః జన్మవాటియు
95. సిరిపోడిపూన్నియు గోతీకెడియు ముయ్యాలికుట్రున మారట్టం!
నైరత్యతః ఇమ్మార్ట మన్ని సిదరావినసీమ
96. ము! పశ్చిమతః సిదరావినయున్ది మడికి పాలగరుసు! వాయు
వ్యతః అమడతేపుల
97. సీమము సీమము గాంగుత్తి పూన్నిగోడ పాలమున తూర్పున
సీమము సీమము! ఉత్తరత (3)

98. సిరిపోడిపూన్ది పాలమున నుడిగాడియ యను చేని
ఉత్తరము గరునసీమముగా వచ్చి రే
99. స్త్రీ పరియల నడిమి పెన్దోవనున్ది మరడి తిప్పయ్య వారమాను
ను రేను రావియు బుట్టుతోడి యిన్దుపు
100. పొడలును డొన్ది రావములు సీమము ఈశాన్యతః కొల్మికుడి
చిన్తనుండి ఉత్తరమిచ్చి గొంగ్గన ప్రోలిం క్రొత్త తోలిన్ది దాంక బా
101. తీన త్రోవయు నూర్పున్ వాళిన పెద్దత్రోవ తల చిన్త నున్ది
మేడి తావయిగాంగలి వంకయు సీమము ఇన్దుల యేడిలోని కు
102. అల్లులు దుల్లవారును సిరిపోడిపూన్దివారును గొంగ్గప్రోలివారును
నెన్దేన్దిను సాంబాలుసేసి కాంబంచి కొనిమన్దు అ
103. స్వోపరి నకేనచిద్బాధ కత్తవ్యా యఃకరోతి సవంప మహా
పాతకో భవతి తథా చోక్తం వ్యాస భట్టారికేనాపి 184 బహు
- 104 భిష్వసుధాదత్తా బహుభిశ్చానుపాలితా యస్య యస్య యదా
భూమి స్త్య...నలం 185 న్నదత్తాం పరదత్తాం వా యో హరేతు వ
105. సున్దరాం...ప్తిం వషా సహస్రాణి విష్ణాయాంజాయతే (కీమిః 186 అన్యే
షాం యశనో లోభాత్ స్యయశో మహాసీభవత్ తదా త్రి

34. గద్య. 35. అనుష్టుపు. 36. అనుష్టుపు.

(1) నిమిత్తి-నిమిత్తే, (2) దుల్లయి=దుల్లయు.

అ యి ద వ తే కు — రె ం డ వ పు ట

106. యాన్య ధమ్మన్తు సాలయేననసాలయేత్ 187 పన్నమవషా వద్ధానే
మీనమాసే దత్తస్యాన్య శాసన్యం శ్రీ దన్దనాయకరితి
107. శ్రీ జోగినాయకః 188 అజ్ఞప్తి న్నకామో రాచియ పెద్దేరి తనయ
భీమనభట్టః కత్తే యోషా కావ్యానామగి శాసనలేఖకః జోన్పా
108. వాయుకః.

37. అనుష్టుపు. 38. దానకాలము. 39. శాసనకర్త. 40. లేఖకః.

షరా:—ఈ ముమ్మడి భీమ విమలాదిత్యునిచే అష్టమ వర్ష సింహ మానమునందు (క్రీ. శ. 1018 సెప్టెంబరు) వజ్జియ ప్రెగ్గడకు దానమిచ్చిన 'రణసింహాన్ది'—ఈ సిరిపోడిపూన్దికి సరిహద్దు గ్రామమని ఋజువైనది.

ఇవిరెండును తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో ఆలమూరు తాలూకాలోనివే.

1. సిరిపోడిపూన్ది=చిలకలపూడి. 2. రణసింహాన్ది=నవాబుపేట.

మృత్యోర్నా

శ్రీ నూతలపాటి గంగాధరం

సరే,

నీ మాటకే వస్తాను !

ఈ పాత్రను పగలేసి

ఈ యాత్రను తగలేసి

దీపాన్ని మలిపేసి

దేశాన్ని వదిలేసి

ఎక్కడికి వెళతావు?

ఎక్కడికి వెళ్ళినా

ఈ అప్పులు నిన్ను వదిలవు

ఈ దెప్పులు మానవు

ఈ కలత మారిపోదు

కన్నీళ్లు ఆరిపోవు

నీ నీడ నిన్ను వదిలిపెట్టదు.

గుండెలో చెమ్మ ఉన్నంతకాలం

చుట్టూ అప్పులు ఉండకపోవు

కండలో బలం ఉన్నంతకాలం

దెప్పులు రేగక మానవు

బ్రతుక్కి ఒక ఆశయం ఉన్నంతకాలం

వెనక కలత మెదలక పోదు

కంటి చివర కరుణ ఉన్నంతకాలం

కన్నీళ్లు తిరుగక పోవు

నీలో దీపం వెలుగుతున్నంతకాలం

నీ వెంట నీడ ఉండక పోదు.

మట్టినుండే పుట్టింది మాణిక్యం
బురదనుండే విరిసింది పంకజం
మట్టినుంచి పుట్టిన మనం
మణిదీపాల్లా ప్రకాశించాలి.
పంకంనుంచి పుట్టిన మన బ్రతుకులు
పద్మాల్లా విరిసి పరిమళం వెదజల్లాలి.

నిరాశతో ఉన్నారుమని కూలబడితే
మళ్ళీ నరకంలోకే నీ పయనం.

ఈ దారి వద్దనుకుంటే

గోదారే శరణ్యం.

నీ కంటే తక్కువ వాళ్లున్నారు

వాళ్లా బ్రతుకు తున్నారు

వాళ్లంతా నీతో నడవాలి.

నీకంటే అధికులున్నారు

నువ్వు వాళ్లతో పోటీపడాలి.

కంటిలో నలుసు పడిందని

కంటినే పొడుచుకుంటామా ?

పంటికి రాయి తగిలిందని

పరమాన్నం పారేస్తామా?

పురుగు అడ్డు వచ్చిందని

పువ్వును వాసన చూడ్డం మానేస్తామా?

చెయ్యి కాలిందని

పొయ్యిని ఆర్పేస్తామా?

నుయ్యి దూర మని

నీళ్లు త్రాగడం మానేస్తామా?

మంచి ఉన్నచోటే చెడ్డ ఉంది

పంట ఉన్న చోటే కల్లు ఉంది

కష్టం వెనకే సౌఖ్యం ఉంది

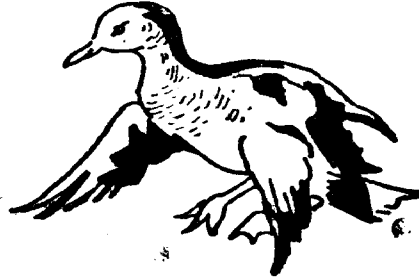
ఈ అమావాస్యే నిజంకాదు

పున్నమి వచ్చి పువ్వులు పూయకపోదు.

మృత్యోర్మా

శిలను ఉలితో మలిస్తేనే
శిల్ప మవుతుంది.
నేలను పదునుచూచి దున్నితేనే
నిండుగా పండుతుంది.
పూలను నూలుతో గుచ్చి కూరిస్తేనే
మాల అవుతుంది.
అగ్నిలో కాల్చి కొట్టితేనే అవరంజి
ఆభరణ మవుతుంది.

బాధల పాదుల్లోంచే
సౌఖ్యం విత్తులు అంకురిస్తాయి.
రేపు సుఖించడానికి
ఇవాళ కష్టపడాలి.
రేపు జీవించడానికి
ఇవాళ మృత్యువునైనా ఎదుర్కోవాలి.

ఆధునిక నవల : అధీరనాయకుడు

శ్రీ ఆర్. ఎస్. సుదర్శనం

క్రథకూ కావ్యానికి నాయకుడు ఉంటాడు. కావ్య భేదమైన నవలలోనూ నాయకుడు ఉంటాడు. సాంప్రదాయకంగా నాయకుణ్ణి ధీరోదాత్తుడు, ధీరలలితుడు, ధీరశాంతుడు, ధీరోద్ధాతుడు అంటూ కావ్యంలోని రసాన్నిబట్టి, పాత్రగుణగణాల్నిబట్టి విభజించారు. ఇందులో నాయకుడికి 'ధీర' లక్షణం సామాన్యమైనదిగా గ్రహ్యం. ఇంగ్లీషులో నాయకుడు, 'ధీరుడు' అన్నరెండు పదాలకూ అభేదాన్నే పాటిస్తూ, 'హీరో' అన్నారు. నాలుకేతిహాసముల తర్వాత పుట్టిన ప్రక్రియ అయిన నవల. జీవితాన్ని విస్తృతంగా, విపులంగా ప్రతిబింబిస్తూ వచ్చింది. నాలుకేతిహాసాల్లో కేవలం రాజు, తత్తుల్యదూ మాత్రమే నాయకుడుగాఉంటే నవలలో సామాన్యుడు నాయకుడయ్యాడు. సామాన్యుని సాంఘిక జీవనం, సాంసారిక జీవనం, ఆతని కష్టసుఖాలూ ఇతివృత్తం అవుతూ వచ్చాయి. కాని ఈ సామాన్యునిలోనూ 'ధీర' గుణం ప్రధానంగా కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. వీరేశలింగంగారి 'రాజశేఖరుడు' మొదలుకొని ఉన్నవారి 'రామదాసు'గాని, విశ్వనాథవారి 'ధర్మారావు'గాని ధీరగుణం కల్గిఉన్న నాయకులే. ఆంగ్ల సాహిత్యంలో డిక్కెన్స్, హార్టీల్ నవలల్లో పేదవారి జీవితం, కడగండ్లు, సాంఘిక దురవస్థలూ విస్తృతంగా చిత్రింపబడినా, ఆ నవలల్లో నాయకులు కూడా 'ధీర'గుణం కలిగి ఉన్నవారే. ఎదురైన విషమపరిస్థితుల్లో నిలిచి, సాధించి, జయించి బయటపడినవారే. అలా బయటపడక ఒకవేళ మరణించినా 'ధీర'గుణాన్ని నిలుపుకున్నవారే. షేక్స్పియర్ విషాదాంతనాటకాల్లోలాగా. లేక సోతే దృఢమైన వ్యక్తిత్వాన్ని నిరూపించుకున్నవారే. ఇలా ధీర నాయక లక్షణం నవలల్లో సాధారణంగా కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. అందుకు విరుద్ధంగా 'అధీరు'

డైన నాయకుణ్ణి చిత్రించిన ఆధునిక నవలల్ని గురించే యీ ప్రస్తావన. ఇంగ్లీషులో అధీరుడైన నాయకుణ్ణి 'అంటి-హీరో' (anti-hero) అని వ్యవహరిస్తున్నారు.

తెలుగు నవలల్లో అధీర నాయకుణ్ణి చిత్రించిన మొదటినవల విశ్వనాథవారి 'చెలియలికట్ట'. ఇందులో రంగారావు నాయకుడు. పదినేగారైన రత్నా వళిని లేవదీసుకొనివెళ్ళిపోతాడు. అతనిలో మొదట్లో కనిపించే సాహసం, క్రొత్తబాల తాలూకు చైతన్యం తర్వాత కన్పించదు. అది కేవలం యావనోద్వేగం తాలూకు ఆభాసమే తప్ప వ్యక్తిత్వ లక్షణం కాదని తర్వాత రుజువువుతుంది. ప్రేమనుగూర్చి, వ్యక్తిస్వేచ్ఛనుగూర్చి అతడు అరుపు తెచ్చుకున్న క్రొత్త ఊహలకు అతని వ్యక్తిత్వంలోగాని, బుద్ధి నైశిత్యంలోగాని ఆధారమూ, అలంబనమూ లేవు. అందుకే సాహసం చేసిన తరువాత కర్తవ్యం తెలిసి మూఢునిలా ప్రవర్తిస్తాడు. ఈ నాయకుని ఆధీరతకు ప్రతిగా నాయక రత్నావళిలోని ధీరత్వము, బుద్ధి నైశిత్యమూ వికాసంచెంది ప్రకాశిస్తాయి. రత్నావళి వ్యక్తిగా స్వధర్మాన్ని త్వరలో నిర్ణయించుకొంటుంది. ఆమెలో స్వధర్మపరిణామం వైరాగ్యంగా, నిస్సంగత్వంగా పర్యవసేస్తుంది. రంగారావుకి ఈ ఆధ్యాత్మిక యాత్రతో సంబంధం లేదు. యాంత్రికంగా నైమిత్తిక జీవితం గడుపుతూ ఉంటాడు. కాని ఈ అధీర నాయకునిలో మనం ఏవగించుకోవలసిన గుణాలేమీ కనిపించవు. రంగారావు దుష్టుడు కాదు. సోమరికాదు. కఠినమనస్కుడుకాదు. వ్యసనలోలుడు కాదు. నగలు 'మనిషి.' క్రొత్త ఆలోచనలు చేసి, క్రొత్తపుంతలుతొక్కి కర్తృత్వం వహించే శక్తి

యుక్తులు అతనిలో మృగ్యం. కాని భీరువుమాత్రం కాదు, మనం జాలిపడవలసిన పాత్ర. మొట్టమొదట అతనుచేసిన సాహసం ఒకతాత్కాలిక ప్రేరణమీద జరిగింది. కొన్ని సూతన సిద్ధాంతాలు, పుస్తకాల్లో చదువుకొన్నవి, ఆ ప్రేరణకు కారణమయ్యాయి. తర్వాత ఆ సిద్ధాంతాల లోటుపాట్లను గూర్చి అతను పట్టించుకోనేలేదు. జీవితానికి తల ఒక్కాడు. ఇలా బాహ్యప్రేరణకు ఒక్కదెబ్బతో లొంగిపోయి, దాన్ని ఏవిధంగానూ స్వధర్మంతో సమన్వయం చేసు కొనే వెరవులేక, అర్థశూన్యమైన నైమిత్తిక జీవితం వెళ్లుబుచ్చడమే రంగారావు అధీర లక్షణం. ఇందుకు భిన్నమైన ధీరత మనకు రత్నావళిలో కనిపిస్తుంది.

కాల్పనికవాదం (Romanticism) మన సాహిత్యాన్నీ, చదువుకున్న యువతీయువకుల జీవితాన్నీ ప్రభావితం చేస్తున్న రోజుల్లో అది సంఘ సంస్కరణోద్యమంతో, స్వాతంత్ర్య స్పదేశీ ఉద్యమాలతో, హైందవ వ్యవస్థా పునరుద్ధరణోద్యమంతో భిన్న రీతుల్లో మేళవింపై సాక్షాత్కరించింది. కాల్పనిక వాదల తాలూకు ప్రేమమభూతిని వ్యక్తిస్వేచ్ఛనూ సంఘసంస్కరణతో ముడిపెట్టి తీవ్రమైన కలవరం పుట్టించినవాడు చలం. కాల్పనికవాదాన్ని హైందవ వ్యవస్థా పునరుజ్జీవనోద్యమంతో ముడిపెట్టినవాడు విశ్వనాథ. ఎవరి వైతే వారి కానందం. చలం యొక్క స్వచ్ఛంద ప్రేమ సిద్ధాంతాన్ని పరాస్తం చెయ్యడానికిగా విశ్వనాథ వ్రాసిన నవల 'చెలియలికట్ట'. ఈ నవలలో వివాహ వ్యవస్థయొక్క పారమార్థిక ప్రయోజనాన్ని, నిరూపించడం కంటే స్వచ్ఛంద ప్రేమసిద్ధాంతం యొక్క వైఫల్యాన్ని చిత్రించడమే ధ్యేయం. సాధారణంగా ఒక దృక్పథాన్ని లేక సిద్ధాంతాన్ని నిరూపించేందుకు ఆలంబనంగా కథగాని కావ్యంగాని వ్రాయబడుతవి. సిద్ధాంత దృష్ట్యా వ్యక్తికి ఏవి ఉత్కృష్ట గుణాలుగా పరిగణింప బడు తున్నాయో ఆ గుణాల్ని ప్రకాశింప జేసేందుకు ప్రధాన పాత్రల్ని తీర్చిదిద్దడం జరుగుతుంది. అందు వల్ల సాహిత్యంలో కథానాయకులందరూ ఆయా

విధాల్లో రులుగానే రూపొందుతారు. ఇది సాహిత్యంలో పూర్వంనుంచీ జరుగుతున్నదే. కాని దృక్పథాలు, సిద్ధాంతాలు, వాదాలు (isms) అనేవి సమాజంలో ఉద్భుతప్రచారంలో ఉన్నప్పుడు అవి వ్యక్తికి జీవితాన్ని దిద్దుకోవడానికి సహాయకారులుగాకాక వ్యక్తిని ఆకర్షించే, పట్టిపీడించే మోహినిపీశాచాలుగా తయారైన పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. ఈ సిద్ధాంతాలూ వాదాలూ ఇటు సంప్రదాయంనుంచీ వచ్చినవైనా, అటు సంస్కారంనుంచీ వచ్చినవైనా వ్యక్తికి, వ్యక్తి సుఖానికి, ధర్మానికి నీటితో సమన్వయం కుదరక పోవటం జరుగుతున్నది. అలాంటి పరిస్థితిని వ్యక్తం చెయ్యడంలోనే అధీరుడైన నాయకుడు సాహిత్యంలో సాక్షాత్కరిస్తున్నాడు. సంప్రదాయానికి, సమాజానికి ఎదురుతిరిగి కాల్పనికవాదసౌందర్యానుభూతిలో, వలపుమత్తులో స్వచ్ఛందంగా జీవితాన్ని తీర్చిదిద్దుకునే నాయకానాయకుల్ని చలం సృష్టించాడు. అలాగే సంప్రదాయాన్ని సమర్థిస్తూ దానికి ప్రాతినిధ్యం వహించే మంచిచెడ్డా పాత్రల్ని విశ్వనాథ సృష్టించాడు. కాని అటు సంప్రదాయంనుంచీ వెళియ్యే, ఇటు స్వచ్ఛందంగా జీవించలేక, ఎటువంటి వికాసమూ లేకుండా బ్రదుకుని స్తబ్ధంచేసుకున్న అధీరుడు రంగారావు. రంగారావు సిద్ధాంతాలతో పోరాటంనుంచీ విరమించుకున్న వ్యక్తి. అటువంటి పాత్ర విశ్వనాథ నవలల్లో అతనొక్కడే! మారుతున్న సమాజంలో అధీరత అతని విశిష్టత.

బెంగళీ రచయిత శరచ్చంద్రుని నవలల్లో సంప్రదాయంనుంచీ బయటపడనూలేక, అందులో యిముడనూలేక సుఖానికి మనశ్శాంతికి ధూరమై బాధపడి కృశించే అధీరపాత్రలు ఎన్నో కనిపిస్తాయి. కాని వాళ్లలోని అధీరతనూ, స్తబ్ధతనూ, ఆత్మ విశ్వాసాన్ని అమాయకత్వంగానో, మంచితనంగాగో, లేక భావనాత్మకప్రేమకోసం త్యాగంగానో తోపింపజేస్తూ, దాన్నీ ఒకరకం ధీరత్వంగా నిరూపించే ప్రయత్నం చేస్తాడు రచయిత. అందుకే ఆ నవలల్లో స్పష్టత లోపించి, పాత్రల్లో మూగబాధ కనిపిస్తుంది. నిజానికి అది వాళ్లలోని అధీరత.

గోపీచంద్ 'అనమర్తని జీవమూత్ర'లో సీతారామయ్య మంక అధీరనాయకుడు. తండ్రినుంచీ సంక్రమించిన వారసత్వం బరువుతో జీవితవరిస్థితుల్ని ఎదుర్కొనే వెరవులేక, తనకు కావలసిందేమిటో తనకే తెలిక మనోవైకల్యానికి లోనై అధీరుడుగా అస్తమించిన విషాదచరిత్ర సీతారామయ్యది. హేతువాద సిద్ధాంతాలకూ స్వేచ్ఛార్మలోనిండిన ఊహలకూ అనుగుణంగా జీవితం ఉండాలనే తాపత్రయం అలా లేదనే నిస్పృహ, సీతారామయ్యలోని అధీరతా లక్షణం.

విశ్వనాథశాస్త్రి 'అల్పజీవి'లో సుబ్బయ్యకు మనుష్యులంటే భయం. అతని పిరికితనానికి చిన్న తనంలో ఒకానొక సంఘటన కారణం. ఆ సంఘటన మనస్సుమీదవేసిన ముద్ర కారణంగా సుబ్బయ్య మనుష్యులతో వ్యవహరించే విధానమే ఒకతీరుగా రూపొందింది. ఎదుటివారెవరైనా ఎంతటివారైనా అడ్డుచెప్పకుండా ప్రవర్తించడంలో ఉన్నభద్రత అందులో మూల సూత్రం. పరిస్థితులు విషమించి, ఈ విధానం అతనికి పనికిరాకుండాపోయినప్పటి ఏర్పడి, సుబ్బయ్య భయం పరాకాష్ఠ చెంది, ఒక్కసారిగా పొంగిపల్లాడిన పాలలా, అంతర్హితం అయిపోతుంది. ఇలా భయం నుంచీ విముక్తిచెందిన అధీరునికి జీవితం క్రొత్త కాంతులతో కనిపిస్తుంది. నీతి, సంప్రదాయం, సమాజంవంటివి కేవలం నీతితెరలుగా, ప్రక్కకు ఒత్తి గిస్తే ఒత్తిగిలేవిగా కనిపిస్తాయి. కావలసింది వాటిని ప్రక్కకునెట్టే సాహసంమాత్రమే అని తోస్తుంది. జీవితాన్ని సిద్ధాంతాలకూ ఊహలకూ అతీతంగా అందు బాటులో ఉండేదిగా దర్శించగలుగుతాడు ఈ అధీరుడు. ఏదో ఒక దృక్పథం, లక్ష్యం, లేక విశ్వాసం తన న్యక్తిత్వంలో రూపొందటంద్వారా విజయాన్ని సాధించే ధీరనాయకుని విజయానికి భిన్నమైన విజయం ఈ అధీరనాయకునిది. పరిస్థితులు, అతని సంకల్ప రాహిత్యం కారణంగా, అతనికి ప్రసాదించిన విజయం సుబ్బయ్యది.

బుచ్చిబాబు 'చివరకు మిగిలేది' నవలలో కథా నాయకుడు దయానిధి కూడా అధీరుడే. దయానిధి స్త్రీలపట్ల అధీరుడు. వాళ్లంటే ఆకర్షణ, అవకర్షణ

రెండూ ఉన్నాయి దయానిధికి. దయానిధి జీవితంలో కాలానికవాదప్రేమసూత్రాలూ అన్వయించవు; సంప్రదాయ వివాహమూ ఫలించదు; దేశభక్తి మానవసేవ వంటి అదర్శాలూ అర్థరహితమే అవుతాయి. దయానిధికి చివరకు మిగిలింది: తను ఏకాకి, తన ఏకాంతాన్ని ఎవ్వరూ భగ్గుంచెయ్యలేరు. తనతో తను సమాధానపడక తప్పదు, అనే స్పృహ ఒక్కటే! సంప్రదాయానికి, సమాజానికి, సిద్ధాంతాలకూ అతీతమైన అస్పృశ్యమైన సత్యాన్ని మానవత్వంలో చివరకు మిగిలేదిగా సూచించడమే ఈ నవలలోని నాయకుని అధీరతయొక్క పర్యవసానం.

మారుతున్న సమాజంలో నిలువలు మారుతూ వస్తున్నాయి. స్త్రీవిమోచనోద్యమాలంటూ (Women's Liberation Movements) విదేశాల్లో ఉద్భుతంగా ప్రారంభమైన విప్లవంభాయలు మన సమాజంలోనూ ఉన్నాయి. ధీరుడైన భర్తకంటే అధీరుడూ అటబొమ్మాయిన భర్త సంసారాన్ని స్వర్గతుల్యం చెయ్యగలడన్న నవలలు తెలుగులో వచ్చాయి. ఆధునికనవలలో అధీరుడైన నాయకునికి స్త్రీరచయితలు వాళ్ల దృక్పథంనుంచీ పెట్టిన మెలిక (Twist) గా ఈ పరిణామాన్ని పరిగణించవచ్చు. కాని అటబొమ్మలో తోపించేది జీవలక్షణం ఒక్కటే. దానికి తిరుగుబాటు తెలీదు.

జీవితాన్నిగూర్చి సమాజాన్నిగూర్చి దృక్పథం గడచినయాభై ఏళ్లలో ఎంతో మారిపోయింది. వ్యక్తినిష్ఠమైన కాలానికవాదం ప్రభావం క్షీణించి, లుప్తమై, పర్సనిష్ఠమైన సామాజికవాదం ప్రబలతూ వచ్చింది. సాంఘిక ఆర్థిక వ్యవస్థ ముందు, సమూహం ముందు వ్యక్తి అల్పముగా కన్పించాడు. జి. వి. కృష్ణారావు 'కీలుబొమ్మలు' నాయకునిలో, కుటుంబ రావు 'బెదరిన మనుష్యులు'—నీతప్ప, రామమృతలో ఈ రకం అధీరతా లక్షణం గోచరిస్తుంది. ఈ పాత్రలలో కనిపించే చేతకానితనం, నిస్పృహ, బెదరు, సమాజంలో వారి ఆర్థిక స్థితినుంచి సంక్రమించినవే నని ప్రతిపాదన. ఆ స్థితినుంచి బయటపడే ధీరత

వ్యక్తులుగా వాళ్ళకు లేదు, ఎప్పుడూ రాదు, వ్యవస్థ మారినప్పుడే ఇటువంటి వాళ్ళ మారి మరో విధంగా ఉంటారు అని సిద్ధాంతం. విశ్వనాథశాస్త్రి 'అల్ప జీవి'లో ఈ ప్రతిపాదన సిద్ధాంతము లేవు. అక్కడ 'ఆత్మ న్యూనతా భ్రాంతి' అనే మనోవైజ్ఞానిక సూత్రం అన్వయింపబడి, ఒకానొక వ్యక్తిలో మార్పు మానసికమైనవిప్లవం దానికదే సాధ్యం అనే ప్రతి పాదన కనిపిస్తుంది. వ్యవస్థ మారితేతప్ప వ్యక్తుల్లో మార్పు సాధ్యమేకాదు అనే సిద్ధాంతాన్ని విశ్వనాథ శాస్త్రి సహా కొందరు రచయితలు ఇటీవల గట్టి పరచుకొన్నట్లు తోస్తున్నది. దాని ఫలితంగా అధీరు లైన పాతలను కేవలం వర్గవైతవానికి ప్రతినిధు లుగా చిత్రించడమో, లేక రాజకీయవిప్లవాకాంక్షనే మనిషిలోని ఉత్తమ ధీరత్వంగా పోషించడమో జరుగు తున్నది. దీనివల్ల రాజకీయాలకు మేలు జరగవచ్చు కాని, సాహిత్యానికి వ్యక్తుల్లో నిజమైన మానసిక విప్లవానికి దోహదం జరగడం సందేహాస్పదమే.

వ్యక్తిలో మానసిక విప్లవం అంటే అర్థం పది మందీ ఆలోచించే దానికి తమ భిన్నంగా ఆలోచించడమే. ఒక వర్గం మరొక వర్గంమీద లేవదీసే తిరుగుబాటు రాజకీయ విప్లవం అవుతుంది. తద్వారా ఆ వర్గంలో ఒకడైన వ్యక్తి ఆలోచనలో వచ్చే మార్పు ఆ వర్గం వారందరికీ సామాన్యమైనదిగా వుంటూ, అది అతని లోని సామాజిక-రాజకీయ చైతన్యంలో మార్పు మాత్రమే అవుతుంది. అంటే కొన్ని ప్రయోజనాల కోసం తనవర్గంవాళ్ళతో ఏకీభవించి అనుసరించే (conformist) ఆలోచనా విధానమేతప్ప, ఆ పదిమందీ ఆలోచించే దానికి భిన్నంగా ఆలోచించి నిలబడడం కాదన్నమాట. ఆలోచనలో అటువంటి వ్యక్తిగత మైన తిరుగుబాటుకీ, ఈ నిత్యసూతనమైన మాన సిక విప్లవానికీ సామాజికవాదంలో అవ కాశమూ, గుర్తింపూ లేనేలేదు! పైగా ఆంక్ష ఉంది! వ్యక్తి సర్వస్వతంత్రుడు, అతనికి సమా జంతో సంబంధం ఏమీలేదు, అనేది కాల్యనిక వావా

అమృతాంజన్ గ్రేప్ మిక్చర్

పాప ఆరోగ్యానికి, సంకోచానికి దివ్యమృతం.

అజీర్ణం, వాయువు, కలతనిద్ర, వాంతులు, విరేచనాలవంటి బాధలు వెంటనే తగ్గిపోతాయి.

ఆకలి, జీర్ణశక్తి బాగా ఉంటాయి.

పాపాయి ఆరోగ్యం బాగుపడుతుంది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్

FDS AG 1460 TEL

నికి పరాకాష్ఠ అయితే, వ్యక్తి సమాజశరీరంలో ఒక అవయవం మాత్రమే, అలానికి ప్రత్యేక చైతన్యం అంటూ ఏమీలేదు, ఉండటానికి వీలేదు, అనడం సామాజిక వాదం యొక్క మూలసూత్రం. ఈ రెండు సిద్ధాంతాలనీ యథాతథంగా అంగీకరించకపోవడం, రెండింటిలోనూ కొంత సత్యం ఉన్నదని అంగీకరించడమూ, మానవునికి వ్యక్తిగా, సామాజికునిగా రెండువిధాలా క్షేమం అని తోస్తుంది! అసలు మానవునిలో జీవలక్షణం అనేది అతనిలోని వ్యక్తి—సమాజానికేమధ్య నిత్యమూ జరిగే సంఘర్షణ అని తోస్తుంది. ఈ సంఘర్షణకు స్వస్థిచెప్పి ఏ ఒక్కదానికో పట్టుంగట్టే పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు, మనిషి అటు ఉన్నాది (మార్క్సికయోగి) అయినా అవుతాడు; ఇటు జీవచ్ఛవమైన బానిస అయినా అవుతాడు. 'విప్లవం', 'తిరుగుబాటు' అనేది ప్రతివ్యక్తిలో సమాజానికి—వ్యక్తికీ జరిగే సంఘర్షణ, అటు—సోలూ' అది ఉండటమే జీవలక్షణం. దానికి పర్యవసానం ఉండరాదు, ఉంటే వ్యక్తిగా మృతి. ఈ సత్యాన్ని నేడు రచయితలు విస్మరించే దోరణి ఉన్నందువలననే వారి సాహిత్యసృష్టికూడా జీవలక్షణం కోల్పోయే ప్రమాదం ఉన్నది. |

వ్యవస్థ మీద, సామూహిక విశ్వాసాలమీద, వ్యక్తి ప్రతియుగంలోనూ తిరుగుబడుతూనే ఉన్నాడు. ఆ తిరుగుబాటులో ప్రాణాలివ్వడం, ఆత్మబలిపంటిని ధీరత్వానికి చిహ్నాలు. ఏసుక్రీస్తు, సోక్రటీస్, గాంధీ మంటివారు చేసిన ప్రాణత్యాగం మనకు విలువైనదిగా తోస్తుంది. ప్రకాశంవంతులు బ్రిటిషువారి తుపాకుల ముందు రొమ్మువిరిచి నిలబడటంలో ఈనాటికి చెప్పుకునేంత ధీరత్వం కనిపిస్తుంది. కానీ ఇటీవల హిరోషిమా, వియత్నాం, బంగ్లాదేశ్ వివరీతాలను తలచుకుంటే మారినయుగలక్షణం మనకు బోధపడు

తుంది. మనుష్యులు ఈగల్లా, దోమల్లా చంపబడే పరిస్థితుల్లో వ్యక్తి ప్రాణత్యాగానికి విలువ, ప్రయోజనం ఏమున్నది? నేడు కొన్నిదేశాల్లో ఏర్పడిన సామాజిక పరిస్థితుల్లో, ప్రభుత్వ వ్యవస్థల్లో ధీరునికంటే అధీరుడే ప్రయోజకుడుగా కనిపిస్తాడు. విశ్వాసాల కోసం ప్రాణత్యాగంచేసేవారిని మారణహోమం చేయడానికి అటు విప్లవ సైన్యాధిపతులు, ఇటు నియంతలూ సిద్ధంగా ఉన్న రోజుల్లో ధీరునికంటే అధీరునికే బ్రతికే అవకాశం, అందువల్ల విలువ ఎక్కువ. కాని కేవలం ఏదోవిధంగా బ్రతికడమే 'విలువ' అని పించుకోదు. ఇక్కడ తప్పనిసరియ్యే స్తబ్దజీవితానికి ఒక అర్థం ఉంటుంది.

తెలుగు నవలల్లో అధీరనాయకుల్నిగూర్చిచేసిన సై చర్యలో స్తబ్ధత, నిష్పృహ, కర్తృత్వ విహీనత, సంకల్పరాహిత్యం, అధీరతా లక్షణాలుగా విశ్లేషించాం. ఇవన్నీ రంగారావు, సీతారామయ్య, సుబ్బయ్య, దయానిధి క్రమంగా వివాహవ్యవస్థకు, హేతువాదానికి, జైర్హత్యానికి, దాంతత్య ప్రేమకు ఎదురుతిరిగడం మూలంగా సంభవించినవే. ఈ సాత్రల వ్యక్తిత్వం, తిరుగుబాటు, క్రొత్తసిద్ధాంతాలను నిరూపించే ధీరతగాకాక వారి 'అధీరత ద్వారానే ప్రకటితమయింది. 'కీలుబొమ్మలు' లోని నాయకుడుగాని, సీతప్ప రామమ్మలుగాని అటు వంటి 'అధీరులు'కారు. వాళ్లు దేశానికి ఎదురుతిరిగలేరు, వ్యతిరేకంలేరు. వాళ్లు కేవలం సామాజిక శక్తులు నిర్మించిన కీలుబొమ్మలు. వాళ్లలో శ్రమ వంతమైన స్తబ్ధతకాని మరొకటికాని లేదు. ఇలాంటి మనుష్యులే నియంతృత్వ వ్యవస్థకు పనికివచ్చేవాళ్లు. వీళ్లలో జీవలక్షణమైన ప్రతిఘటన ఏకోశానా కనిపించదు. అందువల్లే వీరి అధీరతకు మానవత్వం దృష్ట్యా విలువలేదు. ఎందుకంటే వీరిద్వారా మానవ చరిత్రకాని, సమాజంకాని ఆలించేదేమీ ఉండదు.

తిక్కన అనువాదసరణి

శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు

“తిక్కన అనువాదసరణి — అంబోపాఖ్యానము”
(భారతి, అగష్టు 1971) అన్న నా వ్యాసంలో
వ్యాస భారతాన్ని చాలా సంక్షేపించడం వలన తిక్కన
రచనలో కావ్యపుష్పి చాలా తగ్గింది అని ప్రతిపాదించాను. నా అభిప్రాయాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ నవంబరు
భారతి సంచికలో శ్రీ శింగనమల్ల రాధాకృష్ణయ్య
గారు ‘మహాకవి తిక్కన—కవితారీతులు’ అన్నవ్యాసం,
శ్రీ సంవత్సరమారగారు ‘అంబోపాఖ్యానం—తిక్కన
రచన’ అన్న వ్యాసం రచించారు. వీరిరువురి అభిప్రాయాలనూ ఈ వ్యాసంలో నేను పరామర్శిస్తాను.

ఈ రెండు వ్యాసాలలో ప్రధానమైన అభిప్రాయం — ఈ ఉపాఖ్యానం కవి కథనంకాదు, భిష్ముడు దుర్యోధనుడికి రాజసభలో చెబుతున్నది కనుక ఆ పరిస్థితికి అనువుగా అవసరమైనంత మేరకు తిక్కన సంక్షేపించాడు, ఇలా సంక్షేపించడం గొప్ప రచనాశిల్పం—అని.

కాని మహాభారతం యావత్తూ వైశంపాయ నుడు జనమేజయునికి చెబుతున్నట్లు సూతుడు శౌనకాది మునులకు చెప్పినదే. మహాభారత యుద్ధం వర్ణన అంతా సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునికి చెప్పినది. మరి, వాడన్ని బాణాలు వేశాడు, వీడన్ని బాణాలు వేశాడు అంటూ విపులంగా ఎందుకు వర్ణించబడినట్టా? మహాభారతంలో ప్రతి ఉపాఖ్యానమూ ఒకరు ఇంకొకరితో చెప్పినదే తప్ప అన్యం కానరాదు. మార్కండేయుడు ధర్మరాజుకి రామోపాఖ్యానం, సావిత్రిపాఖ్యానం చెబుతాడు: ఎర్రన ఈ రెండు ఉపాఖ్యానాలనీ అట్టే సంక్షేపించకుండా చక్కగా ఆంధ్రీకరించాడు. సావిత్రిపాఖ్యానంలో—

‘చిత్తంబున బైకొనియెడు
సుత్తల మడచుచును ముఖ పయోరుహమున ద

ల్కొత్తెడు వెడనవున (బియు
చిత్తం బిగురొత్త జనియె జెలువ యడనికిన్.’

ఇట్లా దంపతులు మందగమనంబున నరిగి
పరిసరారణ్యంబు దరియం జొచ్చి రవుడు.

కమనీయ కమలినీ కల్లోల వీధుల
గదలు రాయంచల గతుల యొప్పు
బహుపుష్పవల్లవప్రకరచిత్రములై
తనరారు తరు లతా తతుల సొంపు
మకరంద రసపాన మదవిలంబులై
క్రాలెడి యెలదేటి గముల యులివు

బరిపక్వ మంజుల ఫలరసోద్దతములై
పలుకు రాచిలుకల పలు రపంబు
బ్రియుడు వేరవేర ప్రీతిమై జూపుచు
జెప్పుచును జనంగ జిగురుబోడి
గనుచు వినుచు నిర్వికార సల్లాప మిం
పార నతని తెరగు సరయుచుండె.’

(అం. మ. భా. ఆర. 7. 211—13)

అన్న ఎర్రన రచనలో వర్ణనా నైపుణికి, మనోవిశ్లేషణకి మధురమైన మాటల కూర్పుకి మనం పరవశిస్తాం. కావ్య రచన అంటే ఇది. అంతే గాని, మార్కండేయుడు ధర్మరాజుకి ఈ వర్ణన అంతా గణయతిప్రసాలు కూర్చుకొని చేశాడే? అని మనం ప్రశ్నించం. ఈ ఉపాఖ్యానకథనానికి సావిత్రీచరిత్రంలోని నీతే ప్రధానం కాబట్టి అది మాత్రం చెప్పాలి, ఈ వివరాలన్నీ అనవసరం అని మనం అనం.

సాహిత్యం వాస్తవజగత్తుకి అతీతమైనది. సాహిత్యంలో మనోవిశ్లేషణకాని, వర్ణనకాని, రెండూ కాని ముఖ్యం. అందుకొరకు శ్రవ్యకావ్యాలలోనూ దృశ్యకావ్యాలలోనూ కవులు వాస్తవికతకు అతీతంగా

రవిస్థారు, అలా రచించడం అవసరం. లేకపోతే లోకంలో మామూలుగా జరిగే వాటికీ సాహిత్యంలో చూపబడిన వాటికీ ఏమీ అంతరం లేకపోతుంది. ఉదాహరణకి అనర్హరాఘవ నాటకంలో తాటక వర్ణన ఇలా ఉంది —

‘నిర్మజ్జచ్ఛకురంతర్భుమదతి
కపిశ్చ కురతారానరాస్థి
గ్రంథిం దంతాంతరాలగధిత
మవిరతం జిహ్వయాఘట్టయంతీ
ద్వాంతేఽపి వ్యాత్త వక్త జ్వల దనల శిఖ
జర్జరే వ్యక్తకర్మా
నిర్మాంతి గృధ్రౌఽడిం
దివ ముసరి పరిక్రీడతే తాడకేయమ్.’ (2.54)

(లోతుకు పోతున్న కళ్లలో తిరుగుడు పడుతున్న భయంకరమైన కపిశవర్ణం కల తారకలు కలిగి, కోరల మధ్య ఉన్న మనుష్యస్థిగ్రంథిని నాలికతో ఆడిస్తూ, వివృతవదనంలో జ్వలిస్తున్న అగ్నిశిఖచేత అంధకారం పటాపంచలు కావడంవలన తాను చేస్తున్న కృత్యాలు కనిపిస్తూ ఉండగా, అకాశంలో గర్జనలె రోదంగా ఈ తాడక క్రీడిస్తున్నది)

ఈ వర్ణన చేసినవారు భయభ్రాంతులైన తాపసులు. ఉన్నదున్నట్లుగా రచించాలంటే ఇక్కడ భయంతో పారిపోతున్న మునులని వెంట తరుముతున్న తాటకని రంగంమీద ప్రవేశపెట్టాలి. కాని అలా చేస్తే నాటకప్రదర్శనలో గందరగోళం జరుగుతుందితప్ప తాటక భయంకరత్వాన్ని సామాజికుడు అనుభవించలేడు. కనుక ఇక్కడ ఈ వర్ణన అవసరం. శవ్యకావ్యంలో కవి ఇంకా ఎక్కువ స్వాతంత్ర్యం తీసుకొని వర్ణనాదులు చేస్తాడు, కౌరవ పాండవ సైన్యాలని అలా నిలుచోబెట్టి కృష్ణునిచేత భగవద్గీతోపన్యాసం చేయిస్తాడు కవి. ఇందులో అవాస్తవికత స్పృశమే. కాని భగవద్గీతలోని భావగాంభీర్యానికీ, ఆలోచనలఔన్నత్యానికీ మనం ముగ్ధులవుతాం. అంతేతప్ప ఆ సన్నివేశంలో వాస్తవికతలేదని శిల్పం లేదని ఆక్షేపించం.

అందుచేత భీష్ముడు సభలో చెప్పడంవలన ఈ కథని అవసరమైన మేరకు సంక్షేపించడమే

యుక్తం, అదే గోపకావ్యశిల్పం అనడం పొరపాటు. అప్పుడు ఆ మాత్రం వివరాల్పేనా ఎందుకు చెప్పాలి అన్న ప్రశ్న వస్తుంది. ‘కథాకాలక్షేపార్థమో లేక వినోదకాలక్షేపార్థమో సమావేశమైన సభ’ కాక ‘కదనకుతూహలంతో యోగిరెగిరిపడే రాజన్యుల సభలో’ భీష్ముడు తొంభై ఏడు పద్యా లెట్లా గడగడ వఠించగలిగాడు? ప్రయోజనం దృష్టితోనే ఈ ఉపాఖ్యాన్ని రచించవలసివస్తే ‘ఆ శిఖండి పూర్వం (స్త్రీ, ఇప్పుడు పురుషుడు; అంచేత నేనతణ్ణి చంపను; అదంతా చాలా పెద్దగాథ, తర్వాత తీరికగా చెబుతాను’ అని మాత్రం ఇక్కడ భీష్ముడిచేత అనిపించి కథని దాటవేయవలసి ఉంది. కాని కావ్యరచన అలా ఎప్పుడూ ఉండదు కదా! కావ్యంలో కవి తానై చెప్పినా, పాత్రలచేత చెప్పించినా దానిలో కావ్య గుణాలు ఉండాలి. అంటే కావ్యంలో కవి చెప్పినా పాత్ర చెప్పినా కథనం ఒకేలాగ ఉండాలనికాదు. అవశ్యకత ఉండి, దానివలన పాత్రపోషణ జరిగితే పాత్రని బట్టి కథనంలో మార్పు ఉండవచ్చును. ఉదాహరణకి మయనభలో దుర్యోధనుడు భంగపడడం ముందు కవి వర్ణించాడు. తర్వాత దానినే దుర్యోధనుడు తన తండ్రికి వర్ణించి చెబుతాడు, ఈ రెండు కథలలోనూ కొంత వ్యత్యాసం ఉంది. ¹తండ్రికి పాండవుల మీద ద్వేషం తెప్పించే ప్రయత్నం దుర్యోధనుడి కథనంలో కనిపిస్తుంది. ఇలా ప్రయోజనాన్ని బట్టి కథనంలో మార్పు ఉండవచ్చును. ఇతివృత్త నిర్వహణంలో శిల్పం చూపవచ్చును. ఉదాహరణకి వాల్మీకి కాకాసుర వృత్తాంతం చెప్పడంలో చక్కని శిల్పం ప్రదర్శించాడు. ఇది చిత్ర కూటాశ్రమంలో జరిగింది. కాని సుందరకాండలో దీన్ని చెబుతాడు. ఈ కథని సీత రామునికి అభిజ్ఞానంగా హనుమంతునితో చెప్పి పంపుతుంది. కనుక ఈ కథని జరిగిన సమయంలోకాక, చెప్పవలసిన అవశ్యకత కలిగినప్పుడే చెప్పడం ఒకశిల్పం. రామ బాణం వెంట తగలగా కాకాసురుడు ముల్లోకాలూ తిరిగాడు. కనుక ఈ సంఘటన ముల్లోకాలలోనూ తెలిసినదే కావచ్చును. అందరికీ తెలిసిన దానిని అభిజ్ఞానంగా చెప్పడంలో ఉద్దేశమేమిటి? ² అంటే

1, 2 ఈ రెండు అభిప్రాయాలూ శ్రీ కాళూరి వ్యాసమూర్తిగారివి.

ఇక్కడ అభిజ్ఞానం కథకాదు; ఆ సన్నివేశంలో సీతా రాములకి మాత్రం తెలిసిన రహస్యప్రవర్తన ఈ కథ వ్యాసా సీత రాముడికి సందేశం కూడా పంపుతుంది. రాకు రవ్యంత అవకారం చేసిన ఒకకాకిమీద రాముడు రెండో ఆలోచన లేకుండా బ్రహ్మత్రం ప్రయోగించాడు. ఇప్పుడింత అవకారం చేసినా రావణుణ్ణి ఎందుకు ఉపేక్షిస్తున్నాడు—అని. అభిజ్ఞానంగా చెప్పిన రహస్య విశేషాలతో కూడిన ఈ కథని వాల్మీకి రెండుసార్లు చెప్పకుండా అవసరమైన చోటనే చెప్పడం కథనశిల్పం. కావ్యంలో ఉపాఖ్యాన నిర్వహణలో శిల్పం ఈ తీరున ఉంటుంది తప్ప కవి చెప్పిన వాటిలోనే వివరాలుండాలని, పాత్రలు చెప్పినవి టూకీగా ఉండాలని అనుకొనడం సారసాటు. కావ్యంలో కావ్యగుణా లెప్పుడూ కొరవడ కూడదు.

కనుక 'ఆ తరువాత సాఘ్య తిరస్కృత అయిన అంబా మనః పరిస్థితిని వర్ణించడం భీష్ముడి కనవసరం. ఆవిడ ఏ నిర్ణయానికి వచ్చిందో అది అవసరం' అన్న సంపత్కుమారగారి అభిప్రాయం యుక్తంకాదు. అలాగయితే అంతా అనవసరమే అనవలసి వస్తుంది. 'చని చనియవ్వలంది యిట్లని వితర్కించు' అని అయినా ఎందుకు వ్రాయాలి? 'సాఘ్యుడు తిరస్కరించగానే నన్ను చంపడానికి నిర్ణయించింది' అని భీష్ముడిచేత అనిపిస్తే చాలు— విషయం తెలియడానికి. కాని అలా వ్రాసేదానిని సాహిత్యం అనం.

భీష్ముడు స్వార్థపరుడై, దీనిలో నా తప్పేమీ లేదు, అంతా అంబాసాఘ్యుడే అని సభలో అందరినీ నిమ్మింపే ప్రయత్నంలో ఈ కథ చెప్పి ఉన్నట్లుతే అప్పుడు కథనంలో మార్పు ఉండవచ్చును. కాని భీష్ముడు మహానుభావుడు. జరిగింది జరిగినట్లు చెప్పాడు. కనుక తిక్కన సంక్షేపించడంవలన కావ్య గౌరవం లోపించిందే తప్ప కథనంలో ఏమీ శిల్పం ప్రదర్శితం కాలేదు,

'భారత కథ వ్యాసుని సమకాలికుల చరిత్ర. దాన్ని చారిత్రక దృష్టితో చెప్పుకుంటూ పోయాడు బాహుయణుడు. దాన్ని కావ్యదృష్టితో తెలిగించాడు కవిబ్రహ్మ. అంబ తపస్సుకు పూనుకొనడం, మునుల

చేత వారింపబడడం, హోత్రహానుడూ అకృత వ్రణుడూ రావడం వంటి సంఘటనలను వివరంగా చెప్పడంలో వ్యాసుని చారిత్రక దృష్టి స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది.' అన్నారు రాధాకృష్ణయ్యగారు.

సమకాలిక సమాజాన్ని వర్ణిస్తున్న మహా ప్రతిభావంతుడైన గొప్ప రచయిత ఎప్పుడూ రచనా శిల్పపు కట్టుబాట్లకు బద్ధుడై ఉండలేడు. పెను తుఫానువంటి అతని రచనావేశం ఈ బంధనాలని ఎగరగొట్టివేస్తూ ఉంటుంది. రామాయణ మహా భారతాలలో కథతో గాఢంగా అతకని కొన్ని సన్నివేశాలూ వర్ణనలూ చర్చలూ ఉన్నాయి. అవి ఆ కవుల ప్రతిభకే నిదర్శనాలు తప్ప రచనాశిల్పం లోపించడానికికాదు. War and Peace అన్న గొప్ప నవలలో టోల్స్టాయ్ ప్రధాన కథతో గాఢ సంబంధం లేని అనేక విషయాలు వివరించాడు. చరిత్ర శక్తులను చర్చించాడు. అతని రచనోద్దేశం అటువంటిది. ఆ చర్చలు ఆ నవల గొప్పతనానికి దోహదం చేస్తున్నాయి. వ్యాసభారతం ఉద్గ్రంథ మైందంటే పాత్ర పోషణ, కథాకథనం ఒకవత్తూ, దానిలో ఆలోడింపబడిన అనేక విషయాలు ఒక ఎత్తును.

అంటే ప్రస్తుత మహాభారతంలో ఉన్న ప్రతి నాక్కం శిరోధార్యమనీ, జైవిత్యసంయుతమనీ కాదు. అక్కడక్కడ మనకి నచ్చనివి ఉండవచ్చును. అనేక ప్రశ్నోత్తరాలతో గ్రంథం సంకీర్ణంగా పెరిగి పోయి ఉండవచ్చును. కాని రామాయణ మహా భారతాలలో సాధారణంగా మనకి గంభీరమైన జీవితతత్వ పారదృశ్యమైన ఆర్షవాక్కు మాటి మాటికీ ఖంగుఖంగుమని వినిపిస్తూ ఉంటుంది. రామాయణ మహాభారతాల గొప్పతనం ఈ వాక్కులలో మనం చూడాలి.

మూలంలో కొన్ని అనాచిత్యాలున్నాయనీ తిక్కన వాటిని పరిహరించాడనీ వీరిరువురూ వాదించారు.

'కి మర్థం భరత శ్రేష్ఠ
నైన హవ్యాః శిఖండినమ్.'

అన్న దుర్యోధనుడి మాటలలో అతని రాజసంతోషం చూస్తున్నదేగాని ఆరాటంకాదు, తిక్కన అనువాదంలో

ఆ రాజసాన్ని తొలగించి దుర్యోధనుడికి భీష్మునియందు కల గౌరవభావాన్ని ప్రదర్శించాడు' అని రాధా కృష్ణయ్యగారు వ్రాశారు. దుర్యోధనుడికి భీష్ముని యందు ఏ మాత్రం గౌరవభావం ఉందో ద్యూత సమయంలోనూ, గోగ్రహణసమయంలోనూ తెలిసినదే. శ్లోకం అంతా చదివితేతప్ప దుర్యోధనుని ఆరాటం తెలియదు.

'ఉద్యతేషు మథో దృష్ట్వా
సమరే ష్పితతాయినమ్.'

అన్న రెండో చరణం రాధాకృష్ణయ్యగారు ఉదాహరించలేదు.

సేనానాయకుడుగా అభిషిక్తుడైన భీష్ముడు పరమోత్సాహంతో ఉన్నాడని వేసు వ్రాసినదానికి ఉభయలూ భీష్ముడు పరనుసార్తికుడూ భాగవతోత్తముడూ అనీ, అదతనికి విషాదసమయంకాని ఉత్సాహ సమయం కాదనీ వ్రాశారు. యుద్ధం గురించి అతని వ్యక్తిగతమైన అభిప్రాయమేదైనా సర్వసేనాధిపత్యం వహించిన ఆ సమయంలో కౌరవ సైన్యానికి ప్రోత్సాహం కలిగించడం తన ధర్మం. అందుచేతనే

'మీటుగల రాజరథీకుల

నాటికి వేపుర వధింతు నరు శరములు నో

నాటి వడవైచు నంతకు

వేటాడెద ప్రతిబలంబు వీరుల నెల్లన్.

అట్లుగాక నా కయ్యంబు సేయు దివసంబులలోన.

పదివేల జంపగా నో

పుదు నేనను నెత్తికోలు పుట్టిన యది నీ

పదునొక డక్ష్మహేణులను

జదుదున నడిపింతు నెదిరి సైన్యము గలతున్.'

(4. 407—9)

అంటాడు. అనడమేకాదు; తొమ్మిది రోజులు పొడవే సైన్యాన్ని మారణంచేసి వారికి జయం అసాధ్యం అనిపింపజేశాడు. భీష్ముడు సార్త్తికుడూ పరమభాగవతుడేకాక మహావీరుడు కూడా. కనుక సర్వసైన్యాధిపత్యం వహించినప్పుడు తన పక్షానికి ఉత్సాహం కలిగిస్తూ తాను ఉత్సాహం పొందడంలో అనాచిత్యంలేదు.

'యద్వైవహి వనం ప్రాయాత్' అన్న శ్లోకంలో జ్ఞానిఅయిన భీష్ముడు మరణానికి భయపడ్డట్లు వ్యాసుడు రచించడంలో జైచిత్వంలేదు, తిక్కన దీనిని తొలగించాడన్నారూ—రాధాకృష్ణయ్యగారు. భీష్ముడికి కరిగినది భయంకాదు; జరిగినదానికి జరుగబోతున్న దానికి మనోవైకల్యం.

ఏతావతా వ్యాసభారతంలో ఉన్నదల్లా గుణవంత మనీ, కవిత్రయభారతంలో ఉన్నదల్లా గుణహీనమనీ నా ఉద్దేశంకాదు. కొన్నికొన్నిచోట్ల వీరూ బాగానే రచించిఉండవచ్చును. కాని అనేకదశాబ్దాలుగా వ్యాస భారతాన్ని సరిగా పరిశీలించకుండానూ, అసలు చూడ నైనా చూడకుండానూ, నన్నయ్య వాల్మీకి అంతటి కవి అనీ, కవిత్రయంమూలానికి మెరుగుపెట్టారనీ వ్యాసాలమీద వ్యాసాలూ, పుస్తకాలమీద పుస్తకాలు వ్రాసెయ్యటం, సభలలో ఉపన్యసించివెయ్యటం ఆంధ్ర సాహిత్యవేత్తలకి ఆనవాయితీగా ఉంటోంది. ఈ ఆన వాయితి మహాప్రవాహంలోపడి కొట్టుకుపోకుండా సత్యాన్ని సమీక్షించాలి. వ్యాసభారతం గొప్పతనాన్ని అర్థం చేసుకొనడం చాలా ఆవశ్యకం.

కంప్యూటర్

డా. విశ్వనాథ అరుణాచలం

1. ఉపోద్ఘాతము

కొండగుహలో మృగాలకు మల్లే నివసించేనాటి నుంచి మనుష్యుడు గణించడం నేర్చుకొన్నాడు. అతని దైనందిన అవసరాలిబట్టి చేతిలోని వ్రేళ్లను, ఇంకా అవసరమైతే కాల్లోని వ్రేళ్లను, గణించడానికి ఉపయోగించేవాడు. నాగరకత పెరిగినకొద్దీ అతడు గణించడంలో మార్పు, చేర్పు ఏర్పరచుకొన్నాడు. ఎంచడానికి చేతివ్రేళ్లు, కాల్వ్రేళ్లు చాలవని గుర్తించిన ఫలితంగా గణించడంలో గొప్పఅభివృద్ధిని సాధించినాడు.

గణితచరిత్ర పుటలను ఒక్కసారి త్రిప్పానుంటే మనుజుడు చాలాకాలంనుండి త్వరగా గణించేందుకు అవసరమయ్యే విధానాలను కనుక్కొంటూనే ఉన్నాడని తెలుస్తుంది. అవిచ్ఛిన్నంగాసాగే ఈ అన్వేషణలో ఎన్నో యాంత్రిక సాధనము లుత్పన్నము లైనాయి. ఇందు ముఖ్యంగా మనకు తెలిసినవి అబాకస్ (Abacus), సంవర్గమానపు పట్టీలు (Logarithmic tables), స్లైడ్ రూలు (Slide Rule), ఇవి ఆధునిక గణన యంత్రాలు. వీటన్నిటో అతిప్రాచీనమైనవి అబాకస్. ప్రపంచంలో అనేకదేశాల్లో చాలకాలంనుంచి ఈ సాధనాన్ని ఉపయోగించేవారని గణితచరిత్రకారులు అంగీకరిస్తారు. క్రీ. పూ. 2500 సంవత్సరములనాడే దీన్ని వాడేవారనుటకు ఆధారాలున్నాయి. సంవర్గమానాన్ని నేపీయర్ (John Napier; Ad. 1550—1617) ప్రవేశపెట్టినాడు. క్రీ. శ. 1614 లో నేపీయర్ ఈ పట్టీలను ప్రకటించి ప్రచారములోనికి తెచ్చినాడు. దాదాపు అదే కాలంలో స్లైడ్ రూల్ తయారైనది. కొంత రాఘవత్వమును ఉపేక్షించి

యాంత్రికముగా సంవర్గమానాలద్వారా గణనం చేయమే స్లైడ్ రూల్ ఉపయోగము. గణన యంత్రము (calculating Machine) చేతితోనో, విద్యుచ్ఛక్తితోనో పనిచేయుటకు అనుగుణమై అనేక విధములైన గణనములను జేయగల్గిన ఒక నూతన సాధనము. వందొమ్మిది, ఇరువదన శతాబ్దములలో ఎన్నో రకములైన గణనయంత్రము లుత్పన్నములైనవి. వీటన్నిటిలోకి పేర్కొన తగింది క్రీ. శ. 1890 లో హోల్లెరిత్ (Hollerith, Dr. Herman 1860—1929) నిర్మించిన — విద్యుదయస్కాంతముచే పనిచేయు — యంత్రము: దీనినుంచి ఉత్పన్నమైనదే నేటి కంప్యూటర్.

2. ప్రాచీనకాలంలో గణనము

రాతియుగపు మనుష్యులు కొయ్యచెక్కలపైన రాతిఫలకములపైన గుర్తులు (tally marks) వేసుకొంటూ వారికి అవసరమైన గణితమును నిర్మించుకొనేవారు. అర్థిక వ్యవహారమునకు, కాలగణనమునకు, వ్యాపారమునకు ఈ పద్ధతినే అనుసరించేవారు. మానవకార్యకలాపముల పరిధి పెరిగినకొలది, కాంక్షమేణ ఈ గుర్తుల పద్ధతి తృణింపబడినది. అనేకములైన పద్ధతుల లెక్కించవలసినప్పుడు ఈ గుర్తుల పద్ధతి చాలదు. అందువల్లనే అంకెలు అవతరించాయి మొట్టమొదట ఇవి ఈజిప్టులో ప్రారంభమైనదనటానికి చారిత్రక ఆధారాలున్నాయి.

1	11	111	1111	11111
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
111	1111	11111	111111	1111111
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
111	1111	11111	111111	1111111
(6)	(7)	(8)	(9)	(10)

పై చిహ్నములే మొదటి అంకెలుగా వ్యవహరింపబడినవి. ఈజిప్టుదేశస్థులు పాడవులను కొలవడం ప్రారంభించారు: పాడవులను కొలవడానికి తొలుత వారు సయోగించిన యూనిట్టు వారి ప్రభువు ఫారో (Pharaoh) మూర. ఫారోలు మారినప్పుడల్లా ఈ మూరల పరిమాణాలు మారుతూఉండటంవల్ల చివరకు వారికే ఈ పద్ధతి తృప్తికరంగా లేకపోయింది.

ఈజిప్టు ప్రవేశపెట్టిన అంకెలను సంస్కరించి రోమన్లు ఈ క్రింది సంఖ్యలను ప్రతిపాదించారు.

I	II	III	IV	V		
ఒకటి	రెండు	మూడు	నాలుగు	ఐదు		
VI	VII	VIII	IX	X		
ఆరు	ఏడు	ఎనిమిది	తొమ్మిది	పది		
XX	XXX	XL	L	LX	XC	C
ఇరువది	మప్పది	నలుబది	యాభై	అరువది	తొంబది	వంద
D	M					
ఐదువందలు	వెయ్యి					

ఈజిప్టు అంకెలకంటే రోమన్ సంఖ్యలు శ్రేష్ఠములే అయినప్పటికీ సంకలన వ్యవకలన భాగ ప్రక్రియలను నిర్వహించడం అతికష్టము.

ఉదాహరణము :

$$\begin{array}{r} \text{XXI} \\ \text{IX} \\ \hline \text{XXX} \end{array}$$

ఈ సంకలనంలో ఇరువదిఒకటి, తొమ్మిది కలసి ముప్పది అవుతుందనే పూర్వజ్ఞానం ఉండబట్టే సాధన సులభమయింది ప్రాథమిక గణిత ప్రక్రియలను రోమన్ అంకెలలో నిర్వహించాలంటే అనేక సూత్రాలను వ్రాయవలె నేమో! ఈ సూత్ర బాహుళ్యం చూచి చిన్నచిన్న గుణకార భాగహారాలు కూడా మనం చేసేందుకు జంకుతాము.

భారతదేశం దశాంశగణన పద్ధతిని ప్రతిపాదించింది. ఇది గణిత చరిత్రలో సువర్ణాక్షరములతో లిఖించవగిన అధ్యాయము. అనాడు అరబ్బులు వాణిజ్యకళలో ఆరితేరిన వారవటంవల్ల, అతిముఖ్య

మైన ఈ దశాంశగణన ఆవిష్కరణను తక్షణం గ్రహించి విద్యుత్తువలె సమకాలీన విజ్ఞాన ప్రపంచానికి ప్రసరింపచేశారు. అందువల్లనే కొందరు గణిత చరిత్రకారులు దశాంశపద్ధతిని హిందువులు, అరబ్బులు ఇరువురు కనుక్కొన్నారని, వీటిని 'హిందూ ఆరబ్బు' సంఖ్యలని పేర్కొంటారు.

దశాంశగణనంలోని విశిష్టత విశ్వవిదితము. సున్న అనే సంఖ్యను ఈజిప్టులుకాని, రోమన్లుకాని భావించలేదు. 'సున్న' మొట్టమొదట ప్రవేశించింది దశాంశ పద్ధతిలోనే. ప్రాచ్యులు అనాగరకులనుకొనే పాశ్చాత్యులు కొందరు 'గణిత శాస్త్రాభివృద్ధికి భారతీయులు ప్రసాదించింది 'సున్న'—అని శ్లేషలో ప్రస్తావించడం కూడా కద్దు.

స్థానముల విలువ, సున్న ఈ రెండు దశాంశ పద్ధతికి మూలస్కంధములు. ఇంతకుమునుపే పేర్కొన్నట్లు ఈజిప్టు అంకెలలోను, అంతకంటే శ్రేష్ఠమైన రోమన్ సంఖ్యలలోనూ ఈ రెండు అంశములు లేవు.

3. కంప్యూటర్లు—పుట్టు పూర్వోత్తరములు

విజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞులు నేటి యుగాన్ని అంతరిక్ష యుగం అంటారు. అంతరిక్షయుగంలో మనం ఎదుర్కొనే సమస్యలను సాధించేందుకు చిన్నచిన్న యంత్రములు నిరుపయోగములు. రాకెట్ గంటకు 8000 కిలోమీటర్ల వేగంతో ఎగసిపోతూ ఉంటే దాని గమనాన్ని షణ్ణక్షణానికి గుర్తించవలెనంటే, అది మానవ సాధ్యంకాదు. ఒక సెకండులో భూమిని ఏడు ప్రదక్షిణలు చేసే కాంతి కిరణ గమన వైఖరిని సమీక్షించడం, చంద్రమండలానికి వెళ్లే గగననౌకను సక్రమమైన మార్గంలో నడిపించడం, వ్యోమగాములతో సల్లాపించడం మొదలైన అతిమానవమైన ప్రక్రియలను నిర్వహించేందుకు అవతరించిన 'బ్రహ్మ రాక్షసి' కంప్యూటర్. యావద్భారత దేశంలోని ప్రజలందరూ ఒకరోజుంతా చేసే కార్యాన్నంతా ఒకే ఒక కంప్యూటర్ కొన్నిక్షణాల్లో చేసి ఊరకుంటుంది. అందువల్లే దీనిని 'బ్రహ్మరాక్షసి' అంటాము.

గణన విస్తర భీతిచేత గడవిన శతాబ్దములలో, ఈ శతాబ్ద పూర్వార్థములోనూ విజ్ఞాన పరిశోధకులు ఎన్నో సమస్యల్ని అసంపూర్ణంగా పరిష్కరించారు. ఉదాహరణకు - వెయ్యి అవ్యక్తరాశులుకల వెయ్యి స్వర సమీకరణాలను, కొన్ని నియమములు చెల్లినప్పుడు సిద్ధాంతరీత్యా సాధించవచ్చునని సులభంగా ప్రతిపాదించాము. కానీ ఒక ఉదాహరణను తీసుకొని సాధించేందుకు ప్రయత్నిస్తే గణనవిస్తరభీతిచేత మనం మొదటి రెండుమూడు పద్ధతుల్లోనే విసుగుచెంది మానేస్తాము. ఎందుకు ? సమస్య క్లిష్టమైనది కాదు. అయితే సుదీర్ఘమైన గణనప్రక్రియ నిర్వహించవలసి నందువల్ల. ఈలాంటి ఘట్టాలు ఎన్నో చూడవచ్చు-క్రీ. శ. 1946 కు ముందు జరిగిన విజ్ఞాన పరిశోధనలలో.

విజ్ఞాన పరిశోధకులు గణనప్రక్రియకు సహాయపడే యంత్ర మేదైనా ఉంటే ఎంతో ప్రయోజనకారిగా ఉంటుందని ఊహిస్తూనే వచ్చారు. ఈ ఊహలు క్రీ. శ. 1830 నుండి విజ్ఞాన జగ

త్తులో రేకెత్తినవని రూఢిగా చెప్పవచ్చు. చార్లెస్ బాబేజీ (Charles Babbage 1792-1871) చక్కని ఊహలతో ఒక గణనయంత్రాన్ని నిర్మించాలని అనేక సంవత్సరాలు ప్రయత్నించాడు. సమకాలీన సాంకేతిక సహాయము ఆశించినంతగా అందలేదు. (అభివృద్ధి చెందలేదు). కాబట్టి చార్లెస్ బాబేజీ ప్రయత్నాలు ఫలవంతాలు కాలేదు. దాదాపు ఒక శతాబ్దం తరువాతగాని బాబేజీ ఊహలకు రూపకల్పన కలిగే భాగ్యం ప్రాప్తించలేదు. 1946 లో ఒక ఎలక్ట్రానిక్ కంప్యూటర్ నిర్మాణమైన తరువాత కొల్లులుగా ప్రపంచమంతటా కంప్యూటర్లు విస్తరించినవి.

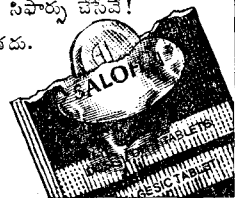
ఆధునికమైన కంప్యూటర్ నిర్మాణకార్యక్రమంలో అగ్రగణ్యాలుగా నిలచినవారు J. Presper Eckert అనే ఎలక్ట్రిక్ ఇంజనీయర్, John W. Mauchly అనే భౌతికశాస్త్రవేత్త. ఈ శతాబ్దిలో తలమానికమైన గణితశాస్త్ర మేధావులలో ఒకరైన John Von Neumann. క్రీ. శ. 1944 లో Eckert, Mauchly

అవును -
శాలోపెన్
బాధానివారిణి మాత్రం
తలనొప్పి, పూ, పంటినొప్పి,
ఒళ్లనొప్పులని
వెంటనే పోగొడాయి

శాలోపెన్ లోని ఔషధాలు దాక్షిణ్య సిఫార్సు చేసినవి!
శాలోపెన్ ఉన్నచోట బాధ ఉండదు.

ఇది అమృతంజన్ లిమిటెడ్ వారి
తయారించిన ఆని గుర్తు ఉంచుకోండి.

FDSASI664TEA

ఇరువురు, యుద్ధకార్యముల కుపయోగపడే ENIAC (Electric Numerical integrator And Computer) నిర్మాణం ప్రారంభించి 1945 లో పూర్తి చేశారు. ఇటువంటి యంత్రాన్ని గురించే 1944 లోనే John Von Neumann ఆసక్తి చూపి అంతకంటే చిత్రమైన కంప్యూటర్ను ఊహించాడు. తత్ఫలితంగా 1952 లో, కొంతమంది మిత్రులతో కలసి MANIAC 1 (Mathematical Analyser, Numerical Integrator And Computer) ని తయారు చేశాడు నాయ్మాన్. తరువాత ఎన్నో కంప్యూటర్లు తయారైనాయి. కంప్యూటర్లను ఉత్పత్తిచేసే ఫ్యాక్టరీలు ప్రారంభమైనవి.

4. కంప్యూటర్ లోని ప్రధానాంగములు

కంప్యూటర్లు రెండు రకాలు;

(1) అనలాగ్ (Analogue) కంప్యూటర్.

(2) డిజిటల్ (Digital) కంప్యూటర్.

ఒకానొక విజ్ఞానవేత్త సరదాగా అన్నమాటలు ఈ రెండింటి కార్యవిధానంలోని విభేదాన్ని స్థూలంగా వివరిస్తవి.

‘నీ ప్రియురాలి వంపుసాంపుల రేఖాకృతిని అనలాగ్ కంప్యూటర్ చిత్రిస్తే, డిజిటల్ కంప్యూటర్ వాటికొలతలను లెక్కిస్తుంది’.

రోమన్లు చేతివేళ్లను, కాలివేళ్లను ‘డిజిట్’ అంటారు. లెక్కించేటప్పుడు మొట్టమొదట వేళ్లను ఉపయోగించారు కాబట్టి అంకములకు డిజిట్ అనే పేరు సార్థకమైనది.

కార్లు, బస్సులలోఉన్న వేగమాపకాలు, ఇంధన మాపకాలు ఒకవిధమైన అనలాగ్ కంప్యూటరులే. కంప్యూటర్లు బ్రహ్మరాక్షసిలాగా పనిచేసినప్పటికీ అవి స్వయంగా ఆలోచించలేవు. మన ఆదేశాల ప్రకారం విశ్వసనీయంగా పనిచేసే సేవకులే కంప్యూటర్లు. కంప్యూటర్ పనిచేయాలంటే దాని కర్తవ్యమే భాష తోనే పనిని చెప్పవలె. ఈ భాషను కంప్యూటర్ ప్రణాళిక, ఫోర్ట్రాన్ (Fortran) అని వ్యవహరిస్తాము.

కంప్యూటర్లోని అనేక అంగములు చిత్రవిచిత్ర

సంక్లిష్టనిర్మాణకమలను పొందిఉంటాయి. ప్రతి అంగమును వివరించాలంటే ఒక గ్రంథమే వ్రాయవలసివస్తుంది. అందువల్ల స్థూలంగా కంప్యూటర్ లోని ప్రధానాంగములనుగురించిమాత్రం చర్చిస్తాము.

ఒక డిజిటల్ కంప్యూటర్లో ఐదు ప్రధానాంగము లుంటాయి;

(1) Input Unit

(2) Control Unit

(3) Storage Unit

(4) Arithmetic Unit

(5) Output Unit

(1) Input Unit: సమస్యను కంప్యూటర్ భాషలోనికి అనువదించి తత్పాధనకు మొట్టమొదట ఉపయోగించే విభాగము Input Unit. ఇది మనం ఇచ్చే సమస్యసామగ్రిని విద్యుత్ Impulse లుగా మారుస్తుంది.

(2) Control Unit: (i) లో తయారైన ఈ విద్యుత్ Impulse లను అసంఖ్యాకములైన తంత్రీమార్గాలలో వివిధయునిట్లకు ప్రసరింపచేసే నిభాగమిది.

(3) Storage Unit: కంప్యూటర్ బ్రహ్మాండమైన శక్తిని కలిగివున్నప్పటికీ దానికి స్వంతంగా ఆలోచించేశక్తిలేదని చెప్పాము. అయినా మానవాతీతమైన అఖండజ్ఞాపకశక్తి ఉన్నది కంప్యూటర్లకు. ఈ జ్ఞాపకశక్తి స్థావరమే స్టోరేజి యూనిట్.

(4) Arithmetic Unit: కంప్యూటర్ చేసే గణనములన్నీ Arithmetic Unit లో జరుగుతవి. సంఖ్యల ప్రాథమిక గణిత ప్రక్రియలన్నీ ఈ యూనిట్లోనే నిర్వహింపబడతాయి. ఈ తరంగా మంతా ద్వంద్వంశ (Binary) సంఖ్యలలో జరుగుతుంది.

(5) Output Unit : లెక్కించడమంతా పూర్తి అయిన తరువాత మనకు కావలసిన ఫలితాలను

విద్యుత్ Impulse లతో ఈ యూనిట్ తెలుపు తుంది. ఈ చిహ్నములను మళ్ళీ మన భాషలోనికి అనువదించుకొని సారాంశాన్ని గ్రహించవలె.

5. ద్వంద్వాంశ గణితము

కంప్యూటర్కు మనమిచ్చే అసమస్య సామగ్రి నంతా ద్వంద్వాంశ గణితములో ఇవ్వవలె. కంప్యూటర్కు సంబంధించిన టెక్నాలజీ బాగా అర్థం కావాలంటే ఈ ద్వంద్వాంశ సంఖ్యలను, భిన్నములను గురించి తెలుసుకొందాము. మనకందరికీ తెలుసు, అతిప్రాచీనకాలంలో మనుజుడు లెక్కించేందుకు తనచేతివేళ్లను ఉపయోగించినాడు. అందువల్లనే మనకు 0, 1, 2, 3.....9 అనే పది సంఖ్యలు రూఢి అయినాయి. ఈ పది అంకములతో అసంఖ్య కములైన సంఖ్యలవలెనాన్ని సృష్టించవచ్చు. అదృష్టవశాత్తూ, దురదృష్టవశాత్తూ మనిషికి పదివేళ్లు కాక పదునాల్గు వేళ్లుంటే బహుశః మనకు పదునాల్గు అంకెలు ఉండేవేమో! అట్లాగే రెండే రెండు వేళ్లుంటే రెండు అంకెలు మాత్రమే ఉండేవి. ఈలాంటి చిత్రమైన ఊహలు గణితజ్ఞులలో ఏనాటినుండో ఉన్నాయి. దాదాపు మూడువందల సంవత్సరాల క్రితం గాట్‌ఫ్రీడ్ లైబ్‌నిట్జ్ (Gottfried Leibnitz) రెండంకెల సంఖ్యాసరళిని ప్రవేశ పెట్టాడు.

దశాంశ గణనంలో ఒకట్లస్థానము, పదుల స్థానము, వందలస్థానము, వేలస్థానము.....అని అంకెలకు స్థానబలం ఉంది. 1438 అంటే 8 ఒకట్లు, 3 పదులు, 4 వందలు, 1 వెయ్యి కలిసిన సంఖ్య అని మనం అందరం ఎరిగినదే. ఈ పద్ధతి ప్రకారమే ద్వంద్వాంశ సంఖ్యలను నిర్మిస్తాము. దశాంశ సంఖ్యలలో ఏస్థానాన్నైనా 0, 1, 2,...9 అను అంకెలతోనే, ఒక్కొక్కస్థానాన్ని ఒకేఒక అంకెతో వింపుతాము. అట్లాగే ద్వంద్వాంశ సంఖ్యలలో ఏస్థానాన్నైనా 0, 1 అనే రెండు అంకెలతోనే నింపవలె.

435, 345, 543 లు ఒకే అంకెల సమితి [3, 4, 5] తో ఏర్పడిన సంఖ్యలైనప్పటికీ

అంకెల స్థానములలో (అమరీకలలో) వైవిధ్య మున్నందు వల్ల అవి వేర్వేరు సంఖ్యల్ని సూచిస్తాయి. అట్లాగే 1010, 1100, 1001 లు వేర్వేరు ద్వంద్వాంశ సంఖ్యల్ని సూచిస్తాయి.

1438 ని

10^3	10^2	10^1	10^0
1	4	3	8

అన్న పథకముద్వారా గ్రహిస్తున్నాము. అట్లాగే ఈ కొత్తసంఖ్యలను తదనుగుణమైన పథకముద్వారా గ్రహించవలె. ఉదాహరణమునకు

$$11 = \begin{array}{|c|c|} \hline 2 & 2^0 \\ \hline 1 & 1 \\ \hline \end{array}$$

కొబట్టి ద్వంద్వాంశ సంఖ్య 11, దశాంశ సంఖ్య 3 కు సమానము. 11 ను దశాంశముల్లో పదునొకండు అంటాము. ద్వంద్వాంశములలో ఒకటి ఒకటి అని చదువుదాము. పైన వివరించిన సూత్రాలను పాటించి ఈ క్రింది పట్టిని సులభంగా తయారు చేయవచ్చు.

ద్వంద్వాంశ సంఖ్యలు	ఉచ్చారణ	తత్సల్య దశాంశ సంఖ్య
1	ఒకటి	1
10	ఒకటి సున్న	2
11	ఒకటి ఒకటి	3
100	ఒకటి సున్న సున్న	4
101	ఒకటి సున్న ఒకటి	5
110	ఒకటి ఒకటి సున్న	6
111	ఒకటి ఒకటి ఒకటి	7
1000	ఒకటి సున్న సున్న సున్న	8
1001	ఒకటి సున్న సున్న ఒకటి	9
1010	ఒకటి సున్న ఒకటి సున్న	10
1011	ఒకటి సున్న ఒకటి ఒకటి	11
1100	ఒకటి ఒకటి సున్న సున్న	12

ఈలా దశాంశ సంఖ్యలకు సమానమైన ద్వంద్వాంశ సంఖ్యలను, ద్వంద్వాంశ సంఖ్యలకు సమానమైన దశాంశ సంఖ్యలను వ్రాయవచ్చు.

రెండు ఉదాహరణములు పరిశీలిస్తాము.

(1) దశాంశములలోని 18 ని ద్వంద్వాంశ సంఖ్యగా మార్చుట.

నిర్మాణము : 18 ని 2 తో గొలుసు భాగహారము చేయవలె.

$$\begin{array}{r} 2) 18 \\ 2) 9 \text{ — శేషము } 0 \\ 2) 4 \text{ — శేషము } 1 \\ 2) 2 \text{ — శేషము } 0 \\ 2) 1 \text{ — శేషము } 0 \\ \quad 0 \text{ శేషము } 1 \end{array}$$

శేషముల నన్నిటినీ చివరినుండి మొదటివరకు అమర్చితే 10010 ఏర్పడుతుంది—ఈ ద్వంద్వాంశ సంఖ్య దశాంశములలోని 18 కి సమానము.

ఉపపత్తి :

$$10010 = \begin{array}{|c|c|c|c|c|} \hline 2^4 & 2^3 & 2^2 & 2^1 & 2^0 \\ \hline 1 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline \end{array}$$

దత్తసంఖ్య దశాంశ సంఖ్యలలో ఒక 2^4 అనగా 16 ఒక 2^1 అనగా 2,

మొత్తము $16+2=18$ కి సమానము.

(2) 1110 అనే ద్వంద్వాంశ సంఖ్య ఏ దశాంశ సంఖ్యకు సమానము.

పథకం ప్రకారము :

$$1110 = \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline 2^3 & 2^2 & 2^1 & 2^0 \\ \hline 1 & 1 & 1 & 0 \\ \hline \end{array}$$

ఒక 2^3 అనగా 8

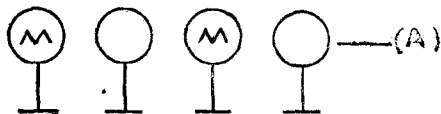
ఒక 2^2 అనగా 4

ఒక 2^1 అనగా 2, కాబట్టి $8+4+2=14$

దత్తసంఖ్య దశాంశములలో 14 కు సమానము.

ఈ ద్వంద్వాంశ సంఖ్యలలో రెండేరెండు అంకములు—0, 1 లు ఉన్నందువల్ల ఏసంఖ్యనైనా బిల్లులసాయంతో సూచించవచ్చు. బిల్లు వెలిగితే ఒకటి అని, వెలిగనప్పుడు సున్న అని మనం గ్రహించగలిగితే ద్వంద్వాంశ పద్ధతిలో ఏసంఖ్యనైనా ఈ బిల్లుల అమరికలలో సూచించవచ్చు.

ఉదాహరణానికి 1010 అనే ద్వంద్వాంశ సంఖ్యను

చే సూచించవచ్చును. ఈ పద్ధతిని ఉపయోగించే కంప్యూటర్ గణనప్రక్రియ జరుగుతున్నది.

గుర్తు వెలిగే బిల్లును 0 గుర్తు వెలిగని బిల్లును సూచిస్తాయి.)

ఒక పరిమాణములో కత్తరించబడ్డ కార్డులను (Punch Cards) తీసుకొని అందు 1 ని సూచించేందుకు బెజ్జమును చిత్రించి, 0 ను సూచించేందుకు ఖాళీస్థలము నుపయోగించి గణించవలసిన సమస్యసామగ్రిని పంచ్ కార్డులమీద రచించవచ్చు. ఎంత విస్తృత విషయాన్నైనా ఈ కార్డులపైన చిత్రించి ఉంచుకొనవచ్చు.

6 ద్వంద్వాంశ సంఖ్యల ప్రాథమిక

గణిత ప్రక్రియలలో పాటించవలసిన

ముఖ్య సూత్రములు

1. సంకలనములో $1+0=1$, $1+1=10$
2. వ్యవకలనములో $1-1=0$, $1-0=1$, $10-1=1$
3. గుణకారములో $1 \times 1=0$, $1 \times 0=0 \times 1=1$

ఉదా॥ ద్వంద్వాంశములు

$$\begin{array}{r} 1011 \\ \times 101 \\ \hline 1011 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1011 \\ \times 110111 \\ \hline 110111 \end{array}$$

దశాంశములు

$$\begin{array}{r} 11 \\ \times 5 \\ \hline 55 \end{array}$$

110 111, 55 లు సమానములని చూపుట.

కం పూటర్

110 111

2^5	2^4	2^3	2^2	2^1	2^0
1	1	0	1	1	1

ఒక 2^5 అనగా 32

ఒక 2^4 అనగా 16

ఒక 2^2 అనగా 4

ఒక 2^1 అనగా 2

ఒక 20 అనగా 1, మొత్తము 55 కు

సమానము.

4. భాగహారము : దశాంశ సంఖ్యలలో వలెనే

ద్వంద్వంశములలో గుణకారమును నిర్వహించితిమి. అలాగే భాగహారమును కూడా నిర్వహించవలె.

ఉదా॥ ద్వంద్వంశములు

దశాంశములు

$$\begin{array}{r} 101)11110(110 \\ \underline{101} \\ 101 \\ \underline{101} \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5)30(6 \\ \underline{30} \\ 0 \end{array}$$

7. ద్వంద్వంశ భిన్నములు

దశాంశ భిన్నములలో వధకం ప్రకారము

132.12 =

10^2	10^1	10^0	10^{-1}	10^{-2}
1	3	2	1	2

అనగా ఒక 10^2

మూడు 10^1

రెండు 10^0

ఒక 10^{-1}

రెండు 10^{-2} లు మొత్తము

$$100 + 10 + 2 + 1/10 + 2/100 = 132.12$$

ఇదే పద్ధతి ప్రకారము

101.11 =

2^2	2^1	2^0	2^{-1}	2^{-2}
1	0	1	1	1

అనగా దశాంశములలో ఒక 2^2

ఒక 2^0

ఒక $\frac{1}{2}$

ఒక $\frac{1}{4}$, మొత్తము $5\frac{1}{4} = 23/4$

కాబట్టి ద్వంద్వంశ భిన్నము 101.11

దశాంశములలో 5.75 కు సమానము.

దశాంశ పూర్ణాంకభాగము 5 ద్వంద్వంశపూర్ణాంకభాగము 101కి

దశాంశ భిన్నభాగము. 75 ద్వంద్వంశభిన్నభాగము. 11

పరస్పర సమానములు.

కాబట్టి ఒక దశాంశసంఖ్య భిన్నభాగములలో ఎన్ని

అంకెలుంటాయో, తత్సల్యమైన ద్వంద్వంశసంఖ్య

భిన్నభాగములలో కూడా అన్నే అంకెలుంటాయని దృఢ

పరచవచ్చు.

8 గణితశాస్త్రాభివృద్ధి - కంప్యూటర్లు

ఉపయుక్త గణితశాస్త్రములో కంప్యూటర్లు

ప్రయోజన మెంతైనా ఉన్నది. భగోళశాస్త్ర పరిశో

ధనలో కంప్యూటర్లు అనిర్వచనీయమైన సాయం

చేస్తాయి. శుద్ధగణిత విభాగమైన సంఖ్యాసిద్ధాంత

ములో (Theory of Numbers) కంప్యూటర్లు

ప్రాతమిక కొంత పరిశీలిస్తాము. ఒకానొక సిద్ధాంత

మును ప్రతిపాదించి దానికి తార్కికమైన ఉపపత్తిని

తక్షణమే ఇవ్వలేక పోవచ్చుగాని ప్రతిపాదనకు మాత్రం

సంపూర్ణ సంకల్పసిద్ధి రావలె. ఈ సంకల్పసిద్ధి

ప్రయోగాలద్వారా కొన్నిసందర్భాల్లో అలవడుతుంది.

సమకాలీనులచే 'గణిత విద్యానిధులలో రాణి' అందు

డని ప్రశస్తిబడసిన కార్ల్ ఫ్రెడెరిక్ గౌస్

(Karl Frederich Gauss 1777—1855)

అనేక సంఖ్యల స్వభావాలను క్రోడీకరించి విపులీకరించి

సిద్ధాంతాలను ప్రతిపాదించి తరువాత వాటి ఉపపత్తు

లను గూర్చి పరిశోధనలు జరిపినాడు. ఏ సంఖ్యనైనా

రెండు ప్రధాన సంఖ్యల (Prime Numbers)

మొత్తముగా వ్రాయవచ్చుననే ప్రసిద్ధమైన

గోల్డ్ బాచ్ (Gold Bach) ప్రతిపాదన కూడా

ఈ కోవకు చెందినదే. ఈ విధమైన కొత్తకొత్త

సత్యాల వెన్నో కంప్యూటర్లద్వారా సమీక్షించవచ్చు.

ఇటీవలన స్వీడన్ దేశములో ఎల్క్ట్రానిక్ కంప్యూటర్

ద్వారా గణితజ్ఞులకు తెలిసిన పెద్ద ప్రధానసంఖ్య

ను కనుక్కొన్నారు. ఈ సంఖ్యలో 967

$$\begin{array}{|c|} \hline 3217 \\ \hline 2-1 \\ \hline \end{array}$$

అంకెలున్నాయి.

ప్రధాన సంఖ్యల అధ్యయనంలో మనం $(n$ ధన పూర్ణాంకము) అనే మెర్సెన్ $(M-rsennne)$ సంఖ్యలను $(Fermat)$ సంఖ్యలను 2^n అనే ఫెర్మా $(2+1)$ ఎదుర్కొంటాము. ద్వంద్వంశ పద్ధతిలో ఈ సంఖ్యలను వ్రాస్తే చాల గమ్యత్తుగా ఉంటుంది. మెర్సెన్ సంఖ్యలు అన్నిస్థానాల్లో ఒకటిని కలిగి ఉంటుంది. ఫెర్మా సంఖ్యలు 11, 101, 1001, 10001 లాగా ఉంటాయి.

కరణీయ సంఖ్యల రమాగమి విలువలు ద్వంద్వంశ పద్ధతిలో ఏలా ఉంటాయో పరిశీలించవచ్చు. ఒకట్లతోనే ఏర్పడే ద్వంద్వంశ సంఖ్యలు దశాంశాల్లో ప్రధాన సంఖ్యలా? ఈ విషయాల్ని కంప్యూటర్లద్వారా అతిసులభంగా చర్చించవచ్చు.

9. ఉపసంహారము

రాను రాను ప్రతిశాస్త్రంలో గణిత పద్ధతుల యాజమాన్యం పెరుగుచున్న ఈకాలంలో శాస్త్ర చర్చలకు కంప్యూటర్ పాత్ర అతిముఖ్యమైనదిగా రూపొందుతున్నది. త్వరలోనే పాశ్చాత్యదేశాల్లోవలె మనదేశంలోనూ కంప్యూటర్ శిక్షణను ఉన్నత పాఠశాల విద్యార్థులకు ఇస్తారేమో!

సంఖ్యా సిద్ధాంత చర్చలకు కంప్యూటర్ సహాయాన్ని గురించి ఆక్స్ ఫర్డుల్డ్ 1969 ఆగస్టు 18 23 తారీఖుల్లో పెద్దసామూహిక చర్చ జరిగింది. ఈ చర్చలను ఏ. బి. ఎల్. ఎట్ కిన్, బి. బి. బిర్చులు గ్రంథరూపంగా క్రోడీకరించినారు—ఈ గ్రంథాన్ని (434 పుటలు) అకడమిక్ ప్రెస్ (లండన్) వారు '71, జూలైలో ప్రచురించియున్నారు.

అవతారికలు - చరిత్ర

(కర్త : శ్రీ తేరాల సత్యనారాయణశర్మ.
ప్రకాశకులు : విజయభారతీ నిలయం, నల్లగొండ.
డెమీ 1/8 పే. 196 లు వెల : రు. 5/- లు)

ఆంధ్ర గ్రంథాలలో అవతారికలు ఆశ్వాసాద్యం
తాలూ గద్యలూ చరిత్ర కెంతో సహకారులని చారిత్ర
కులకే తప్ప సామాన్యపాఠకుల కెక్కువ తెలియదు.
శ్రీ శర్మగారు చరిత్రయందు ఉత్సాహముతోపాటు
కొంత పరిజ్ఞానము కలిగి స్వతంత్రముగా పరిశోధన
చేయగలవారు.

ఈ గ్రంథములో ఎనిమిదిమంది కవుల అవతారి
కాదులు, కవుల కాలములు విచారణ చేసినారు. వారు
గ్రహించిన కవులు (1) పాల్కురికి సోమనాథుడు
(2) భాస్కర రామాయణ కర్తలు (3) రంగనాథ
రామాయణ కర్తలు (4) మార్కండేయ పురాణకవి,
కృతివతి (5) మడికి సింగన (6) గౌరన (7)
భైరవకవి (8) కాసె నర్సప్ప.

పాల్కురికి సోమనాథునికాలము (చివరి) ప్రతాప
రుద్రునికాల మనవారి వాదమునే బలపరచినారు.

అవతారికయేలేని భాస్కర రామాయణమును
ఇందులో గ్రహించుట చిత్రమే ఐనా, తత్కర్తలను
గూర్చి ఆద్యంత పద్యాలతో చర్చించినారు.

రంగనాథరామాయణ కర్తృత్వమును గూర్చియు,
బుద్ధభూపాలుని తండ్రిపేరు పూర్వ రామాయ
ణములో విలస భూపతి యనియు ఉత్తర
కాండలోపున్న క్షితిండుడనియు వ్యత్యాసముగా
ఉండుటను ప్రస్తావించి నిర్ణయములకు పూనుకొనక
వదలినారు.

మార్కండేయ పురాణ ప్రస్తావనలో మారన
గురువు తిక్కన సోమయాజియనియు, తండ్రి ఎవరో

తిక్కనామాత్యుడనియు తెలిపి వదలినారు. కృతివతి
యైన గన్నయసేనాని కాకతీయ రాజ్యపతనానంతరము
ఇస్లాము మతము స్వీకరించి ఏమి కామములతో ఏమి
కార్యములు నిర్వహించినదియు వర్ణించినారు కాని
అందుకు ఆధారములు కూడా చెప్పియుంటే బాగుం
డేది. మల్లిక్విమక్తూల్ ఇత్యాది నామములు ధరించినది
మరియొక ప్రతాపరుద్రసేనాని అని కొందరు ప్రసిద్ధ
చరిత్రకారులు వ్రాసియుండుటచేత అట్టి ఆధారాలు
చెప్పట అవసరము.

మడికి సింగనకాలము నిర్ణయించుటలో శ్రీ
శర్మగారు కొంత వీరత్వము ప్రదర్శించినారు. సకల
నీతినమ్మతము ఆకాడెమీ ప్రతి సీకితో శ్రీ నిడుద
వోలు వెంకటరావుగారు చేసిన కాలనిర్ణయ విధానము
లోని లోపములు చక్కగా నిరూపించినారు. సింగన
తండ్రి అయ్యలు మంత్రి అనపోతభూపాలుని వద్ద
మంత్రిగా ఉన్నందున 1357 ప్రాంతమువాడని వీరు
చెప్పుచు శ్రీ వెంకటరావుగారు అనపోత భూపాలుని
రెండు శాసనములలో అయ్యలుమంత్రి ప్రస్తావనము
లేనందున ఆ కాలమువాడు కాదనుట ఎంత అసందర్భ
వచనమో చక్కగా నిరూపించినారు. మరియు శింగన
జ్ఞానవాసిష్ఠములో

‘అతడు తిక్కన సోమయాజాల పౌత్రుడై

కొమరారు గుంటూరు కొమ్మ విభుని

పుత్రి జిట్టాంబిక...వివాహమై—అల్లాడమంత్రి’
అన్నపద్యములో ‘పౌత్రుడై’ అని ఉన్నది తప్పని
‘ప్రపౌత్రుడై’ అని సవరింపవలెనని శ్రీ నిడుదవోలు
వారు చెప్పినది కాదని, శ్రీ శర్మగారు కొన్ని ప్రతుల
సాక్షములనుబట్టి ‘పుత్రుడై’ అని సవరించవలెననుట
కొంచెము నయమే. కాని శ్రీ శర్మ తరమునకు 20

ఏళ్లు అనుచు సోమయాజుల అవసానకాలమనదగిన 1280 నుంచి లెక్కించుటకూడ తమ వాదానికి అనుకూలంగా సరివున్నదమే అవుతున్నది. శ్రీ నిడుద వోలువారు ఆధారపడిన మంగళమహాశిలోని సంవత్సరములో మార్గశిర పంచమి బుధవారము కానంత మాత్రముచేత దానిని పూర్తిగా త్రోసివేయవలసినదేనా? శ్రీ నిడుదవోలువారు ఆ వారము మాఘ శుద్ధ పంచమికి సరిపోవుచున్నదని చెప్పినది ఆలోచించవద్దా? చరిత్ర రచనకు ఉపకమించువారు ముందు ఒకసార్వరణ చేసుకొని అందుకు విరుద్ధమైన అధారాలను తేలికగా త్రోసివేయుట న్యాయముకాదు. ఈ విషయములో శ్రీ నిడుదవోలు వారు చేసిన పొరపాటే శ్రీ శర్మగారును చేసినట్లు భావించక తప్పదు.

గౌరనార్యుడును శ్రీనాథుడును సమకాలికులన్న వారిని శ్రీ శర్మగారు తీవ్రముగా విమర్శించినారు. కాని గౌరనకాలము 1356—1425 అని వారే అన్నందున, గౌరనా శ్రీనాథుడూ 40, 50 సంవత్సరములు సమకాలికులని ఒప్పుకొన్నట్లయినది. కాకపోతే శ్రీనాథునికంటే గౌరన ముందు పుట్టి ముందు స్వర్గస్సుడయ్యె ననవచ్చును, అంతేకదా!

భైరవకవి పై గౌరన కుమారుడే అనుటకు శ్రీ శర్మగారు చూపిన ఉపసత్తులు బాగున్నవి.

సిద్ధేశ్వర చరిత్రము వ్రాసిన కాసె సర్వస్వము ఈ గ్రంథములో చేర్చుటకు కారణము శ్రీ శర్మగారికి చరిత్రకారులయందున్న అభిమానమే అని తోస్తున్నది.

కావ్యాల అవతారికలు ఆద్యంత పద్యాలూ ఉదాహరించుటలో, చరిత్రకు సంబంధించని భాగాలు వదలివేసి ఉంటే గ్రంథ ప్రయోజనానికి బంగం లేకుండా ఈ గ్రంథంలో అవసర గ్రంథ విస్తృతి ఎంతో తగ్గి ఉండేది. అంతేకాక చారిత్రకాంశాలు పాఠకులకు దృష్టిలో దృఢతరంగా నిలిచేవి.

ఈ గ్రంథంలో నూతనాంశాలు ఏమంత లేక పోయినా, మన గ్రంథావతారికల ప్రాధాన్యము అంధ పాఠకులకు గుర్తు చేసినందుకు గ్రంథ రచనూ,

ముద్రణకు సహాయము చేసిన ఆం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమీవారిని అభినందిస్తున్నాము,

ప్రవర వరూధినియమ్

(సంస్కృత కృతికర్త: శ్రీ సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు, ఆంగ్లానువాదకులు. శ్రీ పిలిపాటి కృష్ణమూర్తిగారు; ప్రకాశకులు: డిబ్, 5677, సెంటుమేరీస్ రోడ్డు, సికందరాబాదు. క్రామ 1/8 పే 611 లు వెల: రు. 1/-)

పెద్దన మనుచరిత్రములోని మొదటి రెండాశ్వాసముల కథను 'ప్రవరవరూధినియమ్' అను పేర సుప్రసిద్ధకవిపండితవరేణ్యులైన శ్రీ సన్నిధానము వారు సంస్కృతములోనికి స్వేచ్ఛానువాదము చేసినారు. మూలములోని 137 గద్య పద్యములును 109 శ్లోకములుగా అనువదించబడినవి. కావ్యారంభమునకు ముందు కావ్యమును కృతిపతిని గూర్చిన 10 అవతారికా శ్లోకములును గలవు. వీనినన్నిటిని శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు ఆంగ్ల వచనములోనికి అనువదించి అనువాదము ఎదురెదురు పేజీలలో ముద్రించినారు.

సంస్కృతానువాదమునకు ఒక ఉదాహరణము.

'పండలయందు వేపురు వచ్చిరేని
నన్నపూర్ణకు నుద్దియౌ నతని గృహిణి
యతిథులేతర నడికిరేయైన బెట్టు
వలయు భోజ్యంబు లింట నవ్వారిగాగ.'

'న తన్య దారా అలసా భవంతి
కదాపి పాకాయ దదత్సజస్రం
భోజ్యం నిశిఖేఽవ్యతిధిభ్య ఇష్టం
స్వబంధుతాయా ఇవ హృష్యంతిత్వా.'

ఇక ఆంగ్లానువాదరీతికి ఈ క్రింది యుదాహరణము లిచ్చుచున్నాము తుదకు ప్రవరుడు శుచియై అగ్నిని ధ్యానించు ఘట్టము.

'న కి మప్యక్త్యా ప్రవర
స్తస్యా స్పర్శేన వాసితం నక్ష.'

ప్రక్షాళ్యాంబుభిరావమ్యా
స్థానీ ద్గార్హవత్యాగ్నిమ్.

'త్యద్రూపేణ ముఖేన నిర్వరగణో
భూక్తే కణేపాత్య భో
స్త్వామీశం శ్రుతయఃస్త్వవంతి
బహుధా త్వం లక్ష్యసేఽంతః స్థితః
విశ్వ స్వాహవనీయ దక్షిణపద
ఖ్యాతాగ్నియుగ్మం భవ
త్సంజాతం గృహదేవతేఽవ భగవన్
స్వాహోస్వధావల్లభ.'

పై రెండుశ్లోకముల ఆంగ్లానువాదము :

'Then pravara, not saying a word in reply to the maiden, cleansed his chest which was polluted by the touch and embraces of Varudhini, took in his hand a little of the holy waters, chanted hymns in praise of the God of fire, invoked and worshipped by every house-holder.'

The multitudinous Gods in heaven get their sustenance through thee The Srutis praise thee as the Lord of the universe itself. Thou art all-pervading The Ahavaneeya and Dakshinagni too invoke and contemplate upon thee only. O Swaha, the Lord Consort of Swadha, my presiding family deity, save me.'

'తస్యాః స్పర్శేన వాసితం వక్షః' అను దానితోని వాసితశబ్దము అందము అనువాదముతో పోయినది. వక్షమును నీటితో ప్రక్షాళనము చేసినది పోయినది. ఆచమనమంటే చేతిలో కొంచెము నీరుపోసికొనుట కాదన్న మాటకూడ ఎరుగనట్లు అనునది చివారు. గార్హవత్యాగ్ని త్రేతాగ్నులలో ఒకటి అని అనువాద కులకు తోచినట్లు లేదు. కాకున్నచో తర్వాతి శ్లోకాను వాదముతో అహవనీయ దక్షిణాగ్నుల పేర్లు ఇచ్చినచో దాని అనువాదమునకు పూనుకొనక గార్హవత్యాగ్ని అని ఇచ్చి ఉండేవారు.

ఇక రెండవదానిలో ముఖ్యముగా చివరి రెండు పాదముల అర్థమును ఏమాత్రమును ఆంగ్లాను

వాదకులు అవగాహనము చేసికొనుటకు శ్రద్ధ మాన లేదనుట స్పష్టమగుచున్నది.

అహవనీయ దక్షిణాగ్నులు నీనుండి (గార్హ వత్యమునుండి) జాతము లైనవని మూలము. (త్రేతాగ్నుల స్వరూపము ఏమాత్రము ఎరిగినవారైనను దాని సూక్ష్మము గ్రహింతురు. ఆంగ్లానువాదముతో 'అవి రెండును విన్ను ధ్యానించి ఉపాసించు'ననుట సరికాదు.

అన్నిటికంటే 'స్వాహోస్వధావల్లభ' అను మూలసంబోధనమును 'స్వధాదేవికి భర్తచైన ఓ స్వాహా' అని అనునదిచుట ఏమాత్రము ఖంతవ్యముకాదు. 'స్వాహాసంధావల్లభా' అని పెద్దన ఉపయోగింపగా, శ్రీ శాస్త్రిగారు దానిని 'స్వాహో స్వధావల్లభ' అని మార్చి అనునదిచుటతో దోషము లేదు. స్వాహాకారమూ స్వధాకారమూ ఉన్నవి కనుక అగ్నిని స్వాహోస్వధావల్లభ భర్తగా భావించుట యుక్తమే. స్వాహాదేవిని స్వధాదేవికి భర్తగా భావించి పైవిధముగా వ్రాయుటచేత, ఆంగ్లానువాదము చదివినవారు పెద్దన కును శ్రీ శాస్త్రిగారికిని ఆచమనము సంగతియు, గార్హవత్యాగ్నికి అహవనీయ దక్షిణాగ్నులతోగల సంబంధమును, స్వాహోస్వధాకారముల స్వరూపమును, తెలియ దను భ్రాంతికి లోనౌదురు.

మన ప్రాచీన కావ్యాలకూ ఆధునిక కావ్యాలకూ మంచి సంస్కృతానువాదములూ ఆంగ్లానువాదములూ చేయుటకు పూనుకొనవలసిన అవసర మెంతో ఉన్నది.

ఉ ప యో గ క రి మై స సరికొత్త గ్రంథములు

వ్యవసాయము—షిషరీ—కోళ్ల పెంపకము—అడవులు—
తోటపని—యింజనీరింగ్—వైద్యము—వివిధ సాంకేతిక
విషయములపై గ్రంథములు గలవు. కేటలాగు ఉచితము.
ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.

N K. PAUL & SONS,
P B No. 12202, Calcutta-5.

శ్రీ శాస్త్రిగారు యథాశక్తిగా పెద్దన వద్యాలను సంస్కృతీకరించారు. అందులో పెద్దన కవితలోని మాధుర్యము కొరవడుట వారితోప మనలేము.

వచనములో వ్రాసిన ఆంగ్లానువాదము బాగుండక పోయినను, అపార్థములతోనైనా ఉండకుండ జాగ్రత్త వహించుట అత్యవసరము. మూలార్థము స్ఫురించకపోతే, శ్రీ శాస్త్రిగారి నే అడిగి ఉండవచ్చును, లేక మనుచరిత్ర మూలమైన చదివి యుండవచ్చును. ఈ ఆంగ్లానువాదకులు దీనితో 37 ఆంగ్లానువాదములు చేసి ప్రచురించినట్లు అట్టమీద ప్రకటనవలన తెలియుచున్నది కనుక వారిని ఉత్సాహముతోపాలు జాగరూకత వహించుట అవసరమని ఉద్బోధించు చున్నాము. ఆంగ్లభాషా దోషములు కూడ అక్కడక్కడ కనిపించినవిగాని అచ్చు తప్పులలో వ్రాత తప్పులలో ఐఉండవచ్చునని సరిపెట్టుకొనుచు, అన్ని విషయములలో శ్రద్ధ వహించుట అవసరమని సూచించుచున్నాము.

ఊర్మి శ్లో

(కవి : శ్రీ వావిలాల రామమూర్తి : ప్రకాశకులు : సాహితీసమితి, ఒంగోలు : ప్రాసీస్టానము : కవి, పి. ఆర్. ఎస్. ఎచ్. స్కూలు, ఒంగోలు. క్రాసు 1/8 పే. 76 లు వెల : రు. 2-50 లు.)

సీత అడవికేగినను శ్రీరామునితో నున్నది. మాండవీ శతకీర్తులు వ్రతస్థులైన భరత శత్రుఘ్నులతో నున్నారు, తనకు సర్వస్వమైన రాముని కొలువులో లక్ష్యణుడు 14 సం. లు గడపినాడు. 'పాపము, ఊర్మిళ భర్తృవియోగముతో 14 సం. లు ఎట్లు గడపినదో మరి! వాల్మీకియే ఆమె ఊసెత్తలేదు. మన జానపదకవులు మాత్రము ఊర్మిళాదేవి నిద్రను వర్ణించినారు. ఇట్లు మహాకవులచే విస్మృత ప్రాయురాలైన ఊర్మిళ కథను భావనచేసి శ్రీ రామమూర్తి ఈ కావ్యము రచించినారు.

ఇందులో, ఊర్మిళ 7 సం. లు నిర్వికల్ప సమాధిలో నున్నది. అప్పుడు నిజదైవమైన లక్ష్మణుడు

ణుడు ప్రత్యక్షమై అత్తలకు సేవచేయుచుండును. శాసంపగా అంతటినుంచి ఆ పనికి దొరకొన్నది. మధ్య జనకునిలేఖ. ఇంతలో సీతారామలక్ష్యణులు అయోధ్యకు తిరిగి వత్తురు. ఊర్మిళా లక్ష్యణుల సంయోగము; వారికి అంగద చంద్రకేతులు జనించుట, వారికి ప్రత్యేకముగా రాజ్యప్రాప్తి అవుటతో కావ్యము ముగియుచున్నది.

1. స్థాపన 2. సమాధి 3. సాక్షాత్కారము 4. సిందూరము 5. సేవనము 6. సందేశము 7. సంగ్రామము 8. సామీప్యము 9. సైకతము 10. సౌభాగ్యము అని ఈ కావ్యము పది శీర్షికలుగా విభజింపబడినది. కాని విషయసూచిక (అద్యంతము లలో తెల్లకాగితములు మిగిలిపోయినను) ముద్రింపబడకుండుటకు కారణము కనబడదు.

కావ్యమంతయు ప్రౌఢభాషలో సాగినది. పండితుల కీష్టమైన—ధిత్తువు—రిరంస మత్యండిక—చిరంటి—తోదితచిత్తుడు—ముతో—సీమాటి—గోపానసి—శంయువు—శుభంయువు—ఉగ్రాణము—తస్థివాంసుడు—సౌభృత్యము—చాంద్రీద్యుతులు—వంటి పదములు అప్రయత్నముగా పద్యములలో చేరుచున్నవి.

'సేవనము'లో ఊర్మిళ తన యత్తలకు చేసిన సేవలలో 'బాగాలాకు ముడుపులో ఘటించి సీతాభ ఖండములో కలిపి విడెంబు కూర్చెడిని' అని వర్ణించినారు. అత్తలప్పుడు విగతభర్తృక లగుటచే తాంబూలము సేవింపరుగాక! మరియు నామె అందరికంటె ముందులేచి 'ప్రహసంతి నొక్కెడ రాజబెట్టు'నని వర్ణించినారు. రాజభవనములలో అత్తలైనను ప్రోయి రాజబెట్టుట ఉండదు. అయినను జానపదుల వర్ణనలలో ఇట్టివి సర్వసాధారణము. జానపదు లభిమానించిన ఊర్మిళను కావ్యనమ్మవుగా గ్రహించిన ఈ ప్రౌఢకవి ఇట్టి కల్పనలు పారపాటునగాక బుద్ధిపూర్వకముగానే చేసియుండురని భావింపదగును.

ఈ కవికి శ్రీ విశ్వనాథవారి కవిత్యమందు గాఢభక్తి ఉండుటచేత వారి కవిత్యవ్యాయలును ఇందులో అక్కడక్కడ కనిపించుచుండుట యుక్తమే.

శ్రీ విశ్వనాథవారి సదభిప్రాయముతోకూడిన ఆశిష్సులును ఈ కావ్యమునకు లభించినవి.

ఈ ప్రాథకావ్యము శ్రీ రామచంద్రున కంకితమైనది. ఈ గ్రంథముద్రణకు ద్రవ్యదానముచేసిన ఉప్పలపాటివారిని అభినందించుచున్నాము.

— నోరి నరసింహశాస్త్రి.

శిలామూర్తి

[కావ్యము : కవి : శ్రీ ఇంద్రగంటి శ్రీ కాంత్ శర్మ; ప్రచురణ : సురుచి ప్రచురణలు, పవరు పేట : ఏలూరు, 112 పేజీలు; వెల : రూ. 3. మేలుప్రతి : రూ. 4.]

అల్లిబిల్లి ఖండకావ్యాలతో తృప్తిపడని కవి కుమారులు కొందరు కథాకావ్యాలకు మళ్ళి ప్రతిష్ఠ సంపాదించి చూస్తున్నారు. కథకూ, కవిత్వానికీ పాఠన అంతగా కుదరదనీ, కవి హృదయంలోని రాగాలాపన ఎటు తీగలు సాగితే అనుభూతిని అటు మళ్ళించాలనీ అందుకు కథ అడ్డు వస్తుందనీ తలచి, అవేశం కలిగినప్పుడే కవిత్వం వ్రాయ తలపెట్టి, కవితావేశం చల్లారగానే కావ్యఖండికలను గూడ ముగిస్తున్నారు, మఱి కొందఱు. భావకవులు కథకూ, కవిత్వానికీ సంబంధం లేదనీ హృదయాన్ని కదిలించే భావాలను వెల్లడించటానికి కథ ఆలంబనంగా ఉండనక్కరలేదనీ తలంచారు. భావకవిత కొక విధంగా అద్యుత్తైవ గురజాడ, రాయప్రోలు పూర్ణుని కథ; తృణకంకణము మొదలైన చక్కని కథా కావ్యాలు వ్రాశారు. మాత్రాఛందస్సులను స్వీకరించి శ్రీశ్రీ, దాశరథి, వారాయణరెడ్డిగారలు కూడ కొన్ని కమ్మనికథాకావ్యాలను వెలయించారు. కవితలో మరింత స్వేచ్ఛనూ, స్వాతంత్ర్యాన్ని కోరిన, ఇతివృత్తంలోనూ, భాషలోనూ ప్రజాస్వామ్యభావాలకు దగ్గరగా వచ్చిన, వచనకవిత్వం మొదట్లో కొంతగా నిసర్గ సౌందర్యాన్నీ, క్లుప్తతనూ, ప్రదర్శించి యింపుగొలిపినా వచనకవితారచనలో ఆరితేరిన

శ్రీ కుందుర్తి మళ్ళి కథాకావ్యరచన అవసరమని తిలుస్తున్నారు. కథాకావ్యాలు రాకపోతే చదువరులకు మహాకావ్యం చదివిన అనుభూతి కలగటం కష్టమనీ, పరిధి సంకుచితమైపోతుందనీ హెచ్చరించారు. కాని అనుభూతిని అవిష్కరించటమే కవిత్వం ప్రధానంగా చెయ్యవలసిన పని అని తలచిన శ్రీ తిలక్, యింకా మరికొందరూ కథావస్తువును విధిగా అనుసరించ వలసినదే కవిత్వం పరిచభారక తప్పదని వాపోయారు. శ్రీ వారాయణరెడ్డి వ్రాసిన 'జాతిరత్నం' వంటి కావ్యాలను పరిశీలిస్తే స్వేచ్ఛనుకోరే కవుల కావ్యాలకు కథ నిగళబంధనంకామానదని అనిపిస్తున్నది. చంపూకావ్యాలలో అంత బాధాకరంగా ఉండక, రసవత్కావ్యాలు వెలువడినప్పటికీ, యీ శతాబ్దిలో వెలువడిన మాత్రాఛందస్సులో వెలువడిన కావ్యాలనూ, వచనకావ్యాలనూ పరిశీలిస్తే చదువరులు కథాకావ్యాలను కోరటంలేదని చెప్పవచ్చు.

సమకాలిక సంఘజీవితంతో సంబంధంలేని 'శిలామూర్తి' వంటి కావ్యాలను ఛందస్సొందర్యంకోసము, పదలాలిత్వానికీ అక్కడక్కడా సుకుమార భావుకతకూ సంతసించి చదివినప్పటికీ దీనిని విశిష్టమైన కావ్యంగా మాత్రం యెంచలేరు. 'బౌద్ధవాగరకతకు దేశం భక్తితో తలవంచి మొక్కేకాలం'లో జరిగిన కథ శిలామూర్తి. వివిధ మాత్రాఛందస్సుల్లో కవి దీనిని కళాఖండంగా మలచటానికి ప్రయత్నించారు. మురళిని వాయించటంలో ప్రజ్ఞావంతుడైన ప్రద్యుమ్నుడు ఇంద్రదమనుని కుమారుడు. పూర్ణవర్షనుని శిష్యుడు. గుణాధ్యుడనే భ్రష్టయోగి నర్తననాటకం పాటవచనాలను పెడచెవిపెట్టి కుద్రకశక్తిలను సాధించి 'పశ్చిమరణంతోటి దేవి పట్టుకుని కట్టాలి' అని తలచి కొంతకాలం ప్రయత్నించి అనికూడ సరిగా పొందలేక పోతాడు. సూరదాసనే మారుపేరుతో ఇంద్రదమనుని స్నేహితునిగా పరిచయం చేసుకొని ప్రద్యుమ్నుని దగ్గర సంగీతవిద్యను సాధనగా చేసికొని 'మేఘమల్హార్' రాగం ఆల్పింప చేసి పరస్పరీదేవిని బంధిస్తాడు. ప్రద్యుమ్నుడు తన

(ప్రాణనఖియైన సునందకు నచ్చజెప్పి, పూర్ణవరమల ఆశిస్సులుపొంది గుణాధ్యుని వెదకటానికి బయలు దేరుతాడు. బందీయైన భారతీదేవిని చూచి, అక్కడే వేచి ఉండి గుణాధ్యుడు రాగానే అతడిని శిక్షించటానికి మారుగా దేవిని విడిచి పెట్టమని ప్రాధేయ వడతాడు. గుణాధ్యుడు వశ్యాత్వపుడై తా ననుభవించిన మనోవేదనను తెలియజెప్పి తన గురువుదగ్గర తెచ్చిన మంత్రజలం దేవిపాదాలపై చిలికిస్తే దివ్య సీమలలోకి ఆమె పయనిస్తుందని, కాని అవిధంగా చిలకరిస్తే శిలామూర్తిగా మారిపోతాననీ తనకా ధైర్యంలేదనీ చెప్పి విలపిస్తాడు. ప్రద్యుమ్నుడు త్యాగం చెయ్యటానికి కృతనిశ్చయుడై ఆ జలాన్ని గుణాధ్యుడి నుండి స్వీకరించి

‘మెరపువలె ఆదేవి మిన్నెక్కి విహరించి
మృదు మధుర రాగాల కళలలో తేలాలి !
మూగవోయిన కవుల వాక్కులో ఉరమాలి !
తీగగా శిల్పి వాస్తాలలో తిరగాలి !’

అని సరస్వతీ భక్తునిగా తన కర్తవ్యం నెరవేర్చి శిలగా మారిపోతాడు. విషాద మధుర కావ్యమిది. నేటి పాఠకులను యీ కథ ఆకర్షిస్తుందని చెప్పటం కష్టం. కాని శ్రీకాంత్ శర్మగారి లేఖని మాత్రా ఛందస్సులలో ఎన్నెన్నో అందచందాలను వెలయించింది. సుకుమారమైన భావుకత, దానికితగిన లయవిన్యాసం, ప్రకృతిసౌందర్యోపాసన యీ కావ్యానికి వన్నె పెట్టాయి.

ప్రద్యుమ్నుడు మురళి వాయించే ప్రదేశంలోని అడవిని వర్ణిస్తూ

‘అమూల నొకకూత, ఈమూల నొకకూన
అడివి తీగలమీద జలజలా విరివాన
పిట్టవరిగిడుతుంది. పూవు అరవిడుతుంది
అట్టసోనంతోటి అడవి మేల్కొంటుంది.’

అని చెప్పి మనోజ్ఞమైన దృశ్యకల్పన చేశారు. ప్రద్యుమ్నునికై ఎదురుమాచే సునంద

‘అతడురానీ, రాకపోవనీ, ఆది వేరు
నతతమూ అతనికై బ్రతుకు అర్పిస్తాను !

మేఘమల్లారాన మెరుపునై పోతామ !
మెరుపునై, తలపునై, మెరిసిపోతానంతే !

అనుకుంటుంది. వియోగ బాధ ననుభవించే సునంద తలంపులను రమణీయంగా చెప్పారు. ఆమె నిరీక్ష్ణ విఫలంకాగా ‘రిక్తప్రాతిక గుండె ఆమెకిక మిగిలింది’ అని వర్ణించి ఆ నన్నివేశాన్ని రసవంతంగా ముగించారు. కథను నడిపించటానికి కవిత్వాన్ని వలచ బారచేసికొని శుష్కవచనగా పాగిన పాదాలకూడ యీ కావ్యంలోమనకు కన్పిస్తాయి. కాని ఎక్కడో ఒకతలంపు

‘అకువచ్చ చీకటితో
అడవి ఆపులిస్తున్నది—’

వంటివి మెదిలి ఆ నీరస వచనాన్ని రసమయం చేసివేస్తాయి.

‘వడగాలి సురిగింది, సుడిగాలి తిరిగింది
పండుటాకులవెంట పరుగెత్తి పోయింది
మిన్నేటి ఒడ్డుపై గున్నవినుగు మబ్బు
మెల్లగా కరమెత్తి ఆసీరు చిమ్మింది.’

ఇటువంటి పాదాలలోని రచన కవి ప్రతిభా వంతుడని నిరూపిస్తుంది. శబ్దశక్తిగల యీ కవి తన ప్రతిభకు తగిన వ్యుత్పత్తి కలవారే. ఇక అభ్యాసం విషయానికి వస్తే వివిధ ప్రతికలలో ప్రకటించ బడిన రచనలవలన లబ్ధప్రతిష్ఠాడు. ఈ కవి కుమారుడు సుప్రసిద్ధకవి ఇంద్రగంటి హనుమ చ్ఛాస్త్రిగారి కుమారులు. వారికే యీ ‘శిలామురళి’ని అంకితం చేశారు.

వర్తమానసామాజికేతివృత్తాన్ని స్వీకరించి శ్రీ శ్రీకాంత్ శర్మ మాత్రాఛందస్సులలో మరొకాన్ని వెలుగు కంబాలను నిలువగలిగితే బాగుంటుంది. ఈ కావ్య సౌందర్యానికి వీరు స్వీకరించిన కథ భంజకంగా నిలిచిందని మాత్రం చెప్పక తప్పదు. ప్రకృతి వర్ణనలను ఆస్వాదించటానికి, మాత్రాఛందస్సులో శ్రావ్యమైన లయవిన్యాసాన్ని అందించే రచనకోసమైనా యీ కావ్యాన్ని చదివి ఆనందించవచ్చు.

ప్రివేణి

(కవితాసంకలనం; కవులు; ప్రభంజన్; శాంతమూర్తి; భావశ్రీ; నిర్వహణ: స్పందనసాహితీ; హైదరాబాదు; ప్రతులకు: అంచల లక్షి నారాయణ 8—2—22/బి పంజగుట్ట, హైదరాబాదు—4; 60 పేజీలు; వెల. ఒక రూపాయి.)

విరివిగా వెలువడుతున్న వచనకవితా సంకలనాలలో ఇదొకటి. ప్రభంజన్, శాంతమూర్తి, భావశ్రీ అను ముగ్గురు కవుల రచన లిందులో ఉన్నాయి. సాంకేతికవిద్యలో ఉత్తీర్ణులయి యంత్రకర్మాగారంలో పనిచేస్తూ సాహిత్య రచనాభిలాషతో రచించిన గీతా లిందులో ఉన్నాయి. వీరి వచనగీతాలలో కవిత్వం ఒలికిన పద్యపాదాలు చాల తక్కువ. ఉపన్యాస ధోరణిలో 'ప్రభంజన్'

'కార్మికులారా కదలండి
కలిసి కట్టుగా కదలండి
మనలో భేదం వలదండి
మంకుపట్టును వదలండి'

అని ఉద్బోధించే రచనలేతప్ప ధ్వని ప్రధానమైన రస వంతమైన గీతాలు తక్కువ.

'నలుగురు నాలుగును మూడంటే
నలుగురితో నువ్వు మూడేను
మూడనకపోయావా నీకు మూడినట్లే—

ఇటువంటి రచన చదవగానే 'నేడు జరుగుతున్న న్యాయం' ఏదైనప్పటికీ పై రచనపట్ల మాత్రం సదభిప్రాయం కలుగదు. 'అభ్యుదయం మునుగులో' అనే గీతం అక్కసుతో ఎవరినో తిడుతున్నట్లుగా ఉన్నదేగాని కవిత వ్రాసినట్లులేదు.

'అడ్డంగా పెరిగిపోయిన
అవినీతి కీకారణ్యం
కలం కత్తితో ఖండిస్తాను
అభినవపరశువు నాకను'

అని ప్రభంజన్ ప్రతిజ్ఞ చేశారేగాని వీరి గీతాలలో

'మంచికవిత్వమిది' అని చెప్పటానికి వీలైనవి, ఉదాహరించటానికైనా దొరకటలేదు.

'శాంతమూర్తి' 'ఫలానా కవిత్వం రాయాలి అనుకోకపోయినా ముందుగా మంచికవిత్వాన్ని సాధించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను' అని చెప్పకొన్నారు. ఆ సాధనమాత్రం స్ఫుటంగానే కన్పిస్తున్నది. జీవితాన్ని నీటిబుడగతో పోల్చి

'ఈ నీటిబుడగలో
ఎన్నెన్నో బంధాలు
వచ్చిపడినవి కొన్ని
తెచ్చుకొన్నవి కొన్ని!'

అని చక్కగా పలికారు. అంతేగాక

'వెలుగుదారుల వెదకి
దీపకలికను చేరి
వెలుగులో బ్రతకాలి!!'

అని సంకల్పంగూడ చెప్పకొన్నారు.

'పరుగుతీస్తున్న బస్సు' పాఠకులను ఒక్క ఉదటున చదివించే రచన. పఠనయోగ్యత తప్ప చిరస్మరణీయమైన భావమేమీ యిందులో లేదు. వీరు సంప్రదాయాన్ని అమృతంగా ఎంచి, దానిని ఒలకబోయవద్దని హితవు చెప్పారు. 'వాన చినుకులు' అనే వీరిగీతం శ్రీ కుందుర్తి వ్రాసిన 'నగరంలో వాన'కు పూర్తిగా అనుకరణ.

భావశ్రీ 'పాతలోని తేట తెల్పుకొని, కొత్తలోని చెత్త పదలుకోవాలి'ని తలచారు. నవకవితకు శైలి మంటలనే భావాలుగా గ్రహించి 'నవకవిత' అనే గీతంలో దాని స్వరూపాన్ని వివరించటానికి పూనుకొన్నారు. కాని వీరి పద చిత్రాలు ఒకదానికొకటి పొంతన లేకుండా, నవకవిత అంటే కలగాపులగపు భావాలేనని వీరు సమర్పించిన ఊహలవలన ఒక తేలిక అభిప్రాయం కలుగుతున్నది. 'నాయకుడు కావాలి' 'అని పిరెంతగానో సాగదీసి వ్రాసిన గీతం 'శ్రీశ్రీ పలికిన నేతృత్వ దర్శిద్రష్టైన దేశం' అన్నభావాన్ని పాడిగిస్తే వచ్చినట్టిది. ఈ గీతంలో వచనమేగాని

గీతమనదగన దేమిలేదు. 'మేఘనందేశం' అన్న వీరి గీతం చమత్కారంగా వర్తమాన కాలాన్ని ప్రతి బింబించేదిగా ఉన్నది. వీరు వ్రాసిన 'జీవితం రైలు బండి' ఆరుద్రగారి కవితకు అనుకరణేననీ, అదీ 'పేలవంగా ఉన్న అనుకరణయేననీ చదువగానే అని పిస్తుంది. 'ఒకటి రెండూ... ఇరవై రెండూ' అనేది స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన ఇరవై రెండేళ్ల తరువాత దేశ స్థితిగతులను సింహవత్ కనం చేసింది.

ప్రభంజన్, శాంతమూర్తి, భావశ్రీ ముగ్గురు కవులలోను ఉత్సాహం ఉన్నంతగా కవిత చెప్పగలిగిన ప్రతిభ కానరావటంలేదు. యంతకర్తాగారంలో పని చేస్తూ రచనాభిలాష కలిగి ఉండటం మాత్రం మెచ్చదగినదే. సాధనతో మునుముందు వీరు రసవత్కవిత వెలయిస్తారేమో వేచి చూడాలి. ఇప్పటి 'త్రివేణి' మాత్రం వచన కవిత్వపురాణిని పెంచేదేగాని గుణాన్ని పెంచేదికాదు.

రామచంద్ర విజయము

[నవల; రచన: చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము; ప్రచురణ: ఎమ్.ఎస్.కో. పాకెట్ బుక్స్, మచిలీపట్నం: మద్రాసు: సికింద్రాబాదు: 138 పేజీలు; వెల: రూ. 2.]

19 వ శతాబ్దం ఉత్తరార్థంలో ఆంధ్ర జాతి గర్వింపదగిన మహా రచయితలూ, దేశభక్తులూ ఎందరో జన్మించారు. వారిలో సుప్రసిద్ధులైన శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు బహుముఖ ప్రతిభావంతులు. గయోపాఖ్యానము మొదలైన నాటకములు వ్రాసిన కవిగా, గణపతి, రామచంద్ర విజయము, కర్పూర మంజరి, సౌందర్యతిలక మొదలైన ఉత్తమ నవలల రచయితగా, హాస్యపూరితమూ, కనపడకుండా గాయపరచి మూఢనమ్మకాలను, అవిసీతిని మనస్సులో నుండి క్షాళనంచేసి, హితవుచెప్పే వ్యాసరచనతోను 'అన్ని ఒకయెత్తు వారి స్వీయచరిత్ర మరొకయెత్తు' అని చెప్పదగిన స్వీయచరిత్ర రచనా వారి బహుముఖ ప్రతిభకు కొన్నికోణాలు మాత్రమే. దేశభక్తి ఆయన

ఊపిరికాగా రచనలో ఆచితూచి చెప్పిన ప్రతిమాటా జాతిక్షేమాన్ని ఆశించి చెప్పినదే. కవిగా గయోపాఖ్యానము, హాస్యరచయితగా గణపతి, ఇంకా వారి ప్రవాసనాలు ఆయన కీర్తిని అన్ని దిక్కులకూ కొని పోయినా, చక్కని ధారాశుద్ధి గలిగిన వచన రచనతో, నమకాలిక సంఘజీవితాన్ని ప్రతిబింబించే ఇతివృత్తాలలో కూడిన నవలలను కూడ విశిష్టమైనవిగా యెంచవచ్చును.

శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగంవంతులు సాహిత్య ప్రక్రియలలో మేలిరకం విత్తనాలను అందిస్తే, ఆయాప్రక్రియలలో మేలిరకపు ధాన్యాన్ని పండించిన కృషీవలుడు శ్రీ చిలకమర్తి. నవలా రచనను ప్రోత్సహించే ఉద్దేశ్యంతో వీరేశలింగంగారు ఏర్పాటైన పోటీలో పాల్గొని చిలకమర్తివారి రామచంద్ర విజయం బహుమతి పొందినది. సమానబంధురమై, క్లిష్టవర్ణనలతో కూడిన ఏచారిత్రకేళిసృత్తమో తీసుకొని నవలా రచనను సామాన్యులు చదువుకొనటానికి విలులేకుండా తయారు చేస్తున్నరోజుల్లో, వ్యాకరణ నియమాలను ఉల్లంఘించకుండానే సులభమైన, ధారాళమైన వచనరచనతో సంఘజీవితాన్ని కన్నులకు కట్టించటం 'రామచంద్ర విజయం'—నవల ప్రత్యేకత. మాచిరాజు రామచంద్రుడనే యువకుడు ఆశ్రయం వెదుక్కుంటూ అమలాపురం చేరుకుంటాడు. అతడి దగ్గ ఆ ఏభైరూపాయలు ఖరీదు చేసే మురుగులూ, పాలికరూపాయలు విలువచేసే తమ్ముంటూ ఉంటే వాటిని ఆమ్మకొని పూటకూటి యింట ఉండి చదువుకొనవలయు ననుకుంటాడు. ఒకఏడాది గడచిన తరువాత ఉద్యోగస్థుల పిల్లలకు పాఠాలుచెప్పే తన సంపాదనచేతనే చదువుకొన సాగించగలననుకుంటాడు. కాని అతడు వస్తూనే శోభనాచలమనే నియోగి బ్రాహ్మణుని వంచనకు గుఱియౌతాడు. తానే ఆశ్రయమిచ్చినట్లు నటించి మోసమే వృత్తిగా పెట్టుకొన్న శోభనాచలం రామచంద్రుడి ధనంతంతా హరించి రామచంద్రుణ్ణి అవమానాలకు గురిచేస్తాడు. పూటకూటియింటి రాజమ్మ

చెంబు, పట్టువంచ స్వాధీనంచేసుకొని మరి వెళ్ల గొడుతుంది.

రామచంద్రుని సహృద్యయు రాజగోపాలము తన ఇంటికి తీసుకొనివెళ్లి తండ్రి శరీభరాజుగారితోచెప్పి తమ యింట ఆశ్రయమిస్తాడు. శరభరాజు దంపతులు రామచంద్రుని పుత్రవాత్సల్యంతో చూస్తారు. శరభరాజుగారి దూరపుబంధువు వేంకటరత్నం వ్యసన పడుతూ తాను చేసిన దొంగతనాలు, ఆకతాయిపనులూ అన్నీ రామచంద్రునిపైనే రుద్దుతాడు. చివరకు వేంకటరత్నం గుట్టు బయటపడి ధర్మం జయిస్తుంది. రామచంద్రుని అనుమానించి, అవమానించినవారంతా పశ్చాత్తప్తులై అతడిని గౌరవించి, తమవాడినిగా స్వీకరిస్తారు. శరభరాజుగారి బంధువు శంకరరావుగారు తమ కుమార్తెను రామచంద్రునికిచ్చి వివాహం చేస్తారు. ఈ కథలో చల్లా రాధాకృష్ణశర్మగారు చెప్పినట్లుగా 'సత్యవర్తన, సత్యనిరతి, కార్యదీక్ష, కష్టసహిష్ణుత మొదలైన సద్గుణాలు పొందిన విజయమే రామచంద్ర విజయమనవచ్చు.'

నేటి నవలల దృష్టితోచూస్తే 'రామచంద్ర విజయం'లో నవలాశిల్పం విశిష్టమైనదేమీకాదు. భాషకూడ వాడుకభాషకు సన్నిహితంగా ఉన్నప్పటికీ, చిలకమర్తివారి నవలలను అనుకరించే ప్రయత్నం యువరచయితలు చెయ్యటంలేదు. నవలాశిల్పంలో ఎంతోమార్పు కనిపించినట్లే సమకాలికనంపుటనలను నవలా రచనలో జోప్పించటమేగాక నేటి నవలలో మనస్తత్వ పరిశీలన; ప్రాతచిత్రణలో కేవలమూ మంచి వాళ్లను, చెడ్డవాళ్లను వేర్వేరుగా చిత్రించేవద్దతి మారి మంచిచెడ్డలు కలిసినవారే మనుష్యులనియెంచి మనస్తత్వ చిత్రణకే అధికప్రాధాన్యమియ్యటం ఇప్పటి రచనలలో కనిపిస్తున్నది.

మహారచయితల ఉత్తమ గ్రంథాలలో ఏకకటి రెండింటిలోనూ చిలకమర్తివారివి ఇప్పటికే గణపతి, ప్రహసనములు, రామచంద్ర విజయం ప్రచురించిన ఎమెస్కోవారిని ఎంతైనా ఆభినందించాలి. చిలకమర్తి

వారి మిగిలిన నవలలనుగూడ సారస్వతాభిమానంతో సరసమైన వెలలకు ఎమెస్కోవారు ప్రచురిస్తే బాగుంటుంది.

దానకంకణము

[కావ్యము; రచయిత : గోటేటి షట్పత్ర సీతారామస్వామి; ప్రతులకు : శ్రీ .జి. జి. యస్. భూషణరావు; ఏనుగుసానిలంక (వయా) సర్పాపుగం: సర్పిమగోదావరిజిల్లా: 60 పేజీలు; వెల : రూ. 1-50 పై.]

సాంప్రదాయిక పద్ధతిలో పురాణేతివృత్తాలను గైకొని కావ్యాలు వ్రాస్తున్నవారు తగ్గిపోతున్నప్పటికీ, సాంప్రదాయం ఎప్పటికీ నిలిచి ఉంటుందనే నమ్మకంతో ప్రాచీన పద్ధతులను ప్రేమించే వారికోసం కావ్యాలను వ్రాసేవారు వ్రాస్తూనే ఉన్నారు. శ్రీ గోటేటి షట్పత్ర సీతారామస్వామి వ్రాసిన 'దానకంకణము' కర్ణుని దానవీరాన్ని వర్ణించే కావ్యం. మహాభారతంలో లేకపోయినా కర్ణుని వితరణబుద్ధిని చాటిచెప్పే కథను ఆధారంగా వీరీ కావ్యాన్ని వ్రాశారు. దానకర్ణుని దాతృత్వాన్ని ప్రజలంతా ప్రశంసించటం విని, అతడి ప్రాణనఖుడైన దుర్యోధనుడు చాల ఆనందిస్తాడు. కాని శకుని చెప్పిన చెడ్డమాటలు విని, దుశ్శాసనుని ప్రోద్బలంతో 'కంకణధారణ' చేసి దానము లియ్యటానికి పూనుకొంటాడు. కాని శ్రీకృష్ణుడు దుర్యోధనుని వితరణబుద్ధి కర్ణుని పంటిది కాదని నిరూపించటానికి బ్రాహ్మణవేషంలో వచ్చి; యజ్ఞంకోసం కట్టెలు కావాలని దుర్యోధనుని యాచించి వాగ్దానం చేయించుకొంటాడు. యజ్ఞం చేసేముందుగా వచ్చి తీసుకొని వెళ్తానని చెప్పి, బాగా వర్షం కురుస్తున్నప్పుడువచ్చి తనకిచ్చిన వాగ్దానం సంగతి జ్ఞాపకం చేస్తాడు సుయోధనుడు కట్టె లియ్యటం సాధ్యంకాదని చెప్పి, అందుకు బదులుగా ఎన్నిగోవులైనా ఎంతధనమైనా తీసుకొని వెళ్లమని చెప్తాడు. కాని ఆ బ్రాహ్మణుడు డలిగి, అక్కడనుండి

కర్ణుని చెంతకు వెళ్లి యజ్ఞంకోసం కట్టెలు కావాలని యాచిస్తాడు. కర్ణుడు మరో ఆలోచన చెయ్యకుండా అతడికోరిక చెల్లించటానికి ఆయుధా గారంనుండి విల్లు, అమ్ములు తెప్పించి, తన ధనుర్విద్యాకాశలంతో తన సాధంలోని దారువులను కుప్పగాకూల్చి, ఆ దారువుల స్థానంలో తన బాణముల నిల్చి, ఆ దారువులను మైనపుగుడ్డతో కప్పించి, బ్రాహ్మణునికి అందజేస్తాడు. ఆ బ్రాహ్మణుడు దుర్యోధనుని నిందించుటను వారించి, కర్ణుడు తానిచ్చిన దారుసంపద అంతా దుర్యోధన మహారాజు ఇచ్చినదేనని, తాను సంధానకర్తను మాత్రమేనని చెప్పి, సుయోధన మహారాజునే 'దానిఫలితనేత'గా వెలయింప గోరుతాడు. ఈ సంగతి తెలిసి సుయోధనుడు కంకణమును విడిచి కర్ణునితో ఎప్పటివలెనే సఖ్యతను పొందుతాడు. కర్ణుడు దుర్యోధనులలో ఎవరెంతటిదాతలో వెల్లడి అవుతుంది.

లోకంలో బాగా ప్రసిద్ధిపొందిన యీ కథను తీసుకొని కావ్యంగా వ్రాయటంలో షట్పుక్ర సీతారామ స్వామిగారు సులువుగా అర్థమయ్యే రీతిలో పద్యాలను వ్రాసి, కుంటువడని శయ్యలో కథనాన్ని నడిపించారు.

'సరస కర్ణరసాయనము'గా యీ కావ్యాన్ని వ్రాయతలపెట్టారు. కాని వీరి కావ్యంలోని పద్యాలు అంతగా కర్ణరసాయనంగాలేవు. వచనంలో చెప్పదగిన సాధారణభావాలను ఛందస్సులో చెప్పినంతమాత్రాన కవితాభావంకానిది కవిత్వమనిపించుకోదు. పద్యం చెప్పటం వీరికి సులువు. కాని భావుకశక్తి అంతగా కన్పించదు. కావ్యం ఒకసారి చదివినతరువాత మళ్ళీ మళ్ళీ చదవాలనిపించే పద్యాలుగాని, కావ్యఘట్టాలుగాని లేవు. దుర్యోధనసాత్రు నీ కావ్యంలో చక్కగా పోషించారు. ఆయన గుణములకు మణిత వన్నెపెట్టారు. పశ్చాత్తన్నడైన దుర్యోధనుడు

తీమిరహరుడైన మిత్రుని దీటువచ్చు
మిత్రు ప్రభ నేడు మౌని పవిత్రయజ్ఞ

మాపుటను గిల్గునట్టి సంతాప తిమిర
నాశమొనరించి మోదంబు నా కొసంగే'

నని తలంచి 'దానప్రజ్ఞకు నర్హుడైన మన రాధా పుత్రుఁ డొక్కండె సంధానింపదగు దానకంకణము, అని మినహూరిగా విశ్వసిస్తాడు.

కర్ణుడు దుర్యోధనుని ప్రాభవాన్ని కీర్తిస్తూ
దానపదార్థ నేతలకు దానఫలంబది చెందుగాన నీ
దానము రాజరాజకృతదానముగా ప్రకటించు
టొప్పు, సం
ధాన మొనర్చినంతటనె దాతనె? చంద్రుని శోభ
కంతకన్

భానుని కాంతిమూలమును ప్రస్తుట సత్యము
నెంచి చూడడి !'

అని పలికిన పద్యం యీ కావ్యంలో శ్రేష్ఠమైనది.

మూలభారతంలో లేకున్నా లోకప్రసిద్ధమైన కథను ఛందస్సులో చదువగోరేవారు యీ కావ్యాన్ని చదువవచ్చు. కావ్యంలోకథ చక్కనిగమనంతో నడిచింది. కథ చెప్పటానికి కావలసిన శైలి వీరికి ఉన్నది. కావ్యమునకు చివర కర్ణుని చరిత్రను 'మంజరిలో' రచించి అనుబంధంగా చేర్చారు. ఇదికూడ చదువ తగినది.

అరవైపేజీల కావ్యానికి మూడు పేజీల తప్పొప్పుల పట్టిక వుంది.

— రామ మోహనరాయ్.

ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

ఇది పింగళి సూరనార్యుని రచన. ఇతడు కళా పూర్ణోద్దయము—రాఘవసాంధన్యము మున్నగు కావ్యాలను రచించినాడు. 'కళాపూర్ణోద్దయము'నకు వచ్చిన భ్యాతి తెలుగు సాహిత్యానికొక గర్వకారణం. కథ చెప్పటంలో కవి చూపించిన మార్గం సూతనమైనది. కళలకు పరిపూర్ణత్వం కల్పించి 'కళాపూర్ణోద్దయం'గా తియారాచేసాడు సూరన. అష్టదిగ్గజ కవులలో ఒక

డుగా సున్నట్లు జనశ్రుతి వుంది. ఈ విషయం ఇప్పటికీ విమర్శకులమధ్య సందేహంగానే మిగిలి పోయింది. ఈ ప్రభావతీప్రద్యుష్ణమే సూరస తుది రచన. దీనిని తన తండ్రియగు అమరనామాత్యున కంకితము చేసియుండెను.

కావ్యమునందు 'శుచిముఖి'—ప్రభావతి ప్రధాన స్థానాన్ని ఆక్రమించారు. సామాన్యముగా సూరస పురుషప్రాతలకంటె స్త్రీ ప్రాతల కధికమగు ప్రాధాన్యాన్ని యిచ్చాడు. కథనుబట్టి 'శుచిముఖి' ప్రజ్ఞా మూర్తిగా దర్శనమిస్తుంది. ప్రభావతి ప్రణయమూర్తి. ఈమెముందు శుచిముఖి ప్రదర్శించిన ప్రజ్ఞా ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది.

శ్రీ కృష్ణుడు 'శుచిముఖి' తెలివితేటల కబ్బురపడినాడు. ఈమెయందు వాణ్ణెపుణ్య మధికము. తన తెలివితేటలచే ఎంతటికార్యమునైనను అవలీలగా సాధించేది. ఇతరుల కష్టాలను తొలగించాలని ప్రయత్నించి ఫలితం పొందింది.

ప్రాత చిత్రణలో పింగళి మారవార్యుడు తన రచనా సామర్థ్యమును నిరూపించెను. ప్రాతల చిత్రపుత్తులను ప్రదర్శించుటలో మేటి యనిపించుకొన్నాడు. తన కావ్యములు ప్రజ్ఞకు ప్రతీకలు.

మొల్ల రామాయణము

ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో కవయిత్రులు చాల తక్కువ. వారిలో మొల్ల మొదటి కవయిత్రు. తరువాత నాయకరాజయుగంలో మధురవాణి, రామభద్రాంబ—తిమ్మక్క మున్నగువారవతరించి రచనకు పూనుకొన్నారు. ఉభయభాషల్లో పాండిత్యము గడించి కవిత్వము చెప్పగల సామర్థ్యాన్ని సంపాదించుకొన్నారు. ఆ యుగంలో వారు పాదిన గౌరవం ఆపూర్వమైంది. కనకాభిషేకం కవయిత్రుకి కలగటం ఆ యుగవిశేషంగా అనిపిస్తుంది. తంజావూరు నాయకరాజుల యుగనికి ముందు రచయిత్రు ఉన్నారంటే మొల్ల ఒక్కతే కానిస్తుంది. ఈమె 'కేసనసెట్టి' కుమార్తెయని అశ్వాసాంతమందున్న గద్యవల్ల తెలియుచున్నది.

సంస్కృతంలో వాల్మీకి 'రామాయణము' వ్రాసినతరువాత చాల రామాయణములు ప్రపంచ భాషల్లో వచ్చాయి. రామాయణమునకువచ్చిన ప్రశస్తి భారతమునకుకూడ రాలేదు. ఈ రెండు కావ్యాలు జనుల మానసములను కరిగించి కన్నీరు చిందించి ముక్తిమోక్షాలకు దారి చూపాయి. రామాయణము కరుణరసమునకు ప్రాధాన్యము కల్పిస్తే భారతము వీరరసమునకు ప్రాధాన్యం కల్పించింది. కరుణరస ప్రతిపాలితమైన రామాయణం మొల్ల చేతుల్లో తీగలు సాగి కన్నీరు పెట్టిస్తుంది. స్త్రీ సహజమగు శక్తి సంతయు మొల్ల వ్యక్తంచేయగలిగింది. తను వ్రాసిన రామాయణమునకు ఆధారమును వివరింపక వరప్రభావం చేత ఈ కావ్యరచన అలవడినట్లుగా పేర్కొన్నది.

మొల్ల కొన్నికల్పనలు గావించింది. ఆయాకల్పనలవల్ల కవయిత్రయొక్క కల్పనానైపుణ్యం వ్యక్తమవుతుంది. గుహుని అమాయకత్వమును సుకుమారంగా వివరించింది. అంతేగాక రామునియందుగల మూఢభక్తి వ్యక్తమైంది. ప్రతిప్రాతలో మొల్ల తన సహజ కవితాశక్తిని ప్రదర్శించింది.

ఈమె కావ్యంలో దేశీయపదములకు ప్రాముఖ్యం యిచ్చింది. వర్ణనలు చేసినను సామాన్యపాఠకునకు కూడ అవగతమగురీతిలో ఆయావర్ణనలు వున్నాయి. హృదయమార్దవము—తన్మయీభావము—ఈ కావ్యపక్షనం వల్ల కలుగుతాయి.

వైజయంతీ విలాసము

ఈ కావ్యము విప్రనారాయణుని గురించి వివరించునది. దీనిని సారంగు తమ్మయ్య వ్రాసినాడు. ఇతనికింటే ముందుగా కొందరు కవులు విప్రనారాయణ చరిత్రమును వ్రాసియుండిరి. తమ్మయ్య తన కావ్యమునకు 'వైజయంతీ విలాసము'ని పేరుపెట్టెను.

విప్రనారాయణుడు రంగనాథుని భక్తుడు. భక్తి తత్పరత కల్గినవాడు. జితేంద్రియుడు. నిష్కాగరి

మృదు. ఇట్టివానిని దేవదేవిపందెమువేసి వ్రతభంగము గావించి విటునిగా చేసినది. విప్రనారాయణుడు భ్రష్టుడైనాడు. విప్రనారాయణునిపై ఆరోపణలు చేయబడ్డాయి. అవి న్యాయస్థానమున నిరూపితం కాలేదు. అతడు నిర్దోషియని తెలిసినపిమ్మట ఘన సత్కారము జరిగింది. చివరకు రంగనాథుడు వ్రత్యక్షమయ్యాడు. విప్రనారాయణుడు గొప్పభక్తుడుగా కీర్తింపబడ్డాడు. దేవదేవికి వైరాగ్యముపై మోజు కలిగింది.

సారంగుతమ్మయ్య కావ్యరచనలో ముందువారి కంటే ముందడుగు వేసినట్లు కాన్పిస్తుంది.

ఈ మూడు కావ్యాలకు మువ్వరు ప్రభావతి ప్రద్యుమ్నమునకు శ్రీ విశ్వనాథ, మొల్లరామాయణమునకు శ్రీ బొమ్మకంటి, వైజయంతీ విలాసమునకు శ్రీ స్వామి శివశంకరస్వామి పీఠికలు వ్రాశారు. ఇందులో మొల్లరామాయణమునకు శ్రీ బొమ్మకంటి వ్రాసిన పీఠిక తక్కిన పాటికంటే మేల్తరముగా నున్నది.

(పీనిని ప్రచురించినది యమ్. శేషాచలం ఆండ్ కో మద్రాసు—మచిలీపట్నం — సికింద్రాబాదు. వెల. రూ. 2—00; 2—50; 2—50.)

—రామ మోహన్.

భారతి

ప్రకటన రేట్లు

కవరు పేజీలు	కాజువల్ రేట్లు	కాంట్రాక్టు రేట్లు
4 వ కవరు పేజీ ...	రు. 175/-	రు. 150/-
2 లేక 3 వ కవరు పేజీ ...		
ఒకే (నలుపు) రంగు ...	రు. 150/-	రు. 125/-
లోపలి పేజీలు		
పూర్తి పేజీ ...	రు. 125/-	రు. 100/-
అర పేజీ ...	రు. 85/-	రు. 55/-
పావు పేజీ ...	రు. 40/-	రు. 35/-

ప్రత్యేక స్థానములకు 25% అదనం,
సం॥నకు వరుసగా 6 ప్రకటనలు చేయువారికి కాంట్రాక్టు రేట్లు వర్తించును.

చందా వివరములు

సంవత్సర చందా ...	రు. 12-00
6 మాసముల చందా ...	రు. 6-00
విడి ప్రతి ...	రు. 1-00

మేనేజరు, భారతి
మద్రాసు-1.